د دیکتاتوری نه دیموکراسی ته

(د آزادی لپاره یوه مفکوروي طرحه)

جین شارپ

د البرت انیشتین مؤسسه

مترجم: م. رقیب

Download from: aghalibrary.com

د البرټ انشټین د مؤسسې رسالت:

د البرټ انشټین په مؤسسه کښې تل زمونږ دنده په نړیواله سطحه د عدم تشدد د مبارزې مطالعه او په نښتو کښې ئې د ستراتیژیکي استعمال رواجول دي.

دا مؤسسه متعهده ده چې:

- د دیموکراتیکو مؤسسو او آزادیو نه دفاع کوي.

- د دیکتاتورۍ، ظلم،او ټولنیزو وژنو سره به مخالفت کوي.

- او د سیاسي هدفونو د لاس ته راوستلو لپاره پر تشدد، د یوې وسیلې په حیث تکیه کولو باندې کموالی راولي.

پورتني دندې په دریو لارو تر سره شوي:

- د عدم تشدد د مبارزې د اصولونو تحقیق، او د پالیسیو د مطالعاتو هڅول او په تیرو وختونو په مختلفو نښتو کښې د هغوی استعمال.

- ددې مطالعاتو د نتیجونه خلک د خپرونو، کنفرانسونو، او د ډله ئیزو ارتباطي وسائلو په ذریعه خبرول.

- د عدم تشدد د مبارزې د ستراتیژیکي قدرت په هکله هغو ډلو ته سلا او مشورې ورکول،چې په نښتو کښې را ګیر دي.

د بخښونکي او مهربانه خدای په نامه

ددې کتاب ټول حقوق د البرت انیشټین
مؤسسې سره محفوظ دي.

د کتاب پېژند نه

د کتاب نوم................د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

لیکوال......................ډاکټر جین شارپ

پښتو مترجم...............م . رقیب

شمېر........................٥٠٠ ټوکه

د چاپ کال..............٢٠٠٨م ١٣٨٧ ش

ځاپځی..................د دانش خپرندویه مؤسسه--پېښور

منته

ددې اثر په ترجمه کولو او د مفاهیمو په روښانه کولو کې له ما سره زما ګرانې لورجمیلې اود پښتو دمناسبو لغاتو په پیداکولو کې زما محترم ملګرى عبدلکافي رسولي ګټورې مرستې کړي،چې زه د دواړو نه د زړه له کومې منته کوم.

م . رقیب

عنوان ....مخ

د مترجم سریزه ۷

د لیکوال سریزه ۹

لومړی فصل ۱۲
له دیکتاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله
تلپاتې ستونزه
آزادی د تشدد د لارې نه
کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي
له حقیقت سره مخامخ کېدل

دویم فصل..۱۹
د مذاکرو ګټې او محدودیتونه
تسلیمېدل، د مذاکراتو د لارې نه
په مذاکراتو کې قدرت او عدالت
د توافق وړ دیکتاتوران
څرنګه سوله؟
د امیدواری لپاره دلیلونه

دریم فصل ۲۶
قدرت له کومه راځي(دقدرت منابع)
د بیزوګانو د خاوند کیسه
د سیاسي قدرت ضروري سرچینې
د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

څلورم فصل..۳۲
دیکتاتوري خپله کمزورتیاوې هم لري
د دیکتاتوریو کمزورتیاوې
د دیکتاتوری په کمزورو برخو برید کول

پنځم فصل..۳۶
د قدرت استعمال(په کار آچونه)
د سیاسي سر غړوني خاصیتونه
د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول
د عدم تشدد وسلې او انضباط
څرګندتیا،محرمیت او لوړ معیارونه
د قدرت د اړیکو انتقال
د بدلون څلورم میکانزم(لارې چارې)
د سیاسي سرغړوني آزادي بخښونکي نتیجې
د عدم تشدد د مبارزې پیچلتیا

شپږم فصل...٤٦
ستراتیژیکي پلان جوړولو ته اړتیا
پر واقعیت باندې ولاړ پلان جوړونه
د پلان جوړولو په مقابل کې موانع
په ستراتیژیکي پلان جوړولو کې څلور مهم اصطلاحات

اوم فصل ٥٣
د پلان جوړولو ستراتیژي
د وسایلو انتخابول
د دیموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول
خارجي مرستې
د لویې ستراتیژۍ تنظیمول
د مبارزې لپاره د ستراتیژیو طرح کول
د همکارۍ د نه کولو د عقیدې خپرول
ځپل کیدل او مقابل اقدام
دستراتیژیکي پلان عملي کول

اتم فصل...٦٣
د سیاسي سر غړونې پکار آچول
ټاکل شوی مقاومت
علامتي(سمبولیک) زور آچونه
د مسئولیت ویشل
د دیکتاتور قدرت په نخښه کول
په ستراتیژۍ کې بدلون

نهم فصل ٦٩
د دیکتاتورۍ تجزیه کول
د آزادۍ خپرول
په مسئولیت سره د بریالیتوبونو اداره کول

لسم فصل...٧٤
د دوام لرونکي دیموکراسۍ بنسټ
د کودتاوو مخنیوی.
د اساسي قانون مسوده(لومړی لیک)
دیموکراتیکي دفاعي کړنلاره
یو غوره مسئولیت

د عدم تشدد د مبارزې ۱۹۸ میتودونه ٧٩

د لیکوال په اړه ٨٩

د مترجم سریزه

نن سبا بشري ټولنه د ځمکې پر مخ رنګارنګو طبیعي،اجتماعي، اقتصادي،او نورو ګواښونو سره مخامخ ده. که د یوې خوانه د ځمکې د کرې د تودوخې درجې لوړیدل،د نفوسو د شمېر زیاتیدل، د اومو موادوکمیدل او نور عوامل د انسانانو ژوند په کلکه تهدیدوي،له بلې خوا کورنۍ بې عدالتي،دیکتاتوري او بین المللي استکبار او تجاوز په نړۍ کې یو خطرناکه بحران رامنځ ته کړی دی.په هیوادونو کې د ننه کله یو خاص اقلیت په چل ول او یا زور د اکثریت حق غصب او د دوی په برخلیک لوبې کوي. او همدارنګه په بین المللي چوکاټ کې زورور او لوی هیوادونه کمزوري او کوچني هیوادونو باندې توطئې او تجاوزونه کوي،ددوی خاوره اشغالوي،خلک یې مریان او په مادي او معنوي شته یې لوټ او تالان ګډوي.

په دواړو حالتونو کښې د کورنۍ دیکتاتورۍ او یا بهرني تجاوز او اشغال په مقابل کې

محکوم ملتونه درې دریځونه نیولی شي:

لومړی دیکتاتور ته تسلیمېدل او ورنه اطاعت کول،یعني د خپل ټولو حقونو نه تیریدل او ناروا ته ځان سپارل چې البته دا یو غوره اقدام نشي ګڼل کیدای.

دویم: د دیکتاتورۍ او اشغال په مقابل کښې د وسله والې او تشدد لاره ټاکل، چې که ورته پوره ځیر شو دا هم د بریالیتوب،ظلم او دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره یوه مناسبه لاره نه ده. ځکه چې دواړه، دیکتاتوراو بهرني یرغلګر، د تشدد او وسله والې جګړې په وسایلو کښې پر ازادي غوښتونکو تل تفوق لري. ددې لپاره چې دوی منظم وسله وال پوځونه او رنګارنګ د وژنې او ځور وسایل په واک کې لري،چې ازادي غوښتونکي ور سره سیالي نشي کولی. نو وسله واله جګړه هم یو اغیز ناکه لار نشي ګڼل کېدلی.

دریم: د عدم تشدد مبارزه او همکاري نه کولو طریقه ده،چې د محکومو ولسونو په پوره توان کې دی،چې که په معقوله توګه طرح او سم په کار واچول شي،هرومرو به

دځپل شوو ولسونو په بریالیتوب او آزادۍ تمام شي. نو د عدم تشدد مبارزې او د همکاري نه کولو لارې دیکتاتورۍ او اشغالګر ته د تسلیمیدلو او یا ورسره د وسله والې جګړې پرځای یوه معقوله انتخاب دی.

د عدم تشدد جګړه د مبارزې یوه عملي او فعاله ډول دی،چې په جنوبي اسیا کښې تاریخي سابقه لري او د شلمې پیړۍ په نیمایي کې ددې سیمې نه د انګریزانو د شړلو

په جګړه کې ورنه په بریالیتوب کار اخستل شوی دی. د آزادۍ دا لوی جنګ په هندوستان کې د کانګرس ګوند د ګاندي تر لارښوونې او په پښتونخوا کې خدايي خدمتګارو د باچا خان تر با کفایته مشرتوب له ډيرو سربښندونو او فداکاریو وروسته

وګاټه او د انګریزي ښکيلاک برستنه يې له دې سيمې نه ورټولې کړې. ددې مبارزې په دوران کې پښتانه خدايي خدمتګار، د عدم تشدد د جګړې د انضباط او اصولو ته خپله وفاداري په اثبات ورسوله. نو سره له دې چې پښتون قام د تورې او تشدد په استعمال کې ښه مهارت او لوړ شهرت لري،د عدم تشدد د اصول په ګکار آچولو کې يې هم پوره استعداد ښودلی اوپه اسلامي نړۍ کې يې په بریالیتوب سره تطبیق کړی دی،نو د خدايي خدمتګارو تعلیمات او تجربه په راتلو نکې کې د پښتنو د کلتوري،اجتماعي،اقتصادي او سیاسي پرمختګ او یووالي لپاره د لارې یو روښانه مشال کیدای شي.

همدارنګه، افغانانو له روسانو سره د خپلې لس کلنې خونړۍ جګړې په دوران کې په پراخه ډول د عدم تشدد د جګړې د ډيرو میتودونو نه لکه اعتصاب، همکاري نه کول او سیاسي سرغړونې او نورو اصولونو نه ګټه آخیستي، چې په افغانستان کښې د روسانو د ماتې غټ عامل بلل کيږي.

پښتانه وايي،چې(مار مړ او کوتک هم مات نشي) نوکه د یو هدف لاس ته راوستل له وسله والې جګړې او وینې توئیدنې پرته د عدم تشدد د مبارزې له لارې ممکن وي، نو د خطرناکو وسلو استعمال ته چې د زیات شمیر انسانانو د ژوند په تباه کولواو نورو ورانیو تماميږي څه ضرورت؟

د معاصرې نړۍ لوی متفکر او د اجتماعي علومو پیاوړی عالم ډاکټرجين شارپ،چې د عدم تشدد د مبارزې، همکاري نه کولو او سیاسي سرغړونې په موضوعاتو باندې د نیمايي پیړۍ نه زیات علمي تدقیقات او مطالعې کړي، په دې رسالې کې"د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته" خورا په زړه پورې، پر واقعیت ولاړ او علمي لارې چارې تجویز کړي،چې د سم تطبیق کولو په صورت کې،به ملتونو او هیوادونو ته هرومرو آزادي او خپلواکي وګټي.

ددې رسالې مطالعه به یقیناً لوستونکو ته قناعت ورکړي،چې دا رساله د آزادي غوښتونکو مبارزو لپاره یو آغیزمن، علمي او عملي اثر دی.

په درناوي، م . رقیب

د ليکوال سريزه

په انساني ټولنو باندې د ديکتاتوريو د واکمن کېدلو مخنيوی او د موجوده ديکتاتوريو ويجاړول، د ډيرو کلونو راهيسې يو زما د لويو اندېښنو څخه ؤ. دا اندېښني ددې عقيدې نه روزل شوي ؤ، چه انسانان بايد د استبدادي رژيمونو تر واک دهغو د ناوړو آغيزو لاندې له مينځه لاړ نشي. د انسانانود آزاديو اهميت او د د يکتاتوريو د خاصيت (د ارسطو نه تر د استبدادي حکومتونو تحليلونه) او د ډيکتاتوريو د تاريخ (مخصوصاً دنازي جرمني او ستا ليني سيستمونو) مطالعې زما داعقيده ئې لاهم تقويه کړه.

وروسته د کلونو نه، راته د هغو انسانانو د پېژند ګلوۍ فرصت لاس ته راغی چه د نازيا نو د حکومت لاندې ځوريدلي وو، او پدې کښې داسې کسان هم وو چه د ډلئيزو بنديخا نو نه ژوندي راوتلي وو. په ناروې کښې مې داسې کسان وليدل چه د فا شيستي حکومت په مقابل کښې ئې د مقاومت نه ژوندي پاتې شوي ، او د هغو د برخليک نه هم خبر شوم چې خپل ژوندونونه ئې د لاسه ورکړي وو.

. په مختلفو هيوادونو کښې، د کمونيستي حکومتونو د وحشت او ترور نه اکثرأ د کتابونو او د شخصي تماسونو له لارې مې معلومات تر لاسه کړل. څرنګه چه په کمونستي نظامونو کښې ديکتاتورۍ د ظلم او استثمار نه د خلاصون په نوم پر خلکو تحميل شوي وو نو ما ته په خاصه توګه زورونکې او دردونکې ؤ.

د ننی ورځې د ديکتاتوريو حقايق، په دې ډيرو نژديو لسيزو کښې، د هغو هيوا دونو د وګړو د ليدنو کتنو د لیارې نه، چه د استبدادي حکومتونو لاندې لکه پانامه، پوليند، چلي، تبت، او برما اداره کيږي ، نور هم راته روښانه شوي دي.

د ديکتا توريو د تېر ايستونکو خاصيتونو نه مې اکثراً ځورونکي درک، د تبت د خلکو نه چه د چينائي کمونست تيري کونکو سره مبارزه کوي، روسانو چه د ۱۹۹۱ کال، د سخت دريزو کودتا ئې ناکامه کړه ، او تايليندیانو چه د عدم تشدد د لارې نه د پوځي حکومت د بېرته راګرځېدلو نه مخنيوی کړي وو تر لاسه کړ.

څرنګه چه د ظلمونواو تيريو په مقابل کښې مې د کرکي احساس ډيريده، د هغو کلکو اتلوليو لپاره چه د باور نه کونکي زړه ورو سړو او ښځو له خوا نه ښودل کېده،ورسره جوخت دهغو ځايونو په ليدلو ځما د قدرداني احسا س تقويه کېده، چيرته چه خطرونه لاهم زيات وو،خو سر غړوني او مقاومتونه د خلکو له خوا نه همغسې دوام درلود. زما له خوا نه په ليد ل شوو ځايونو کښې د نوريګي د حکومت لاندې پانامه ; د شوروي اتحاد د دوامداره فشار لاندې، په ليتواني کښې ويلينوس ; په پيکنګ کښې د تيانا من ميدان، د آزادي غوښتونو د مظاهرو په وخت، او هم کله چې لومړنی زغرلرونکې واسطه په هغه برخليک جوړونکې

شپې میدان ته ورننوتل ; او په مانرپلاو"آزاده برما " کښې د دیموکراتیکو قوتونو ځنگلي قرارگاه شامل دي.

ځنې وختونه مې ماتې خوړلي ځایونو، لکه په ویلینوس کښې د تلویزیون برج او هدیره، د لاتویا دجمهوریت په پلازمېنې کښې ریگا، چیرته چې خلک وژل شوي وو، د شمالي ایطا لیا د فرارا مرکز،په کوم ځای کښې چې فاشیستانو مخالفین ئې په صفونو درولي او وژلي وو، او یو ساده هدیره په مانرپلاو کښې چې دداسې سړو د جسد ونو نه ډک ؤ چې د مړینې لپاره دیر ځوان وو،وکتل. دا مرگونه اووراني، هغه دردونکې واقعیتونه دي چې هرې د یکتاتورئ ئې شا ته پریږدي.

دې مفکورو او تجربو راته امیدواري پیدا کړو چې ښائي د دیکتاتورئ مخه نیول به ممکن وي.

دارنگه چې په مقابل کښې ئې بریالۍ مبارزه کولی شي چې بې له دوه اړخیزو درندو انساني تلفاتو،موجوده دیکتاتورئ ړنگ او د هغې د ایرو نه د نوي استبداد د راجیگېدو مخنیوی وشي.

د ډیرو آغېزمنو لارو د پیدا کولو لپاره ما زیار ایستلي چې په ډېر دقت او احتیاط فکر وکړم

چې څرنگه دکتاتورئ په بریالیتوب سره د ډېروممکنو لږو کړاونو او انساني ضایعاتو ویجاړولی شو.

پدې هلو ځلو کښې د ډیرو کلونو د مطا لعاتو په ترڅ کښې ما دیکتاتوریو، مقاومتي نهضتونو،

انقلابونو، سیاسي افکارو، حکومتي سیستمونو او په خا صه توگه د عدم تشدد پر واقعیت ولاړومبارزو ته پاملرنې کړي دي.

دا اثر ددې هلو ځلو نتیجه ده. زه پوره باور لرم چې دا یو بشپړ لار ښودنه نه ده. لاکن ښائي چې دا داسې تعلیمات ارائه کړي چې د آزادئ غوښتونکو حرکتونو لپاره د فکر کولو او پلان جوړولو په برخه کښې مرسته، او داسې آزادي غوښتونکې نهضتونه مینځ ته راولي چې ډېر آغیز من او زورور وي، چې بې لدې لارښودنو نه به ئې مینځ ته راتگ هیڅ ممکن نه وي.

د ضرورت او قصدي انتخاب له مخې دا کتاب په عمومي توگه د موجوده دکتاتوریو د له مینځه وړلو، او د نوو د یکتاتوریو نه، په مخنیوي کولو باندې زور آچولی دی. زه ددې صلاحیت نلرم چې یو مفصل تحلیل او طرزالعمل د یو خاص هیواد لپاره وړاندې کړم. سره لدې، زه امید لرم چې دا عمومي تحلیل د ډیرو ملتونو لپاره چې په خواشینئ سره، د استبدادي حکومتونو سره په اخ او ډب آخته دي گټور واوسي. هغوی به ددې نظریاتو مواد د خپلو

خاصو شرايطو لپاره وځيږي، او ځان پوه کړي چې څومره ددې تعليماتو عمده نظريات ددوی د مبارزې لپاره مناسب دی او يا ورته د تغير ورکولو ضرورت دی.

ددې کتاب په ليکلو کښې زه د ډيرو کسانو نه مديون يم، او د هغو د مرستو نه د زړه له کومې

مننه کوم. بروس جينکنز زما مخصوص مرستيال، ډير زيات ارزښتناکې همکارۍ ، په محتوياتو، د مسائلو په تشخيص او وړاندې کولو ، د ارزښتناکو وړانديزينو د ډيرو پيچلو مطالبو په ساده کولو،او د کتاب د ترتيب او تنظيم په برخه کښې ئې کړی دی. د استفان کوډي نه د هغه د کتاب د تصحيح کولو لپاره مننه کوم. ډاکټر کرستوفر کروګلر، او رابرټ هلوي دواړو ګټور وړانيزونه او انتقادونه د کتاب په متن باندې کړي دي. ډاکټر هازل مک فرسون او ډاکټر پاتريشيا پارکمن، په ترتيب د افريقې او لاتينې امريکې د منازعاتو په هکله ما ته معلومات راکړي دي.

که څه هم ددې اثر په ليکلو کښې د ډېرو کسانو د مرستو ، حمايو ،او مهربانيو نه ګټې آخستل شوي، لاکن د ټولو تحليلونو او نتيجه ګېريو مسئوليت شخصأ ما پورې اړه لري.

ددې کتاب په هيڅ برخه کښې ندی ويل شوی چه د ديکتاتوريو سره مبارزه يوه آسانه او ارزانه هڅه ده. د مبارزې ټول شکلونه خپلې ځانګړې پيچلتوب او تاوانونه لري، او د ديکتاتورانو سره جګړه البته تلفات آړوي. سره لدې،دا زما هيله ده چه دا اثرد مقاومت رهبرانو سره مرسته وکړي چې داسې ستراتيژۍ طرح کړي چې ددوی د قدرت اغېزه ډير زيات او د هدفونو د لاس ته راوستلو په مبارزو کښې ئې تلفات ډير لږ کړي. دا تحليل داسې هم بايد تعبير نشي چې کله يو ديکتاتور له مينځه ځي نو دنيا به ټول، ګل او ګلزار ،او کړاونه به ګرد سره، ورسره يو ځای ورک شي. خو په خوا شينۍ سره بايد ووايو،چې داسې نه ده، او د هيڅ ديکتاتورۍ سقوط د يو بشپړ هوسا ټولنې د جوړيدو سبب نه ګرځي. بلکه د زيار او زحمت او اوږدو هلو ځلو لپاره لار جوړوي چې يو عادلانه، ټولنيز، اقتصادي، او سياسي اړيکې خلق ،او د بې عدالتۍ او استبداد ټولې جرړلې له بېخه وباسي. زه هيله لرم چې دا لنډ تحليل د استبداد او ديکتاتوريو د له مينځه وړلو لپاره ټولو هغوولسونو لپاره ګټور ثانت شي، چې د استبداد د سلطې لاندې ژوند کوي او د خپلې آزادۍ او خپلواکۍ لپاره مبارزه کوي.

جين شارپ

٦ اکتوبر، ١٩٩٣

د البرټ انيشتين مؤسسه

لومړۍ فصل

د ډیکټاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله:

پدې نژدیو کلونو کښې،ډیر استبدادي رژیمونه، که ئي کورنی ببخ او یا بهرنی منشأ درلود ل ، د متشکلو او مجهزو خلکو د مبارزو پر مخ یا پوره ویجاړ او له مینځه تللي او یا کمزورې شوي دي. اکثراً لیدل شوي چه خورا قوي او مستحکمې ډیکټاتورۍ د خلکو د ډله ایزو سیاسي، اقتصادي، او ټولنیزو سر غړونو او مقاومتونو نه ئې ماتې خوړلي او نسکوره شوي.

د ۱۹۸۰ کال د لسیزې نه راپدیخوا ډیرې دیکتاتورۍ، په استوني، لاتویا، او لیتواني، پولیند،ختیزه جرمني،چکوسلواکیا، او وسلوینیا، مدغاسکر،مالي، بولویا، او پلپاین کښې د خلکو د سیاسي سر غړونکو مبارزو نه ئې ماتې خوړلي دي. د استبداد په مقابل کښې سر غړونکې مبارزې په نیپال،زمبیا، جنوبي کوریا، چلي، ارجنټاین، هیټي، برازیل، یوروګوای، ملاوي، تایلیند، بلغاریا،هنګري، زایر، نایجیریا، او د پخواني شوروي اتحاد په مختلفو برخو کښې (خصوصآ دسخت دریزو د ۱۹۹۱ کال د آګست د میاشتې د کودتا په شنډولو کښې خورا مهم رول ولوباوه.)آزادي بخښونکي نهضتونه ئې پر مخ بیولي دي.

بر سیره پر دې، پدې نژدې کلونو کښې په چین، برما، او تبت کښې ډله ایزې سیاسي سر غړونې صورت نیولي دي. که څه هم دا مبارزې، دیکتاتورۍ او یا بهرنی اشغال ئې پای ته نه دي رسولي، خو بیا هم مستبد رژیمونه ئې بین ا لمللي ټولنې ته رسوا،او هم د خلکو لپاره ئې د سیاسي سر غړونې په اړه ارزښتناکې تجربې پر ځای پریښي دي.

په یقین سره پدې هیوادونو کښې، د دیکتاتوریو رنګېدل هلته نور مشکلات لکه فقر، جنایت،اداري نیمګړتیاوې، د ژوند د چاپیریا ل ورانی، چه اکثرآ د استبدادي رژیمونو میراث وي پای ته ونه رسول. خو بیا هم ددې دیکتاتوریو سقوط، د استبداد ځپلو پرګنو رنځونه ئې تخفیف، او د هیواد د بیا رغونې، د پراخې سیاسي خپلواکۍ، شخصي آزادۍ، ټولنیز عدالت لپاره ئې لاره اواره کړه.

تلپا تې ستونزه:

رښتیا په نړۍ کښې، په تیرو وروستیو لسیزو کښې د انسانانو لا د پراخې خپلواکۍ او آزادي غوښتنې خوا ته تمایل پیداشوی.

د آزادۍ د کور د مؤسسې[1] ، د احصایې له مخې چه هر کال: د سیاسي حقوقو او مدني آزادیو په برخه کښې کلنۍ سروې برابروي او هیوادونه پدې معیارونو ویشي پدې لسو ورستیو کلونو

[1] Freedom House

کښې د هغو هیوادونو شمېر چه د نړۍ په گوټ گوټ کښې آزاد گڼل شوي ډېر زیات شوي دي.

د هیوادونو ویش د کال او سیاسي وضعیت پر اساس

کال	آزاد	قسماً آزاد	غیر آزاد
۱۹۸۳	۵۵	۷٦	٦٤
۱۹۹۳	۷۵	۷۳	۳۸

لاکن دا زړه خوښونکي پالیسي د نړۍ د هغې برخې د څیړنې لپاره چې د استبدادي شرائطو لاندې ژوند کوي رښتینې وضعیت غوره کوي. د کال ۱۹۹۳ په جنوری کښې د نړۍ د ۵,٤۵ میلیاردي ټولنې نه په سلو کښې ۳۱ د هغو حکومتونو د ډار لاندې ژوند کاوه چې پدې جدول کښې"غیر آزاد" گڼل شوي دي. دا هغه هیوادونه دي چې ډېر سخت سیاسي محدودیتونه لري او پکښې د مدني آزادیو نه تخلف کیږي. دا، ۳۸ هیوادونه او ۱۲ منطقې چې د" غیر آزاد" په ډله کښې دي، لکه برما او سوډان د نظامي دیکتاتورۍ لاندې، عنعنوي مستبد پاچاهي رژیمونه (لکه سعودي عربستان، او بوټان)، حاکمې سیاسي ډلې (لکه چین،عراق، شمالي کوریا) خارجي اشغالگران لکه تبت او ختیز تیمور، او یا انتقالي حکومتونو څنې عبارت دي.

اوس ډېر هیوادونه د چټکو اقتصادي، سیاسي او اجتماعي بدلونونو په حالت کښې دي. که څه هم د "آزادو" هیوادونو شمېر په تیرو لسو کلونو کښې ډېر شوي، ولې بیا غټ خطر شته چې دداسې چټکو بنسټیزو بدلونونو سره، ډېر هیوادونه به مخالفې لورې ته ولاړ شي ، او د دیکتاتورۍ څنې نوې ډولونه سره آخته شي. نظامي ډلې، قدرت غوښتونکي اشخاص ، انتخاب شوي رسمي کسان او عقیدوي سیاسي ډلې په وار واربه هڅې وکړي چه خپلې غوښتنې پر خلکو تحمیل کړي. کودتا گانې اوس او په راتلونکي کښې به عموماً پیښیږي، او ډېر شمېر خلک به د اساسي، سیاسي اوبشري حقونو نه محروم کړی شي.

له بده مرغه، تېر وختونه اوس هم له مونږ سره دي. د دیکتاتورۍ د جنجال مسئله ژوره ده. خلک په ډیرو هیوادونو کښې په لسگونو کلونو یا پیړیو د کورنۍ او یا د باندني استبداد لاندې اوسیدلي.

د قدرت خاوندانو او حاکمانو ته اکثراً مطلق اطاعت له ډېر پخوا نه تلقین شوي دی . په افراطي حالاتو کښې، د ټولنې د کنترول لپاره،دولت یا حا کمه ډله اجتماعي،سیاسي، اقتصادي، او حتي دیني مؤسسات چې د دولت د اقتدار د حوضې نه د باندې هم دي قصداً کمزوری، د لاس لاندې او حتي د رژیم د يوې نوې مؤسسې په رنګ ئې اړوي. په داسې حالاتو کښې د هیواد نفوس اکثراً په ځانګړي افرادو بېلیږي چې د آزادي غوښتونکي د ګډ کار،باور هم یو پر بل نشي کولی، او حتي پر خپل ابتکار هم کوم ګام نشي آخستلای. په نتیجه کښې، خلک کمزوري کیږي،د هغوی پر ځان باور، او د مقاومت توان له مینځه ځي. ډیر ځل خلک دومره ډاریږي چه خپل نفرت د مستبد رژیم نه او خپله تنده د آزادئ لپاره حتي خپل نژدې دوستانو ته هم نشي څرګندولی. اکثراً خلک ډیر زیات ډاریږي چې په جدي توګه د عمومي مقاومت په هکله فکر وکړي، او وائي "چې مقاومت څه ګټه لري؟ ". په نتیجه کښې دوی بې هدفه رنځونه او نا امیده راتلونکي سره مخامخ کیږي.

نن سبا د دیکتاتوریو وضعیت د پخوا نه هم ډیر خراب شوی دی. پخوا ځنې کسان مقاومت ښودل او هم لنډ مهاله مجموعي احتجاجونه او مظاهرې د خلکو له خوا صورت نیول. تا به ویل چه په خلکو کښې په موقتي توګه څه تازه روح زغلېدلې وه. کله به وګړي او یا ډ لګیو، زړور ولې کمزوري حرکات اجرا کوي، چه ځنې قواعد ئې عملي کړی او یا ئې د مقاومت شتوالی نه ئې ښودنه کړی وي. که څه هم دا حرکتونه لوړ اصالت به درلودل ، ولې اکثراً دا راز مقا ومتونه ددې لپاره چې د خلکو د ډار او اطاعت عا دت چې د مستبدو رژیمونو د مینځه وړلو لپاره لازمي شرط دی کافي نه ؤ. له بده مرغه، دا ډول حرکتونه، نه یوازې نه بریالي کېدل،بلکه هیله ئې هم د خلکو په زړونو کښې نه پیدا کول، حتي ځنې وخت رنځونه او وژنې هم لا پسې ډیرول.

آزادي د تشدد د لارې نه:

په دغسې حالاتو کښې، څه باید وشي؟ هغه څرګندې لارې چه اول ځل فکر ته راځي، بې ګټې ښکاري. د اساسي قانون او عدلي موانع، عدلي پرېکړې، او د عوامو افکار عادتاً د دیکتاتورانو له خوا نه د پام وړ نه ګرځي. په ښکاره ډول، ظلمونه، شکنجې، د خلکو بې درکه کېدل ، او وژنو ته کتل, خلک دې نتیجې ته رسوي چه یواځې تشدد دیکتاتورئ پاي ته رسولي شي. کله سره لدې چه د قواو انډول د دیکتاتورانو په ګټه وي ،بیا هم پاریدلي قربانیان ځانونه سنبال کړي چه ظالم دیکتاتورسره په هره وسیله چه کولی شي جنګ وکړي. دا رنګه خلک اکثراً په زړورتیا سره د لوړو انساني تلفاتو او سختیو د ګاللو سره جنګیدلي دي. ددوی لاس ته راوړنې کله د پام وړ او ډیر وچت وي، خو په ډیرو کمو حالاتو کښې دوی آزادي ګټلي دي. په تشدد سره سر غړونې او جګړه کیدلی شي چې د دیکتاتور له خوا نه د کلک ځپلو سبب وګرځي چې اکثراً خلک به د پخوا نه ډیر بې وسې کړي.

د تشدد د لارې انتخاب دلیل هر څه چې وي، خو بیا دا یو څرګند واقعیت دیچې: د تشدد لاره غوره کول دا معني لري چې د مبارزې په داسې ډول مو زړه تړلی چې په هغې کښې نژدې د ټولو اړخونو نه استبداد تل تفوق لري. دیکتاتوران داسې مجهز دي چې دوی تشدد په لویه پیمانه کارولی شي. که څه هم، آزادي غوښتونکي که د اوږدې یا لنډې مودې لپاره مقاومت هم وکړي په پای کښې تریخ پوځي واقعیت به تحقق ومومي او مقاومت به ټوټې ټوټې شي. دیکتاتوران تقریباً تل په پوځي وسلې او تجهیزاتو، جبه خانه، انتقالات، او د پوځي قوت په شمېر کښې تفوق لري.او آزادي غوښتونکي، سره له زړورتوبه هیڅکله د هغوی انډول نشي کېدلی.

کله چې د جګړې معمولي شکل غیر عملي وپېژندل شو ځنې مخالفین بیا داړیزو جګړو ته مخه کوي. په هر حال، داړه ئیز جنګونه هیڅکله د ځپل شوو خلکو لپاره کومه ګټه نه درلوده او دیموکراسي لورې ته ئې لارښودنه نه ده کړې. داړه ئیز جنګونه د حل یوه روښانه لاره نشي کېدلی خصوصاً کله چې د خپلو خلکو باندې د درانده تلفاتو سبب ګرځي. سره له تائیدونکي نظریاتو او ستراتیژیکي تحلیلونو او ځنې اوقات بین المللي حمایې دا لاره د ناکامۍ نه مخنیوی نشي کولی. داړه ئیزجنګونه اکثرآ ډېر زیات اوږدیږي. ملکي خلک اکثرآ د اقتدار لرونکي حکومت له خوا د ډیرو انساني کړاونو سره د خپلې اصلي ټاټوبي نه بې ځایه کیږي. حتي که داړه ئیزې جګړې بریالی هم شي اکثرآ ښکاره اوږد مهالې منفي جوړښتي عواقت لري.

فوراً نوی حکومت د ځان د ساتنې او متقابل تدابیرو لپاره نور هم دیکتاتوري کیږي. که ګوریلایان په پای کښې بریالي شي، د نظامي قوتونو د مرکزیت د پراخه کولو او د تولنې د خپلواکو ډلو او مؤسسو د کمزورې کولو او یا د مینځه تللو له آغیزې نه نوی رژیم د خپل مخکیني رژیم نه ډیر دیکتاتور کیږي. بیا به د دیکتاتورۍ مخالفین ددې نوې استبداد د مینځه وړلو لپاره بله نوې لاره ولټوي.

کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي:

د یو پېژندل شوې منفور رژیم د لرې کولو لپاره ښائي چې نظامي کودتا نسبتاً ډېر آسان او چټکه لار ښکاره شي. خو په عمل کښې ددې لارې سره سخت مشکلات شته. د ټولو نه مهم دادی چې دا د قدرت نا مناسبه ویش د خلکو او د هغې ممتازې ډلې چې حکومت او د هغې وسله واله قوا په لاس کښې لري همغسې پاتې کیږي. د ځانګړي اشخاصو او ډلو لرې کول د حکومتي مقاماتو نه ډیر امکان لري چې محض د بلې ډلې د پاره د هغوی د ځای د نیولو لاره اواره کړی. په نظري توګه، دا نوې ډله ښائي چې په خپل حرکاتو کښې ملایم او په محدوده اندازه دیموکراتیکو اصلاحاتو ته غاړه کښیږدي، خو سره لدې، ددې برعکس احتمال لري چې تحقق ومومي.

وروسته د خپل د موضع د تحکیمولو نه ښائي چې نوې ډله د پخوانۍ ډلې نه ډېر بې رحمه او په قدرت مین وي. په پای کښې، نوې ډله چې ورته خلکو سترګې نیولي وو، بې له د ینه چې د بشري حقوقو او یا دیموکراسۍ پروا وکړي هر څه چه ئې زړه وغواړي, کوي به ئې. نو دا یو قبلونکې ځواب د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نشي کېدلی.

ددیکتاتورۍ لاندې انتخابات د یو مهم سیاسي تغیر د وسیلې په حیث وجود نلري. ځنې دیکتاتوري رژېمونه ، لکه د پخواني شوروي اتحاد د اداري لاندې په شرقي بلاک کښې ددې لپاره چې دیموکراتیک ښکاره شي نمایشي انتخابات تر سره کوي. دا انتخابات اصلاً سخت کنترول شوي ټولپوښتنې وي، چې د هغه کاندیدانو لپاره چې د دیکتاتور له خوا نه تعین شوي د خلکو تائید واخلي. دیکتاتوران چې د فشار لاندې راشي نو ځنې وختونه نوي انتخاباتو ته غاړه ږدي، خو بیا ملکي ګوډاګیان د حکومت په مقامونو ځای پر ځای او تیر ایستنه کوي. که مخالفو کاندیدانو ته اجازه ورکړي، چې په انتخاباتو کښې ګډون وکړي او فرضاً هغوی انتخابات وهم ګټي، له نتیجې نه به په آسانۍ سره مخ واړول شي او"بریالی" کاندید به وډارول، یا بندي او حتي اعدام شي. لکه چې په۱۹۹۰ کال کښې په برما، او په ۱۹۹۳ کال کښې په نایجرېا کښې واقع شو. دیکتاتوران به هیڅکله ونه غواړي چې دارنګه انتخاباتو ته اجازه ورکړي چې هغوی د خپل د باچاهی د تخت نه راوغورځوي.

اوس ډېر خلک د ظالمو دیکتاتوریو لاندې کړیږي ،او ځینې کسان بهرني هیوادونو ته د ځان د ژغورنې لپاره وتلي دي. دوی باور نه کوي چې دا د ظلم لاندې کړیدلي خلک ددې توان ولري چې پخپله د اسارت نه ځان خلاص کړي او فکر کوي، چې یواځې د نورو په اقدام باندې دوی نجات موندلی شي. دوی عقیده لري چې یواځې بین المللي مرسته به کافي وي چې دیکتاتوران نسکور کړي. دا نظریه، چې ځپل شوي خلک قادر ندي چې د ځان ژغورنې لپاره مؤثر اقدام وکړي د وخت د یوې مشخصې دورې لپاره څرګندیږي. څرنګه چې بیان شو، اکثراً ځپلي خلک نه غواړي او مؤقتاً د مبارزې توان هم نلري ځکه چې هغوی په خپل قدرت باندې چې یو ظالم دیکتاتور سره مقابله وکړي باور نلري، او کومه روښانه لاره چې دوی ته نجات ورکړي هم ورته نده معلومه.

پدې شرائطو کښې څرګنده ده چې یو شمېر خلک د خپلې د آزادۍ د ارمان تر سره کول په نورو پورې تړلی بولي. دا خارجي قدرت به یا " د نړۍ عامه ذهنیتونه،" ملګري ملتونه، یو خاص هیواداو یا په هیواد کښې د موجود دیکتاتور پر ضد د بین المللي اقتصادي او سیاسي قوانینو تصویبول وي.

دا سیناریو به سترګوته په زړه پورې ښکاره شي، خو په بهرنی ناجي باندې زړه تړل ډېر خطرناکه عواقب لري. دارنګه اعتماد او زړه تړانه ښائي کاملا بې ځایه وي، او په حقیقت کښې هیڅ خارجي ناجي به وجود ونه لري چې عملاً دخالت وکړي. او که فرضاً یو خارجي قدرت د اوضاع د بدلولو لپاره راشي، بیا هم نه ښائي چې پرې باور وشي.

دلته په بهرني قدرت باندې د اعتماد او مداخلې په اړه باید ځینې ترخه واقعیتونو ته اشاره وکړو:

- ددې لپاره چې خپل اقتصادي ګټې مخکښې ویسي اکثر وخت خارجي دولتونه یو دیکتاتور تحمل کوي، او یا حتي حمایه کوي ئې.

- همدارنګه پردي دولتونه، ددې پر ځای چې خپله وعده د بل هدف د لاس نه د ورکولو په بیه تر سره ، او د هغوی د آزادۍ لپاره کومک وکړي، بنائي چې وغواړي ددوی پر سر د دیکتاتور سره معامله وکړي.

- ځینې پردي دولتونه، د یو دیکتاتور په مقابل کښې یواځې هغه وخت اقدام کوي چې د هغه هیواد په اقتصاد،سیاست، یا وسله والو قوتونو باندې کنترول تاسیس کړي.

- پردي دولتونه عملاً هغه وخت د یو مثبت مقصد لپاره مداخله کوي، کله چې کورنۍ مقاومت ددیکتاتورۍ په لړزولو پیل کړی وي او د رژیم ظلمونه ئې نړیوالو ته په ډاګه کړی وي.

دیکتاتوری په لومړۍ مرحلې په هیواد کښې د قدرت د ویش د ډول په د لیل خپل ژوند ته دوام ورکوي. د هیواد خلک او ټولنه ډیر کمزوري دي چې دیکتاتورۍ ته جدي خطر ورپیښ کړي، او ثروت او قدرت د ډیرو لږو خلکو لاسونو کښې راټول شوی وي. که څه هم ، دیکتاتوري کیدای شي چې د بین المللي اقداماتو نه ګټه واخلي او یا ترې کمزورۍشي خو د هغوی د ژوندانه دوام اصلاً داخلي عواملو باندې تړلی دی.

بین المللي فشارونه کیدای شي چې ډیر ګټور تمام شي، خو کله چې دیوي زوروړې کورنۍ تحریک ملا تړ وکړي. نو بیا د مثال په توګه، بین المللي اقتصادي تحریمونه ممنوعیتونه،

د دیپلوماتیکو اړیکو شکول، د یکتاتوري رژیم د بین المللي مؤسساتو نه اخراجول، د ملګري ملتونو د مختلفو برخو له خوا نه محکومول، او نور ډیر مرسته کولی شي. سره لدې، د یو زوروړې کورنۍ مقاومتي تحریک په نشتوالي کښې د دارنګو اقداماتو صورت نیول به احتمال ونه لري، او که واقع هم شي دومره اغیزناکه به نه وي.

د حقیقت سره مخامخ کیدل :

کله چې څوک وغواړي یوه دیکتاتوري په اغیزناکه ډول او په ډیر لږ مصرف نسکور کړي نو دا څلور وظیفې باید تر سره کړي:

- اول باید د ځپل شوي خلک اراده، پر ځان باور او د مقاومت کولو وړتیا او مهارت تقویه شي.

- د ځېل شوو خلکو خپلواکه اجتماعي ګروپونه او مؤسسې ،(مذهبي، اقتصادي، کلتوري او نور) باید تقویه شي.

- د مقاومت یو قوي داخلي قوت باید ایجاد شی.

- یو جامع او معقول ستراتیژیکي پلان باید طرح او د آزادۍ د ګټلو لپاره باید په مهارت سره پکار واچول شي.

د آزادۍ په جګړه ګښي د مبارزو قوتونو پر ځان باور او کورنۍ ټینګوالی پیاوړی کیږي. څرنګه چې چارلس ستیوارت پارنل، په ۱۸۷۹ او ۱۸۸۰ د آیرلیندیانو د کرایي په اعتصاب کښې ویلي ؤ;

"په دولت باندې اتکا هیڅ ګټه نه لري......باید یوازې پر خپلې ارادې تکیه وکړئ.........یو د بل څنګ ته د دریدلو سره د ځان سره کومک وکړئ..........خپلې کمزوري سره مرسته وکړئ............یو د بل سره اړیکې ټینګې ګړئ........ ځانونه متشکل کړئ..........او تاسې باید بریالي شئ.........کله چې دې خپله تقا ضا عملي کولو لپاره تیار کړ، وروسته د هغې نه به عملي شي.

د یو زورور او پر ځان باور لرونکې قوت، په معقولې ستراتیژۍ او کلک دسیپلین مجهز، زړور او اصیل اقدام په مقابل کښې به دیکتاتورۍ با لاخره نسکوره شي. خو لږ تر لږه پا سني څلور ګامونه باید لومړۍ واخستل شي.

څرنګه چې پورتنۍ څېړنې ښیي، په پای کښې د خلکو آزادي ددیکتاتورۍ نه، د دوی په قابلیت پورې اړه لري، چې غواړي ځانونه آزاد کړي. د سیاسي سر غړونې یا عدم تشدد د مبارزې بریالي حالتونه چې د سیاسي مقصدونو د لاس ته راوستلو لپاره په کار آچول شوي او مخکښې بیان شول ښیي چې د خلکو سره وسیلې شته چې ځانونه آزاد کړي، ولې دا لاره تر اوسه پوره انکشاف نه دی موندلی. مونږ به ددې لارې انتخاب په راتلونکې فصلونو کښې وڅیړو چې د عدم تشدد د مبارزې مؤثرې لارې وښودل شي. خو په سر کښې مونږ باید ددیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې وسیلې په توګه د خبرو اترو مسئلې ته کتنه وکړو.

دوهم فصل

د مذاکراتو خطرونه

څرنګه چې په اول فصل کښې وڅیړل شو، ځینې خلک د دیکتاتورۍ سره د مقابلې د سختو مشکلاتو له مخامخ کېدلو سره د بې وسۍ احساس کوي او دیکتاتور ته د منفي تسلیم خوا ته واوړي. یو شمېر نور کسان دیموکراسۍ ته د رسېدلو نه نا امیده کیږي او د دیکتاتورۍ حاکمیت قبلوي او هیله کوي چې د مصا لحې،روغې جوړې او مذاکراتو د لارې ، د خطر نه ځان بچ او ځناورتوبونه پای ته ورسوي. په ښکاره توګه کله چې خلک بله سمه چاره نشي پیداکولی نو دا لاره غوره کړي.

څرنګه چې د ظالمو دیکتاتوریو په مقابل کښې جدي مبارزه کوم زړه راښکونکی کار ندی، نو ولې مونږ په داسې کار اقدام وکړو؟ آیا څوک نشي کولی چې د منطق او خبرو اترو لار ونیسي او د مذاکراتو د لارې نه دیکتاتورۍ پای ته ورسوي؟ آیا دیموکراتان نشي کولی چې د دیکتاتورانو انساني احساس وپاروي او ورته قناعت ورکړي چې خپل تسلط په تدریج لږ او په پای کښې د بشپړدیموکراتیک حکومت د جوړېدو لپاره لاره اواره کړي؟

کله داسې استدلال کیږي چې حقیقت تل په یوه خوا نه وي. ښائي چې دیموکراتان دیکتاتوران ئې چې په سختو شرایطو کښې د مجبوریت نه روغ عمل کوي سم نه وي پېژندلاي. یا ښایي چې ځینې کسان فکر وکړي چې دیکتاتورانو به په خوښۍ سره ځان د قدرت نه پرې باسي، کله چې هیواد د ناوړو حالاتو سره مخامخ او څوک دوی یواځې تشویق او ترغیب کاندي. ځینې کسان به وائي، چې دیکتاتورانو ته باید د وړل وړل لاره چې هر څوک به ترینه څه لاس ته راولي، وړاندې شي.

دا به وویل شي چې د نوي جګړې خطر او کړاو به ضرور نه وي . که دیموکراتیکو ډلو وغواړي چې جنجال د سوله ایزې مذاکرې د لارې حل کړي (کیداي شي چې د ا مذاکرې د ځینې پوهو کسانو او یا حتي د یو بل حکومت له خوا نه تر سره شي.) آیا دا لاره به په هغې سختې مبارزې باندې غوره نه وي ، چې که بې له نظامي جګړې نه حتي د عدم تشدد د لارې نه هم تر سره شي؟

د مذاکرو ګټې او محدودیتونه

خبرې اترې د ځینې ډولونو جنجالي مسائلو د حل کولو لپاره ډېرې ګټورې وسېلې دي او په مناسبو حالاتو کښې باید هیڅکله هېر یا رد نشي.

په ځینې شرایطو کښې، کله چې کوم بنسټیز مسئله د بحث موضوع نه وي او روغه جوړه د قبلونې وړ وي نو مذاکره کېدلی شي چې د جنجال د حل لپاره یوه مهمه د حل وسیله وي. د کارګرانو اعتصاب د مزدورۍ د لوړولو لپاره یو ډېر ښه مثال کېدلی شي: د مذاکرې د لیارې یوه فیصله ښایي چې د دواړو خواؤ د لورې نه د یوي اندازې پیسې د زیاتولو تر مینځ وي چې د دواړو خواو نه د اعتصاب په پیل کښې وړاندې شوی وي. کارګري جنجالونه د یوي قانوني کارګري اتحادیي تر اداري لاندې، البته د هغې لانجې نه ډېر توپیر لري چې پکښې د یوې ظا لمې دیکتاتورۍ د موجودیت او یا د سیاسي آزادي د تاسیس لپاره خبرې کیږي.

کله چې جنجال پر یوې بنسټیزې مسئلې لکه د مذهبي اساسات، د بشري آزادیو مسایل، یا د ګردې ټولنې انکشاف پورې تړلی وي نو مذاکرې د یوي دوه اړخیزې رضائیت بخښونکې حل ته د رسیدو لار نه ده ، ځکه چې ځینې بنسټیز مسایلو باندې مصالحه نشي کېدالی . یواځې د قدرت د اړیکو انتقال د آزادي غوښتونکو په ګټه کولی شي چې په بشپړ توګه اساسي مسا یل خوندي وساتي. چې دارنګه انتقال به د مبارزې د لارې نه صورت ونیسي نه د مذاکرې د لارې نه.

دا نو پدې معني نه ده چې د مذاکراتو نه باید هیڅکله ګټه وانخلو، خو دلته مقصد دادی چې مذاکرې د یوي پیاوړې دیموکراتیک مخالفې ډلې په نشتوالي کښې یوه قوي دیکتاتوري په واقعیت سره د مینځه نشي وړلی.

مذاکرات ښائي په ډیرو حالاتو کښې البته د انتخاب وړ نه وي ، ځکه هغه دیکتاتوران چې موقعیت ئې ډېر مستحکم او ځانونه ډېر خوندي ګڼي حاضر به نشي چې خپلو کورني مخالفینو سره خبرو اترو ته کښیني او یا کله چې مذاکرې پیل شي نو آزادي غوښتونکي مذاکره چیان به له مینځه ورک کړي چې بیا ئې هیڅ درک ونه لګیږي.

تسلیمید ل، د مذاکراتو د لارې نه

هغه کسان او ډلې چې د دیکتاتورۍ مخالفت او د مذاکراتو پلوي کوي اکثرآ ښه دلیلونه لري، خصوصآ کله چې د یوه ظالمه دیکتاتورۍ په مقابل کښې په کلونو روانه مبارزه بې له کوم بریالیتوب نه دوام لرلی وي. البته دا د پوهیدلو وړ ده چې ټول خلک که د هرې سیاسي ډلې او عقیدې خاوند وي سوله غواړي. دیموکراتانو هغه وخت د مذاکراتو ډېر غوښتونکې وي چیرته چې دیکتاتورانو په څرګنده ډول په نظامي اړخ کښې تفوق ولري او تخریب او تلفات نور ورته د تحمل وړ نه وي.

په دې حالت کښې، يوه زوروره وسوسه پيدا کيږي چې هره بله لاره چې د آزدي غوښتونکو ځينې هدفونه خوندي، او تشدد او متقابل تشدد پای ته ورسوي غوره وګڼل شي.

د ديکتاتورۍ له خوا نه د مذاکراتو په وسيله آزادي غوښتونکو ته د سولې وړانديز يوه رياکارانه عمل دی. تشدد ډير ژر ټپک کولی شي چې پای ته ورسيږي ، يواځې که هغوی د خپلو خلکو پر ضد د جنګ د اعلان نه لاس واخلي. که هغوی وغواړي بې له هيڅ ډول معاملې نه د بشر حرمت او حقونو ته په احترام، د بنديانو په پرېښودلو،دشکنجو په بندولو، د عسکري عملياتو په درولو، د حکومت نه په لاس آخستلو، او د خلکو نه د بخښنې په غوښتلو پر خپل ابتکار سر ته رسولی شي. کله چې ديکتاتوري قوي وي خو يو پارونکې مقاومت هم موجود وي، ښايي چې ديکتاتور د سولې د بهانې لاندې وغواړي مخالفين د مذاکراتو د لارې نه ځان ته تسليم کړي. مذاکراتو ته دعوت به په غوږونو ښه لګيږي خو د خبرو اترو په کوټې کښې ډير خطرونه به پټ موجود وي.

د بلې خوا نه کله چې د مقاومت نهضت ډير زيات پياوړی او ديکتاتوري په رښتيا سره د تهديد لاندې وي، نو ديکتاتوران به احتمالاً زيار وباسي چې د مذاکرې د لارې تر ممکن حده پورې پر هيواد باندې خپل کنترول ټينګ او خپلې شتمنې خوندي وساتي. آزادي غوښتونکي په هيڅ حالت کښې نه ښائي چې د ديکتاتورانو سره د هغوی د اهدافو د تر سره کولو لپاره مرسته وکړي.

ديموکراتان بايد په ډير ځير سره هغو تلکونو ته متوجه وي چې عملاً د ديکتاتورانو له خوا نه د مذاکراتو په تګ لارې کښې ځای پر ځای شوي دي. د ديکتاتورانو له خوانه آزادي غوښتونکي مذاکراتو ته رابلل، کېدای شي، چې دارنګه هڅه وي چې ديموکراتان په سوله ايز ډول ځان ته تسليم کړي، په داسې حال کښې چې د هغوی قوتونه خپل تشدد ته دوام ورکوي. پدې ډول تصادماتو کښې د مذاکراتو رول په هغه صورت کښې پر ځای دی چې د استبداد قوتونه په بشپړ ډول تخريب او خپله ديکتاتوران يوې بين المللي هوائي ډګر ته د خوندي تيريدلو په تکل کښې وي.

په مذاکراتو کښې قدرت او عدالت

که د مذاکراتو په برخه کښې پورتنی قضاوت ځيږ او سخت ښکاري، ښايي چې ځينې رومانتيکي نظريې چې د هغو سره اړه لري تعديل شي. د خبرو اترو د څرنګوالي په برخه کښې روښانه فکر کول پکار دی.

خبرې اترې پدې معنی نه دي چې دواړه خواوې د برابرۍ د اساساتو سره سم يو ځای سره کښيني او د مذاکرې د لارې نه،هغه اختلاف چې د جنجال سبب شوي دی حل کړي. پدې برخه کښې دوه واقعيتونه بايد په نظر کښې ونيول شي. لومړی دا چې په مذاکراتو کښې د

مختلفو نظریو نسبي عدالت او انصاف ندي چې د مذاکراتو په وسیله د موافقې محتوا تعینوي. دوهم دا چې د موافقې محتوا د دواړو خواوو په زور او قدرت پورې اړه لري.

په راتلونکې کښې څو مشکل سوالونه باید په نظر کښې ونیول شي، لکه هره خوا به څه وکړی شي چې خپل هد ف لاس ته راولي که د مذاکرې پر مېز مقابل لوری ورسره جوړ رانغی؟ هره خوا به څه وکولی شي که وروسته د موافقې نه بل لوری خپله خبره ماته او سره د موافقې نه په زوره خپل هدف تر لاسه کړي.

معمولاً په مذاکراتو کښې، توافق ته د مسایلو سمو او ناسمو څېړنو ځینې نه رسېږو، که څه هم ډېرې خبرې به پرې وشي. خو د مذاکراتو اصلي نتیجه د مخالفو خواوو د مطلق او نسبي قوت د څېړنې نه په لاس راځي. آزادي غوښتونکي څه کولی شي تر څو ډاده شي چې د خپلو غوښتنو د ډېر لږ حد نه هم نه محرومېږي؟ دیکتاتوران څه کولی شي چې دیموکراتان بې اغېزې کړي او خپله په کنترول کښې پاتې شي؟ په بل عبارت، که یو توافق حاصل شي، دا ډېر احتمال لري چې به د دواړو خواوو د قدرت او ظرفیت د مقائسې نتیجه وي او وروسته به محاسبه وشي چې څرنګه یو ښکاره جنجال به ښایي چې پای ته ورسیږي.

همدارنګه، باید توجه وشي چې دواړو خواوو د موافقې د رسیدلو لپاره د کوم شي نه غواړي چې تیر شي. په بر یالیو خبرو اترو کښې مصالحه او د اختلافاتو نیمائي کول صورت نیسي، هره خوا یوه برخه د هغه څه نه آخلي چې ئې غواړي او د خپل د هدف د یوې برخې نه تیریږي. د مطلقو دیکتاتوریو په شرایطو کښې آیا د دیموکراسی پلویان د څه نه دیکتاتورانو ته تېرېدلی شي؟

د دیکتاتورانو کوم هدفونه د دیموکراسئ پلویانو ته د منلو وړ دي؟ آیا آزادي غوښتونکي غواړي چې دیکتاتورانو ته(یوه نظامي او یا سیاسي ډله) د اساسي قانون په اساس د هیواد د حکومت په راتلونکې کښې یو دایمي رول ورکړي؟ پدې کښې نو بیا دیموکراسي چېرې دی؟

فرض کوو چې خبرې اترې ښه پر مخ لاړ هم شي، خو بیا باید پوښتنه وکړو: سوله څرنګه به په نتیجه کښې لاس ته راشي؟ آیا وضعیت به د هغه وخت نه چې آزادي غوښتونکې مبارزه ئې پیل کړی ؤ او یا ئې مبارزه کوله ښه وي او یا خراب؟

د توافق وړ دیکتاتوران

دیکتاتوران ښائي چې د قدرت د غصبولو لپاره مختلف محرکې او نیتونه ، لکه مقام، اقتدار، ثروت، د تولنې بیا تشکیلول او نور ولري. مونږ باید پوه شو، چې که دوی قدرت د لاسه ورکړ نو ټولې هیلې به د لاسه ورکړي. د مذاکراتوپه مهال به دیکتاتوران هڅه وکړي چې خپل هدفونه په لاس وساتي.

هر څه چې د روغې په خبرو اترو کښې د د يکتا تورانو له خوا نه وړاندې کيږي،بيا هم هيڅوک بايد هېر نکړي چې ديکتاتوران به هره وعده ورکړي تر څو خپل ديموکرات مخالفين ځان ته تسليم کړي، او وروسته به په بي شرمۍ سره د همغو موافقو نه سر وغړوي. که آزادي غوښتونکي ومني چې مقاومت بند کړي چې په مقابل کښې به د دوي ټکول هم د د يکتاتورانو له خوا نه بند شي نو نتيجه به ئې سخته نا اميدي وي. د مقاومت بندول په ډيرو لږو حالا تو کښې د مقابل لوري نه فشار کموي. کله چې کورنۍ او بين المللي مخ نيونکي قوتونه لرې شول ديکتاتوران به خپل فشار او تشدد به له پخوا نه نور هم زيات کړي. د عمومي مقاومت ماتيدل معمولاً هغه قدرت چې د د يکتاتور له خوا نه تشدد او کنترول ئې محدود کړی له مينځه وړي. مستبد حاکم پدې حالت کښې د هر چا په مقابل کښې چې وغواړي عمل کوي. ځرنګه چې کرشنا لال شريد هاراني ويلي:

مستبد حاکم يوازې هغه وخت مونږ ته ضربه راکولي شي چې په مونږ کښې د مقابلې توان لږ وي.

کله چې بنستيز او حياتي مسايل تر مينځ وي، نو مقاومت پکار دی نه مذاکرات. مقاومت د ديکتاتور د قدرت نه د بشپړ لاس آخستلو پورې بايد دوام وکړي. برياليتوب اکثرآ د خبرو اترو نه،نه بلکه د مقاومت د ټولو موجودو قوي وسايلو په عاقلانه او مناسب استعمال باندې لاس ته راځي.

زمونږه بحث ځرنګه چې په راتلونکو فصلونو کښې به په مفصله توګه دوام وکړي دادی په سياسي سرغړونه يا د عدم تشدد مبارزه د هغو ولسونو لپاره چې د خپلې آزادۍ لپاره جګړه کوي، ډيره زوروره وسيله ده، چې په لاس ئې لرو.

ځرنګه سوله

که چيرې ديکتاتوران او آزادي غوښتونکي غواړي چې د سولې په اړه يو بل سره وغږيږي نود هغو خطرونو لپاره چې مخکښې شته، فوق العاده روښانه او دقيق فکر کول پکار دی. هر هغه څوک چې د " سولې" کلمه پر ژبې راوړي، مقصد ئې سوله د عدالت او آزادۍ سره نه وي.

د ظلم په مقابل کښې مطلق اطاعت،او د ظالمو ديکتاتورانو منفي متا بعت چې د سل هاوو زرو انسانانو په برخه کښې بې رحمۍ کړي حقيقي سوله نه ده. هيټلر اکثرآ د سولې خبرې کولې چې مقصد ئې د هغه ارادي ته تسليميدل ؤ. د يو ديکتاتور سوله د بنديخانې يا د هديرې د سولې نه کوم زيات شی نه دی. نور خطرونه هم شته. صادقه مذاکره کونکي هم کله کله د مذاکرې هدفونه او د خبرو اترو جريان ګډ وډ کړي. ديکتاتوري نظامونه چې خپل حقانيت ئې د دولت د غصبولو، د بشري حقونو نه د تخلف او بيرحميو له امله له لاسه ورکړی کېدای شي ديموکراتيکي مذاکره کونکي يا باندني کار پوهان چې د مذاکراتو د تر سره کولو لپاره مرستې

ته را بلل شوي په يوه خبره ورته بين المللي مشروعيت ورکړي. بې لدې مشروعيت نه چې ديکتاتوران ورته سخت ضرورت لري، هغوی نشي کولی چې خپلې حکمرانی ته تر نا معلوم وخته پورې دوام ورکړی. د سولې آستازې بايد هيڅکله ديکتاتورانو ته قانوني مشروعيت برابر نکړي.

د اميدواری لپاره دليلونه:

څرنگه چې مخکښې وويل شو، د مخالفو قوتونو رهبران د ديموکراتيکو مبارزو نه د نا اميدی له امله خبرو اترو ته غاړه ږدي. لاکن د نا اميدی او ضعف دا احساس د بدلولو وړ دی. ديکتاتوري د تل دپاره نه وي. هغه خلک چې د ديکتاتوری لاندې ژوند کوي نه ښائي چې ضعيف پاتې شي، او هم ديکتاتورانو ته بايد اجازه ور نکړل شي چې تر نا معلوم وخته پورې د زور خاوندان و اوسيږي.

آرسطو، قرنونه مخکښې ويلي ؤ "اوليگارشي او استبدادي حکومتونه د نظامونو په ډولونو کښې ډېر لنډ عمر لري. د تاريخ په اوږدو کښې مستبد حکومتونه هيڅکله اوږد عمر نه درلود."

اوسني ديکتاتوری هم کمزورتياوې لري، مونږ کولی شو چې دغو کمزورتياو ته لمن وو هو اود ديکتاتور قدرت ټوټې ټوټې کړو. (په څلورم فصل کښې به مونږ دا ضعيفې نقطې مفصلآ وڅيړو)

موجوده تاريخ د ديکتاتوری کمزورتياوې مونږ ته راښئي او دا حقيقت څرگندوي چې استبدادي رژيمونه نسبتآ د زمان په لنډې مودې کښې ټوټې ټوټې کيدلی شي. يواځې لس کاله د

(۱۹۸۰ تر ۱۹۹۰) پکار ؤ چې کمونيستي ديکتاتوری په پوليند - ختيز المان کې نسکوره او په چکوسلواکيا - کښې چې په ۱۹۸۹،پيښ شو ، په څو هفتو کښې دړې وړې شي. په کال ۱۹٤٤، په السلوادور او گواتيمالا کښې د ظالمو چمتو نظامي ديکتاتورانو د پرزولو لپاره تقريبآ د هر يو لپاره دوه هفتې مبارزه پکار وو. د ايران د پاچا ډېر پياوړی رژيم په څو هفتو کښې ونړېده.

کله چې د مخالفينو زور په پلپاين کښې د مارکوس د ديکتاتوری په مقابل کښې څرگند شو، نو د امريکې حکومت په بيړه خپله حمايه ئې پرې بنده اوپه ۱۹۸٦ کال کښې په څو هفتو (اونی) کښې ړنگ شو. په پخواني شوروي اتحاد کښې، کله چې سخت دريزو د ۱۹۹۱ کال د آگست په کودتا اقدام کول، نو د سياسي سر غړوني په وسيلې د څو ورځو په مدې کښې شنډه شوه. وروسته بيا ډېر رای ورکونکي چې ډېر کلونه د ظلم سلطې لاندې وو يواځې د څو ورځو ، هفتو، يا مياشتو خپلواکي ئې لاس ته راوستل.

دا زوړ باور چې تشدد تل چټک او عدم تشدد تل ډېر وخت د بریالیتوب لپاره ضرورت لري په هیڅ شکل سم نه دی.که څه هم د ټولنې په لاندني برخه کښې تغیر راوستل، ډیر وخت پکار لري،خو د عدم تشدد د مبارزې په اصول حقیقي جګړه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نسبتآ چټک پر مخ ځي.

د یوې اوږدې ورانونکې جګړې نه د ځان ژغورلو لپاره خبرې اترې د یوې خوانه او یا دیکتاتورته تسلیمید ل د بل خوا نه یواځینۍ لارې نه دي. هغه مثالونه چې اوس وړاندې شول ، او هم هغه مثالونه چې په لمړي فصل کښې وښودل شول راښیي چې د هغوی لپاره چې دواړه سوله او آزادي غواړي بله لار هم شته: چې سیاسي سر غړونه ده.

دریم فصل

قدرت له کومه راځي (د قدرت منابع)

: د سولې د لارې نه آزادۍ ته رسېدل کوم آسانه کار نه دی. دا ډول مبارزه، ستراتیژیکي پوهې، تشکیلات او پلان جوړولو ته ضرورت لري، او د ټولو نه مخکښې قدرت ته ضرورت لري. که دیموکراسي غوښتونکي دا وړتیا ونه لري چې خپل قدرت او امکانات په آغیزه ناکه ډول پکار واچوي، نو نشي کولی چې دیکتاتوري ړنګ او پر ځای ئې سیاسي آزادي تاسیس کړي. دا څرنګه کېدلی شي؟ آزادي غوښتونکي کوم ډول قدرت سمبالولی شي چې د دیکتاتورۍ او د هغه د پراخې سیاسي شبکې د ویجاړولو لپاره کافي وي ؟

ددې پوښتنې ځواب د سیاسي قدرت په پوهېدلو پورې اړه لري چې اکثرآ د پاملرنې وړ نه ګرځي. په رښتیا سره، دې مطلب باندې پوهېدل کوم ګران کار نه دی، او ځینې اساسي واقعیتونه پکښې خورا ساده دي.

د بیزوګانو د خاوند کیسه:

د ځورلسمې پېړۍ چینایې مثال چې د لیو-جي، له خوا ورکړل شوی، د سیاسي قدرت د اهمیت پوهېدل یې خورا ښه تشریح کړی دی.

" د چو، په فیوډالي سیمه کښې، یو زوړ سړی د بیزوګانو نه د کار آخستلو د لارې نه ژوند کاوه،او د چو خلکو به ورته"جوګانګ" یعنې د بیزوګانو خاوند ویل.

هر سهار زوړ سړی، بیزوګان به خپلې حویلۍ کښې راټولول او مشر ته به ئې امر ورکړو چې ټول غره ته د بوټو او د ونو نه دمېوو د راټولولو لپاره وخېژوي. دا قانون ؤ، چې هر بیزو د خپلې ټولې کړې مېوې نه لسمه برخه زوړ سړي ته ورکړي، او که چا نه ؤ ورکړی نو بیا په بېرحمۍ سره وهل او ټکول کېده. ټول بیزوګان ددې ظلم نه د خپل د ژوند نه بېزاره وو، خو یو هم د شکایت جر ئت نه درلوده.

یوه ورځ یو کوچنی بیزو د نورو بیزوګانو نه یې پوښتنه وکړه، چې " آیا زوړ سړی دا ونې او بوټې ئې کښېنولي دي؟ " نورو ځواب ورکړو چې نه " دا ونې او بوټې پخپله شنه شوي دي."

کوچنی بیزو بیا پوښتنه وکړه: " آیا مونږ بې د زاړه سړي د اجازې نه مېوې ټولولی نه شو؟ "

نورو ځواب ورکړ: " چې هومونږ ټولولی شو ." کوچنی بیزو دوام ورکړ: "نو، ولې مونږ د زاړه سړي پورې تړلي اوسو; ولې مونږ ټول د هغه په خدمت کښې اوسو؟ " مخکښې له دې نه چې کوچنی بیزو خپلې خبرې پای ته ورسوي، ټول بیزوګان ناڅاپه ، په مطلب پوه او ویښ شوي وو.

په همغې شپې کله چې زوړ سړی ویده شو، بیزوګانو د خپلې بندیخانې دیوالونه ئې ونړول او ټول ئې وران او ګډ وډ کړل. او هغوی ټولې مېوې چې زوړ سړي په خپلې زیرمې کښې در لوده ځانونو سره ځنګله ته ویوړل،او بیا هیڅکله بېرته رانغلل. زوړ سړی په پای کښې د لوږې نه مړ شو. یو- لي - ځي ، وائي " په نړۍ کښې ځینې کسان خپل خلک په چل اداره کوي نه په عادلانه قانون. آیا دوی لکه د بیزوګانو د خاوند پشان نه دي. په رښتیا سره دا خلک د خپلې نا پوهۍ نه خبر ندي. خو کله چې د دوی خلک دوی وپېژني، نو بیا د دوی چلونه کار نه ورکوي.

د سیاسي قدرت ضروري سر چینې

اصل د موضوع ساده ده . دیکتاتوران د هغو خلکو مرستې او همکارۍ ته اړ دي چې دوی یې اداره کوي، اوبې له دې نه دوی د سیاسي قدرت منابع نشي اداره کولی.

د سیاسي قدرت سر چینې دادي:

- مشروعیت، د خلکو په مینځ کښې باید عمومي عقیده موجود وي چې حکومت قانوني دی او خلک یو اخلاقي وظیفه لري چې ورنه اطاعت وکړي.

- انساني منابع، د هغو کسانو او ډلو شمېر او اهمیت چې د حکومت نه اطاعت کوي، ورسره همکاري او ورته کومک برابروي.

- مهارت (وړتیا) او پوهه، د معینو او مشخصو کارونو د اجرا لپار رژیم ورته اړ دی او د هغو اشخاصو له خوانه تهیه کیږي چې د حکومت سره همکاري کوي.

- غیر عیني عوامل، روحي او عقیدوي عوامل چې خلک وهڅوي چې د رژیم نه اطاعت او ورسره مرسته وکړي.

- مادي منابع، په هغه اندازه چې حاکم کنترول او یا لاس رسي پر املاکاتو، طبعي منابعو، مالي منابعو، اقتصادي سیستم، او د ارتباط او ترانسپورت پر وسایلو لري; او

- جزاګانې، جریمې او تهدیدونه چې د بې اطاعتو او همکاري نه کونکو خلکو په برخه کښې ددې لپاره عملي کیږي چې د هغوی همکاري او اطاعت چې د رژیم د بقا لپاره د هغه د ورځني کارونو د پر مخ بیولو لپاره ضروري دی تر لاسه کړي.

چې دا ټول منابع د رژیم په قبلولو، او ورنه د خلکو اطاعت او دهغوی په تسلیمېدو، او د بې شمارو خلکو او د ټولنې د ډېرو مؤسساتو په همکارۍ پورې تړلی دی. دا منابع تضمین کیدلی نشي.

بشپړ همکاري، د خلکو اطاعت او حمایت د قدرت د منابعو شته والی زیاتوي او په نتیجه کښې دهر حکومت د قدرت ظرفیت ډېروي.

له بلې خوا د خلکو او مؤسساتو همکاري د تیري کونکي او یا دیکتاتور نه آخستل، د هغوی د قدرت منابع چې ټول حاکمان ورپورې تړلي دي کموي او یا په بشپړه توگه له مینځه وړي. بې له دې منابعو د موجودیت نه د حاکم قدرت کمزوری کیږي او په پای کښې له مینځه ځي.

طبعآ ، دیکتاتوران د هغو اقداماتو په وړاندې چې ددوی خپلواکي تهدیدوي حساس دي. نو دیکتاتوران هغه کسان چې ددوی امر نه مني، مظاهرې کوي، او یا ورسره همکاري نه کوي

غواړي چې تهدید او مجازات کړي. ولې خبره دلته پای ته نه رسي. ټکول حتي وحشتونه هم تل په کافي اندازه بدلون نه راولي چې د خلکو هغومره همکاري تر لاسه کړي چې د رژیم د بقا لپاره په کار ده.

که سره د ځپلو او ټکولو، د قدرت منابع د کافي وخت لپاره بیا هم محدود او یا جلا پاتې شي نو نتیجه به یې د دیکتاتورۍ په د ننه کښې وار خطایي او فکري گډوډي وي. ددې حالت نه وروسته احتمال لري چې د دیکتاتورۍ د قدرت کمزورتیا بربنده شي. د وخت په تیریدو سره، د دیکتاتوریو نه د قدرت د منابعو ایسارول به رژیم فلج او کمزوری، او په وخیمو حالاتو کښې به ئي ټوټې ټوټې کړي. د دیکتاتور قدرت به ورو ورو او یا ژر د سیاسي قحطۍ نه ومري. په هر حکومت کښې د آزادۍ او یا دیکتاتورۍ اندازه تر ډېره حده پورې د هغه د ولس د نسبي غوښتنې انعکاس دی چې غواړي آزاد واوسي، او هم د هغوی غو ښتنه او توانایي پورې چې د هغه هڅو په مقابل کښې مقاومت وکړي چې غواړي دوی مریان کړي.

د عمومي عقیدې پر ضد، حتي هغه دیکتاتوري چې د خلکو د ژوندانه ټول اړخونه یې د کنترول لاندې راوستي بیا هم د خلکو او ټولنې پورې تړلي دي. څرنگه چې د سیاسي علومو پوه، کارل ډبلیو ډاچ، په کال ۱۹۵۳ ویلي:

" انحصاري قدرت تر هغه وخته قوي دی چې د هغې نه ډېر کار وانه خیستل شي. که چېرې انحصاري قدرت همیشه د ټول جمیعت په مقابل کښې باید استعمال شي نو دا احتمال نلري چې تر اوږدې مودې پورې په قدرت کښې پاتې شي. څرنگه چې انحصاري رژیمونه نظر د حکومتونو نورو ډولونو ته ډېر قدرت ته ضرورت لري چې خپلو خلکو سره معامله وکړي، نو دارنگه رژیمونه د خلکو پراخو همکاریو ته هم اړ دي. برسیره پردې، هغوی باید د

ضرورت په وخت کښې وکولی شي چې د ټولنې د لوئې برخې پر فعال حمایت باندې ډاډ ګیرنه ولري."

جان آستن، د انګلستان د ۱۹ پیړۍ قانون پوه د هغه دیکتاتورۍ وضعیت چې د خپلو خلکو نارضایتي سره مخامخ دی تشریح کړی دی. آستن وایي، چې که د خلکو اکثریت تصمیم ولري چې حکومت وران کړي او چمتو وي چې پدې لاره کښې ځور هم قبول کړي،نو د حکومت او پلویانو هلې ځلې ئې به یو منفور حکومت، حتي که بهرنی مرسته هم ورته ورسیږي،هیڅکله به هم ونشي ټینګولی. آستن نتیجه آخلي چې د حکومت نه سرغړونکي خلک د تل لپاره اطاعت او انقیاد ته مجبوریدلی نشي.

نېکولو ماکیاولي، هم مخکښې له دې نه استدلال کړی ؤ چې که شهزاده " .....ټول خلک په خپل مخکښې لکه دښمنان لري، هېڅکله به هم ځان مأمون نکړي، او هر څومره چې ډېر ظلم وکړي رژیم به ئې نور هم کمزوری شي.

په سیاست کښې ددې نظریاتو عملي په کار آچونه د ناروي د خلکو له خوانه په اتلولۍ سره د نازي اشغال په مقابل کښې، او لکه چې په لمړي فصل کښې بیان شو د زړورو پولیندیانو، جرمنانو، چکانو، سلواکانو، او د ډیرو نورو د کمیونیست د تیري او دیکتاتورۍ په مقابل کښې عملي شوي، چې په یورپ کښې با لآخره د کمونیزم د ړنګېدلو سبب وګرځېد. البته دا یوه نوې پېښه نه ده: د عدم تشدد د مقاومت موارد لږ تر لږه تر ٤۹٤ ق م . پورې سابقه لري ، کله چې خلکو خپله همکاري د خپلو رومي شهزادګانو باندې بند کړل. د عدم تشدد مبارزه د تاریخ په مختلفو مرحلو د خلکو له خوا نه په ټوله آسیا، افریقا، شمالي او جنوبي امریکا، آسترالیا او د بحرالکاهل په جزایرو او همدارنګه په یورپ کښې پکار آچول شوی دی.

درې ډیر مهم عوامل چې د یو حکومت د قدرت د کنترولېدلو او نه کنترولیدلو امکانات ښیي :

۱. د خلکو نسبي غوښتنه چې د حکومت قدرت د تهدید لاندې راولي.

۲. د خلکو،آزادو تشکیلاتو او مؤسساتو نسبي طا قت چې په ډله ئیزه توګه د قدرت منابع په دیکتاتورۍ وتړي.

۳. د خلکو نسبي وړتیا چې خپله موافقه او مرسته په دیکتاتورۍ بند کړي.

د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

د دیموکراتیکي ټولنې د مشخصاتو نه یو دادی چې هلته یو شمېر آزاد غیر دولتي ډلې او مؤسسې وي، چې د مثال په توګه عبارت دي د کورنیو، دیني تشکیلاتو، کلتوري اتحا دیې، سپورتي کلپونه، اقتصادي مؤسسې، کارګري اتحادیې، د زده کونکو اتحادیې، سیاسي ډلې، د

کلو د گاونډيتوب اتحاديې، د باغوانۍ کلبونه، د بشري حقونو تشکيلات، د موسيقي گروپونه، ادبي ټولنې او نور.

داسې مؤسسې،که د يوې خوا نه خپل هدفونه پر مخ بيايي همدارنگه د ټولنې اړتياؤ ته هم ځواب وايي.

برسيره پر دې، دا مؤسسې خورا ستر سياسي اهميت هم لري. دوی ډله ئيز يا مؤسساتي مرکزونه برابروي چې خلک د هغې په واسطه وکولی شي چې د خپلې ټولنې په جهت ورکولو تاثير ولري،او د نورو ډلو او دولت په مقابل کښې- خصوصاً کله چې دوی پوی شي چې په غير عادلانه توگه د هغوی په گټو، فعاليتونو او مقاصدو باندې تجاوز کوي مقاومت وکړي. هغه کسان چې ددې تشکيلاتو نه بهر دي معمولاً نشي کولی چې په نورې ټولنې باندې کوم مهم تاثير واچوي، حکومت او ديکتاتوري خو يوه خوا پرېږده.

په نتيجه کښې که چيرې ديکتاتور ددې مؤسسو آزادي او استقلال سلب کړي، خلک به نسبتاً کمزوری شي. او هم که دا مؤسسې په ديکتاتوري ډول د مرکزي رژيم له خوا کنترول شي او يا په نوي کنترول شوي مؤسساتو بدل شي نو استبداد بيا به وکولی شي چې دواړه ځانگړي غړي او هم هغه برخه د ټولنې چې دا مؤسسې ورسره اړيکې لري کنترول او په خپلې خوښې اداره کړي.

په هر حال، که آزادي او استقلال ددې خپلواکې مؤسسې (چې د دولت د کنترول نه د باندې دي) وساتل شي او يا بيرته تر لاسه شي ، نو دوی به د سياسي سر غړونې په کار آچولو باندې به ډيرمهم اغيزه واچوي. ټول مثالونه چې د ديکتاتورۍ د ړنگېدلو او يا کمزورې کيدلو په برخه کښې پدې کتاب کښې بيان شوي د خلکو او يا په دوی پورې د مربوطو مؤسساتو له خوا په زړور توب سره د سياسي سر غړونې د پراخې پکار آچونې مشترک مثالونه دي.

څرنگه چې وويل شو، د قدرت دا مرکزونه د هغو مؤسساتو بنسټونه جوړوي چې د هغوی نه خلک په ديکتاتوری باندې فشار آچولی شي او يا د ديکتاتورۍ د کنټرول مخه ونيولی شي. په راتلونکې کښې دا تشکيلات به د خپلواکې ټولنې يو ضروري برخه وي. نو ددې مؤسساتو دوامداره آزادي او وده د آزادي غوښتنې د مبارزو لپاره شرط دی.

که ديکتاتورۍ د ټولنې د خپلواکو مؤسساتو په کنترولولو باندې ډيره بريالی وي دا به د آزادي غوښتونکو لپاره مهمه وي چې نوی آزاده ټولنيزې ډلې او مؤسسې مينځ ته راولي، او يا ديموکراتيکي کنترول د آزادو پاتې شوو او يا نيمه آزاد پاتې شوو مؤسسو باندې تاسيس کړي.

د هنگري د ۱۹۵۶ ـ ۱۹۵۷ کال د انقلاب په ترڅ کښې د مستقيمې ديموکراسۍ يو شمېر شوراگانې را ښکاره شول، حتی سره يو ځای شول چې د څو هفتو لپاره د مؤسساتو او حکومت يو مکمل فيدرالي سيستم تاسيس کړي.

په پولیند کښې، د ۱۹۸۰ ، د لسیزې په وروستیو کښې، کارګرانو د پیوستون غیر قانوني اتحادیې جوړې کړې، او په ځینې حالاتو کښې د کار ګرانو د اتحادیې کنترول یې هم په لاس ونیول چې رسماً د کمیونیست د حزب د اداري لاندې ؤ. د مؤسساتو دارنګه انکشافات کېدلی شي چې ډیرې مهمې نتیجې تر شا ولري.

البته دا ټولې خبرې پدې معني نه دي چې د استبداد کمزورې کول او یا ړنګول یو آسانه کار دی او دا هم باید فکر ونشي چې هر اقدام به په بریالیتوب پای ته ورسیږي.. په غټ باور سره، دا مبارزه به بې له سر ښندنې نه هم نه وي. هغوی چې د دیکتاتورۍ لپاره خدمت کوي ډیر احتمال لري چې پدې نیت متقابله حمله وګړي چې خلک مجبوره کړي چې بیا د دیکتاتورۍ سره همکاري او ورته اطاعت وکړي.

د قدرت په اړه پورتنۍ نظریه پدې معنی ده، چې د هرې دیکتاتورۍ قصدي تجزیه او ټوټې کیدل ممکن دی. دیکتاتوري په خاصه توګه مشخص خواص لري، چې هغی ډیر زیات د سیاسي سرغړونې د ښه تطبیقولو په مقابل کښې زیان منونکی ګرځوي. راځئ، چې دا خاصیتونه په ډیر تفصیل سره مطا لعه کړو .

څلورم فصل

دیکتاتورۍ خپلې نیمګړتیاوې لري

دیکتاتورۍ اکثرآ ماتې خوړونکې نه ښکاري. د جاسوسۍ وسایل، پولیس، عسکري قوتونه، بندیخانې، د توقیف ځایونه، او د اعدام دلګیونه، یواځې د یو څو زورورو دیکتاتورانو له خوا اداره کیږي. همداسې د یو هیواد مالي پانګه، طبیعي منابع، او تولیداتو د دیکتاتورانو له خوا لوټ او د هغوی د اهدافو او حمایې په لاره لګول کیږي. له بلې خوا، دیکتاتورانو سره په مقایسې، دیموکراتان اکثرآ ډیر زیات کمزوري، بې تاثیره او ضعیف ښکاري. د دیکتاتورانو په هکله د نه ماتېدونکیتوب تصور او د دیموکراتانو کمزورتیا، د یوې اغیز ناکې مخالفې قوې راولاړېدل د ذهن نه لرې کوي. خو خبره دلته پای ته نه رسیږي.

د "اشیل د پوندې" تشخیصول

د لرغوني یونان نه یوه کیسه د هغو کسانو د کمزورتیا ټکی ډیر ښه روښانه کوي ، چې عموماً فکر کیږي چې دوی به په هیڅ اړخ کښې به کمزورتیا ونلري. د آشیل، پهلوان پر ځان هیڅ غشی به نفوذ نه کاوه او نه توره به ئې پوستکی غوڅولی شو. روایت کیږي چې د آشیل مور هغه ئې په ماشوموالي کښې د سټیکس په جادوئي سیند کښې غوټه کړی ؤچې په نتیجه کښې ئې بدن مصئون شوی ؤ. لاکن سره لدې دلته یو مشکل پاتې ؤ. څرنګه چې ماشوم آشیل د غوټه کولو په وخت کښې مور د پوندې نه نیولی ؤ ، نو اوبه ئې د بدن هغې برخې ته نه ؤ رسیدلی چې مصئونیت یې حاصل کړی وای. کله چې آشیل لوی شو نو خلکو به فکر کاوه چې هغه د غلیمانو د وسلو په مقابل کښې پوره مصئونیت لري. په پای کښې د تروا په جګړه کښې، د دښمن یو عسکر چې د یو کس له خوا نه پدې راز خبر شوی ؤ، د آشیل غیر مصئونې پوندې ته نخښه ونیوله چې دی ئې ټپي کړ او غشي وژونکی تمام شو. تر ننه پورې د "آشیل پونده" عبارت، د یو کس، یو پلان او یا مؤسسې هغې کمزورې برخې ته اشاره کوي چې که پر هغې برخې برید وشي نو کوم مصئونیت یا محافظت به ونه لري.

د ظالمو دیکتاتورانو په برخه کښې، همدا اصول په کار آچول کیږي. هغوی ته هم په ډیره چالاکۍاو لږ تاوان ماتې ورکول کیدای شي، خو چې که د دوی کمزورې برخه تشخیص او ګذارونه پرې راتول شي.

د دیکتاتوریو کمزورتیا وې:

د استبدادي حکومتونو کمزورتیاوې دادي:

۱. د یو زیات شمیر خلکو، ډلو ، مؤسساتو مرستې او منافع چې د رژیم د عادي جریان لپاره ضروري دي،ښائي چې محدود او یا قطع شوی وي.

۲. د رژیم د تیرو سیاستونو ملزمات او نتیجې، هغه وخت ئې اوسنی قدرت محدودوي چې متضادې پا لیسی، قبول یا پکار واچوي.

۳. کیدای شي چې رژیم خپل عملیات د ورځني عادي جریان په رنګ ګرځولی وي، او لږ وړتیا ولري چې ځان د نوي وضعیت سره عیار کړي.

٤.افراد او منابع چې د اوسني وظایفو لپاره تعین شوي د نوي ضروریاتو لپاره به غوره او وړ نه وي.

٥. مادونان چې د خپلو آمرانو د خپه کولو نه ویریږي، ښائي چې دیکتاتور ته سم او مکمل راپور چې د تصمیم نیولو لپاره ضرور دی ورنکړي.

٦. ایډیالوژي ښایي چې زوړ شوی او د سیستم کیسې ، علامې او شعارونه خپل اعتبار له لاسه ورکړي وي.

۷.که یو قوي ایډیالوژي ارائه شوی وي چې د چا د واقعیت د کتلو قابلیت ئې د خپلې آغیزې لاندې راوستی وي، نو د هغې نه کلکه پیروي به ددې سبب شي چې د ټولنې د واقعي شرایطو او ضرورتونو نه پاملرنه وګرځوي.

۸. د بیروکراسی د آغیزمنتوب او وړتیا زوال او خرابیدل ، یا د حد نه زیات کنترول او د اصولنامو جاري کول به د سیستم پالیسي او عملیات بې آغیزې کړي.

۹. داخلي مؤسساتي ټکرونه او شخصي رقابتونه او دښمنۍ ښایي چې د دیکتاتوري عملیاتو ته ضرر ورسوي او یا یي مختل او سره وئې شلوي.

۱۰ . ښایي چې د روشن فکرانو او زده کونکو حوصله د حالاتو، تحدیداتو، نظریاتو د تلقینیدلو اوټکونو نه په سر رسیدلي وې.

۱۱. عمومي خلک ښایي، چې د وقت په تیریدلو سره د رژیم په مقابل کښې بې پروا، شکمن او حتي دښمن وګرځي.

۱۲.سیمئیز، طبقاتي، کلتوري، یا ملي مخالفتونه ښایي چې لوړې درجې ته ورسیږي.

۱۳. د د یکتاتوری د قدرت د مراتبو سلسله تر یوې اندازې پوري تل بې موازنې وي،

او کله دا بې موازنیتوب ډیر زیات وي . افراد نه یوازې په خپل ځای په عین رتبې پاتې کیږي. بلکه کېدای شي چې لوړ یا ټیت لاړ شي او یا کاملاً له مینځه لاړ او نور اشخاص ئې پر ځای وګمارل شي.

۱٤. د پولیسو یا عسکرو ځیني برخې ښایي داسې عمل وکړي چې خپل هدفونو ته ورسیږي، حتي د تاسیس شوي دیکتاتورۍ د غوښتنې پر ضد، آن که د کودتا د لارې نه هم وي.

۱٥. که دیکتاتوري نوی تاسیس شوی وي، او وخت ته ضرورت ولري چې ځان ښه ځای پر ځای کړي.

۱٦. ځرنګه چې په دیکتاتورۍ کښې ډیر زیات تصمیمونه د ډیرو لږو خلکو له خوا نیول کیږي نو په دیکتاتورۍ کښې د قضاوت، تګ لارې، او عمل اشتباهات ډیر احتمال لري.

۱۷. که رژیم وغواړي چې دا خطرونه له مینځه ویسي، او خپل کنترول غیر مرکزي کړي، نو کنترول به یې پخپله د قدرت په مرکزي اهرمونو نور هم کمزوری شي.

د دیکتاتورۍ په کمزورو برخو برید کول

ددې ذاتي کمزوریو په پوهیدلو سره، ددې لپاره چې سیستم ته اساسي تغیر ورکړي او یایې تجزیه کړي آزادي غوښتونکي کولی شي چې قصداً دا د " آشیل پوندې" لا پسې کمزورې کړي.

نتیجه ځرګنده ده: سره لدې چې ظاهراً غښتلی ښکاري، دیکتاتورۍ خپلې کمزورتیاوې ، لکه داخلي بې کفایتي ، شخصي رقابتونه ، مؤسساتي بې کفایتی، او د تشکیلات او اداراتو تر مینځ اختلافات لري. د وخت په تیریدلو سره دا کمزورتیا وې د رژیم مؤثریت کموي او د تغیراتو او عمدي مقاومتونو په مقابل کښې یې ژوبلېدونکی ګرځوي. هر څه چې رژیم غواړي تر سره کړي الزاماً نه تکمیلیږي ځینې وختونه د مثال په توګه حتي د هیټلر مستقیم امرونه هم هیڅکله پر ځای نه شول، ځکه چې د لاندنیو قدمو اشخاص د مراتبو په سلسله کښې نه غوښتل چې هغه اجرا کړي. دیکتاتوري رژیمونه ، لکه چې مو ولیدل شاید پخپله ټوټې ټوټې شي.

دا ددې معنی نلري چې دیکتاتوري به بې له خطرونو او تلفاتو به ویجاړ شي. د آزادۍ لپاره به هر احتمالي طرز د حرکت د خطر او کړاو سره مخامخ شي او د عملي کولو لپاره به وخت او زمان ته ضرورت ولري. او هم یقیناً د عمل هیڅ یوه وسیله نشي کولی چې په ټولو حالاتو کښې چټک بریالیتوب تامین کړي. سره لدې هم، د مبارزاتو هغه ډولونه چې د دیکتاتورۍ مشخص کمزورتیاوې په نخښه کړي، نظر هغو ته چې د یکتاتورۍ سره په هغه ځای کښې

جګړه کوي چيرته چې ډيره قوي ده، د برياليتوب ډير چا نس لري. اوس نو سوال دادی چې ددې مبارزې لاربښوونه څرنګه وشي.

پنځم فصل

د قدرت استعمال (پکارآچول)

په لومړي فصل کښې مونږ وویل چې ددیکتاتورۍ په مقابل کښې د نظامي مقاومت انتخاب د هغه په کمزوري برخه، نه ، بلکه په قوي برخه برید کول دی. د مبارزې لپاره د دیکتاتورۍ عسکري قوا، د مهماتو زیرمې، د وسلو ټکنالوژي او نور ټاکلو باندې د مقاومت نهضت ځان په ښکاره توگه په نا مساعده وضعیت کښې آچوي. دیکتاتوري نژدې هر وخت پدې ساحو کښې د زیاتو منابعو د راټولولو امکانات لري. په پردي قواوو باندې د خلاصون لپاره تکیه کول هم مخکښې په لنډ ډول بیان شوی دی. په دویم فصل کښې مو د مذاکراتو د لارې د دیکتاتورۍ د لیرې کولو مشکلات هم وڅیړل.

نو کومې وسیلې پاتې دي چې دیموکراتیک مقاومت ته په ښکاره توگه پر دیکتاتورۍ بر لاسی ورکړي او دهغه کمزوري نقطې په ډاگه، او لاپسې کمزورې کړي؟ کوم تخنیکي حرکت کولی شي چې د سیا سي قدرت په نظریې باندې چې په دریم فصل کښې بیان شو پانگه آچونه وکړي؟ ددې سوال لپاره مناسب ځواب سیاسي سرغړونه ده.

د سیاسي سر غړونې خاصیتونه:

- سیاسي سر غړونه نه قبلوي چې د جگړې نتیجه د مبارزې د هغو وسیلو په واسطه تعین شي چې دیکتاتورۍ ئې تعینوي.

- د رژیم د پاره مبارزه مشکله ده.

- کولی شي چې په بې سارې توگه د دیکتاتورۍ کمزور تیاوې لاپسې کمزورۍ او د قدرت د منابعو نه ئې اړیکې پرې کړي.

- عملیات کولې شي چې په یوې پراخې ساحې کښې خور شي، خو کولی شي چې په یو معین هدف باندې متمرکز شي.

- دیکتاتور د قضاوت او اقدام د اشتباه خواته بیایي.

- سیاسي سر غړونه، په اغیزناکه ډول خلک، او د ټولنې ډلې، او مؤسسات په ډله ئیزه توگه په هغې مبارزې کښې پکار آچولی شي چې د ظالم اقلیت، حکومت پای ته ورسوي.

- سیاسي سر غړونه په اغیزناکه توګه په ټولنې کښې د قدرت د توزیع سره مرسته کوي، او دمؤسساتو په جوړونه او د دیموکراتیکي ټولنې حمایي او ساتنه نور هم ممکنوي.

د عدم تشدد د مبا رزې د کار ډول:

لکه د نظامي قوې، سیاسي سرغړونه هم د د مختلفو هدفونو لپاره پکار آچول کیږي. دا هدفونه کېدای شي چې مقابل لورى د یو خاص حرکت په کولو باندې مجبور کړي، یا داسې وضعیت پیداکړي چې اختلافات په سوله ئیزه توګه حل کړي، او یا مخالف رژیم پوره له مینځه ویسي.

که څه هم، سیاسي سر غړونه د وسله والې نښتې نه ډیر بل ډول پر مخ ځي،ولې بیا هم د جګړې دواړې لارې غواړي چې په ډیرو مختلفو وسیلو باندې مبارزه وکړي چې متفاوتې نتیجې به مینځ ته راولي.

د وسله والي جګړې لارې او نتیجې خورا څرګند دي، چې د ډارولو، ټپي کولو، وژلو او ورانولولپاره پکښې حقیقي وسلې او تخریبي وسایل پکار آچول کیږي.

عدم تشدد(بې وسلې) جګړې نسبت وسله والې جګړې ته ډیر پېچلى اود مبارزې متفاوت شکل دى ځکه چې د وژونکو وسلو پر ځاى پکښې سیکالوژیکي، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي وسلې د خلکو او د جامعي د مؤسساتو له خوا استعمالیږي. دا وسلې(وسیلې) په مختلفو نومونو لکه احتجاج، اعتصاب، عدم همکاري، تحریم، سوړوالى(بي علاقه توب) او د خلکو د زور په نومونوپیژندل شوي. څرنګه چې مخکښې مونږ وویل، ټول حکومتونه یواځې تر هغې پورې اداره کولی شي، چې خپل د ضرورت وړ قوت د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو د همکارى ، تسلیم ،او اطاعت نه تر لاسه کړي. بر خلاف د تشدد(وسله والې) مبارزې نه، سیاسي سر غړونه په خاصه او مناسبه توګه د دیکتاتورىنه د قدرت د پورتنى منابع د جلا کولو لپاره خدمت کولی شي.

د عدم تشدد وسلې او انضباط :

په تیرو سیاسي سر غړونو کښې، عامه غلطي، چې اکثراً بې له مخکیني پلان جوړولو یي شکل نیوه دا ۇ چې تصور کېده، چې یواځې په دوو میتودونو لکه د اعتصابونو او عمومي مظاهراتو په وسیله کولی شو چې نتیجې ته ورسیږو. په حقیقت کښې، ډېر شمېر میتودونه شته چې د مقاومت ستراتیژیستانو ته اجازه ورکوي چې د مقاومت له ایجابه سره سم په یوې نقطې یې راټول اویا یې په ټولې ساحې کښې خور کړي.

د دوو سوو په شاوخوا کښې د عدم تشدد د مبارزې میتودونه تر اوسه پورې پېژندل شوي، او په ډاډ ګیرنې سره ډېر نور اصولونه هم موجود دي. دا اصولونه په دوو پراخو ډلو ویشل شوي:

اعتراض او اغوا ، همکاري نه کول او مداخله.

د عدم تشدد د اعتراض او اغوا کولو میتودونه اکثرأ نمایشي مظاهرات دي چې پدې کښې رسم ګذشتونه، لاروهنې، او بیخوبي ایستنې ، (٥٤میتودونه) شامل دي.

همکاري نه کول په دریو ګروپونو بیلیږي: (آ) ټولنیز همکاري نه کول (١٦ میتودونه)

(ب) اقتصادي همکاري نه کول، تحریمونه (٢٦ میتودونه) او اعتصابونه(٢٣ میتودونه)

(ج) سیاسي همکاري نه کول(٣٨ میتودونه). سوله ئیزه مداخله، د روحي، فزیکي، ټولنیز،

اقتصادي، یا سیاسي وسایلو سره، لکه روژه،سوله ئیزه اشغال، یا د موقتي حکومت تاسیس (٤١ متودونه) وروستی ګروپ دی. د سوله ئیزې سر غړونې ١٩٨ میتودونه ددې کتاب په پای کښې د ضمیمې په ډول راټول شوي دي.

ددې میتودونو ډېر شمیر چې په احتیاط سره انتخاب شوي، دوامدار او په غټ مقیاس چې د یوې سمې ستراتیژۍ په چوکاټ، او مناسب تکتیکونه د تربیه شوي ملکي کسانو له خوا پکار آچول شوي، ډېر احتمال لري چې هر ناجایزه رژیم د سختو مشکلاتو سره آخته کړي.

پدې کښې ټولې دیکتاتورۍ شامل دي.

بر خلاف د نظامي وسایلو، د عدم تشدد د مبارزې میتودونه کېدلی شي چې په مستقیمه توګه په مطلوبو هدفونو متمرکز شي. د مثال په توګه، ددې دپاره چې دیکتاتوري کاملاً یو سیاسي موضوع ده نو د عدم تشدد د مبارزې د سیاسي شکلونو د استعمال به یو قاطع اثر پرې واچوي.. دا مبارزه دیکتاتور ته د حقانیت د ورکولو انکار او د هغه رژیم سره د همکارۍ نه کول دی. همدارنګه، د مشخصو پالیسیو په مقابل کښې عدم همکاري استعمالیدلی شي. ځنې وختونه، ځنډول او ځان ناګاره آچول کېدای شي چې په چپتیا او پټه عملي شي ، او په نورو وختونو کښې ښرګنده نافرماني او سر غړونې عمومي مظاهرې او اعتصابونه کیدای شي چې ټولو ته ښکاره وي.

له بلې خوا ، که دیکتاتوري د اقتصادي فشارونو نه زیان منونکی وي او یا د رژیم په مقابل کښې عمومي شکایتونه د اقتصادي نیمګړتیاو له کبله وي نو بیا تحریمونه او اعتصابونه کیداي شي چې د مقاومت مناسب میتودونه وي. د دیکتاتور هلې ځلې به چې د اقتصادي سیستم نه ګټه واخلي د محدودو عمومي اعتصابونو، د کارونو د پرمختګ ورووالی او د

لازمو متخصصینو مرسته نه کولو او یا د صحنې نه د هغوی د وتلو سره مخامخ شي. د اعتصابونو انتخاب شوي مختلف ډولونه پر مهمو نقطو باندې لکه تولید، نقلیات، د اومو موادو زیرمې، او د تولیداتو په وېشلو پکار آچول کیدی شي.

د عدم تشدد د مبارزې ځینې میتودونه د خلکو نه غواړي چې داسې کارونه وکړي چې د هغوی د عادي ژوندانه سره رابطه نلري، لکه په خلکو باندې د خپرونو د پاڼو وېشل، د پټو خپرونو دعملیاتو اداره کول، د لوږې اعتصاب،یا په کوڅې کښې کښیناستیدل. د ځینو خلکو دپاره به دا سخته وي چې بې له فوق العاده حالاتو نه دا میتودونه پکار واچوي.

د عدم تشدد د مبارزې نور میتودونه د خلکو نه غواړي چې تقریباً ژوند ته ادامه ورکړي خو په یو څه توپیر سره. د مثال په تو گه، د اعتصاب پر ځای خلک به کار ته ولاړ شي خو قصداً به د معمول نه ډیر ورو او یا بې ګټې(بې آغیزې) کار وکړي. په لوی لاس به اکثراً غلطۍ وکړي . کېدای‌شي چې یو کس ځان مریض واچوي او پلمه وکړي چې په یو معین وخت کښې کار نشي کولی.

بل کس به دیني مراسمو ته ولاړ شي چې هلته نه یواځې مذهبي مقصد بلکه سیاسي هدف هم موجود وي. ددې لپاره چې خپل ماشومان د تبلیغاتي حملو نه وساتي یو څوک کیدلی شي چې خپل ماشومان په کور یا غیر قانوني صنفونو کښې تربیه کړي. بل څوک به نه غواړي چې هغو اجباري ډلو سره یو ځای شي، چې د آزادۍ په صورت کښې به ونه غواړي چې پکښې ګډون وکړي. د دغو ډولو اقداماتو ورته والی د خلکو د عادي فعالیتونو سره او د دوی لږ لرې والی د هغوی د معمولي ژوند نه ښائي د ډیرو خلکو برخه آخستل په ملي آزادي بخښونکي مبارزو کښې آسانه کړي.

څرنګه چې د عدم تشدد مبارزه او د تشدد مبارزه سره ډیر زیات توپیر لري، نو حتي په ډیر لږ مقیاس د سیاسي سر غړونې مبارزې کښې د تشدد استعمال به بې ګټې وي،ځکه چې تشدد به مبارزه هغه خوا ته بوځي چې دیکتاتور پکښې فوق العاده بر لاسی لري(وسله وال اخ او ډب) .

د عدم تشدد په مبارزه کښې انضباط د بریالیتوب اساسي کلي ده، او د دیکتاتور او د هغه د استازوله خوا نه، سره د لمسونکي اقداماتو او بیرحمیو باید ټینګ وساتل شي. د تشدد کونکي ډښمن په مقابل کښې، د عدم تشدد د جګړې انضباط ټینګول د عدم تشدد په جګړې کښې د تغیر هغه څلور وسیلې(چې په همدې فصل کښې څېړل شوی) آسانوي. همدارنګه د عدم تشدد د جګړې دسپلین د سیاسي جوجیتسو* په مراحلو کښې ډیر زیات مهم دی.

---

*جوجیتسو: د دیکتاتورځپل او ټکول چې د خلکو له خوا نه په انضباط پیوستون او ټینګار سره مخامخ شي،نور هم به د هغه ناروا او ظلم خلکو ته بربنډ کړي. دا به د عدم تشدد د عاملینو په ګټه، به په عقایدو او د قدرت په اړیکو کې تغیر راولي

پدې مراحلو کښې د رژیم ښکاره ظلم د عدم تشدد د مبارزینو په مقابل کښې،سیاستأ د دیکتاتور د موضع پر ضد راڅرخیږي او د دیکتاتورۍ د مراتبو په سلسلې کښې ټکر پیدا کوي، او دمقاومت لپاره د خلکو په مینځ کښې ،د رژیم د عادي پلوي کونکو او دریمي ډلې کښې پلویان ګټي.

.که څه هم په ځینو حالاتو کښې، د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د تشدد د لږې اندازې د استعمال نه به مخنیوی ممکن نه وي. د خلکو نا امیدي او د رژیم نه نفرت ښایي چې د تشدد په انفجار بدل شي، او یا مشخصو ډلو که څه هم د عدم تشدد د مبارزې د اهمیت په دندې پوه شوي خو بیا هم تشدد یي پوره ندی خوشې کړی. پدې حالاتو کښې سیاسي سر غړونه، نه ښایي چې پرېښودل شي. په هر حال، ضرور دی چې د تشدد جګړه د عدم تشدد د مبارزې نه په جغرافیاوي، ټولنیزو ګروپونو، او زماني ملحوظاتو سره بېل شي. که نه نو، تشدد به د سیاسي سر غړونې استعمال باندې چې د مبارزې یو پیاوړی او بریالی ممکنه لار ده تباه کونکې اغیزې واچوي.

تاریخي ثبتونې راښیي، که څه هم مرګ ژوبلې باید د سیاسي سر غړونې په مبارزې کښې په نظر کښې ونیول شي، خو دا تلفات به د پوځې جګړې نه ډېر زیات کم وي. برسیره پر دې، د مبارزې دا ډول (عدم تشدد) د وژلو او بې رحمیو د ناپایه سلسلو د دوام سره مرسته نه کوي.

د عدم تشدد مبارزې، د تلفاتو د مینځ ته راوړلو (یا دډېر کنترول) هم ایجاب کوي او هم یې سبب ګرځي. د حکومت د تشدد او ځېلو نه د خلکو په زړونو کښې ډار پیدا کیږي. د خلکو د زړونو نه ددې وېرې ورکول او یا کنترولول په ټولنې باندې د دیکتاتورانو د قدرت د تخریب لپاره یو اساسي عنصر دی.

څرګند تیا، پټول او لوړ معیارونه:

د هغه تحریک لپاره چې عدم تشدد پکار آچوي، پټول، غولول اوخفیه توطئې ډېر سخت مشکلات پیداکوي. اکثرأ ممکن نه وي چې خپل مقصدونه او پلانونه، د سیاسي پولیس او استخباراتي استازو نه پټ وساتو. د تحریک له نظره پټول نه یواځې اړیکې له ډاره سره لري بلکه ور سره نوره مرسته هم کوي. دارنګه چې د مقاومت روحیه کمزورۍ کوي، او د هغو کسانو شمېر لږوي چې په یو ورکړل شوي اقدام کښې برخه آخلي. همدارنګه دا د هغه بدګمانیو او تهمتونو سره مرسته کوي چې اکثرأ د تحریک په د ننه کښې په نه توجیه کونکې ډول چې څوک د دښمن نماینده ده او یا ورته خبر ورکوي پیدا کیږي. همدارنګه، پټونه ښائي چې د تحریک قابلیت چې په عدم تشدد ولاړ پاتې شي د اغیزې لاندې راولي.

بر خلاف،د مقصدونو او پلانونو په برخه کښې څرګندتیا نه یواځې تحریک د عدم تشدد مبارزې په لار باندې قایم ساتي بلکه دا مفکوره هم تقویه کوي چې تحریک ډېر زیات پیاوړی

دی. البته مسئله ددې نه چې دلته بیان شوی ډېر پېچلی دی او د مقاومت د فعالیتونو ځینې ملحوظات شته چې د محرمیت ایجاب کوي.د هغو کسانو په واسطه چې د عدم تشدد د مبارزې په زور او قوت او هم د دیکتاتورۍ د کشف په وسایلو باندې په یو مشخص حالت کښې پوره پوهیږي یوه جامعې څېړنې ته ضرورت لري.

د پټو خپرونو تصحیح،چاپول، او توزیع، او د هیواد د داخل نه د غیر قانوني راديوي نشريات ،او د دیکتاتوري د عملیاتو په برخه کښې د استخباراتي معلوماتونو راټولول د هغه مخصوصو محدودو ډولونو فعالیتونو څخه دی چې پکښې په لوړه درجه محرمیت ایجاب کوي. د عدم تشدد د مبارزې د تصادم په ټولو مرحلو کښې د لوړې سویې د عمل او رفتار ساتنه ډېر ضرور دی. خصوصیاتو ته لکه زړورتوب، او د عدم تشدد د انضباط ساتنې ته تل ضرورت دی. دا ضرور دی چې باید په یاد وساتل شي چې د خلکو ډېر شمېر به اکثرأ ضرورت وي چې یو مشخص تغیر باندې اغیزه واچوي. د دومره لوی شمېر ګډون په هغه صورت ممکن کیدای شي چې په نهضت کښې پورتني لوړ معیار ساتل شوی وي.

د قدرت د اړیکو انتقال

ستراتیژي جوړونکو باید په یاد ولري چې سیاسي سر غړونه د مبارزې یوه دوامداره بدلیدونکي ډول دی چې د حرکت او متقابل حرکت او یا عمل او عکس العمل په بڼه دوام مومي. هیڅ یو شی ساکن ندی. د قدرت اړیکي که مطلق وي یا نسبي د پر له پسې او چټک بدلون تابع وي، چې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکن ګرځوي چې د خپل د عدم تشدد په مبارزې باندې د ظلم په مقابل کښې ولاړ پاتې شي.

د مقابلو خواوو، د مربوطو قواوو رنګارنګ توب پدې ډول جګړئیزه حالت کښې ډېر احتمال لري چې د تشدد ډوله تصادم نه ډېره افراطي وي چې ډېر په چټکۍ سره صورت نیسي. او ډول ډول او په سیاسي لحاظ مهمې نتیجې لري. ددې رنګا رنګ توب په لحاظ د مقاومت کونکو له خوا خاص اقدامات احتمال لري چې دارنګه اغیزه ولري چې تر هغه زمان او مکان نه تجاوز وکړي چې دا اقدامات پکښې واقع کیږي. دا آغیزې د یو یا بلې ډلې په تضعیف او یا تقویي کښې به منعکس شي.

برسیره پر دې، د عدم تشدد د مبارزې ډله ښایي د خپل عمل سره، د مخالفې ډلې مربوط قوت په زیاتوالی او یا کموالی باندې په زیاته اندازه نظر و نظا مي جنګ ته تاثیر واچوي. د مثال په توګه، د دیکتاتور د ظلمونو په مقابل کښې، دسپلین لرونکې او زړور مقاومت ښایي چې د دیکتاتور د خپلو عسکرو او خلکو په مینځ کښې، تشویش، نا خوښي، بې اعتمادي، او په فوق العاده حالاتو کښې حتي د بغاوت موجب و ګرځي. (په ۱۹۳۰کال،کې د پیښورد قصه خوانی د بازار مثال). دا مقاومت ښایي چې د دیکتاتورۍ د زیاتې بین ا لمللي محکومیت سبب شي.

(د مترجم یادونه: د دیکتاتور د عسکري او پولیسو بي اطاعتي ځرګند مثا ل د.۱۹۳۰کال د اپریل په۲۳مه د پیښور د قصه خوانی بازار په قتل عام کي د یادوني وړ دی.کله چي د انګریزانو د شاهي ګاروال رایفلز بلوک د بیګناهو بي دفاعو او بي وسلو ملکي مظاهره کونکو باندي د ډزو د کولو نه سر وغړول.نوموړي افراد بیا د عسکري دیوان حرب له خوا د لسو نه تر څوارلسو کلونو پوري په بند محکوم شول. ویل کیږي چي د قصه خوانی پدي قتل عام کښي د ۳۰۰ په شاوخوا خدایي خدمتګاران شهیدان شوي وو. خو ځیني دا تلفات تر ۶۰۰ پورې روایت کړي)

بر سیره پر دې ،په مهارت سره ، دسپلین لرونکی او د سیاسي سر غړوني دوامداره استعمال ښایي په مقاومت کښې د هغو خلکو ګډون چې په عادي توګه دیکتا تور حمایه کوي او یا بې طرفه پاتې کیږي زیات کړي.

د بدلون څلور میکانیزم (لارې چارې):

د عدم تشدد مبارزې، په څلورو طریقو بدلون تولیدوي. اولنۍ میکانیزم ډیر لږ د پیښیدو امکان لري، که څه هم ځیني وختونه واقع شوي دي. کله چې مقابل لوری د مظلومو او زړورو مقاومت کونکو د رنځونو او کړاونو د زغملو نه چې د عدم تشدد د مبارزې پیروي کوي د احساساتو د تاثیر لاندې راشي او یا منطقِاً قناعت حاصل کړي چې د مقاومت کونکو غوښتنه پر حق ده نو کیدای شي چې دوی یې ومني. چې دې مکانیزم ته " د عقیدې بدلون " وایې.

د عقیدې د تغیر پېښې د عدم تشدد د مبارزې په جریان کښې کله کله پیښیږي چې د نادراتو څخه شمېرل کیږي، او په ډیرو منازعاتو کښې بېخي صورت نه نیسي او یا که پېښ هم شي په ډیر لږ مقیاس به وي.

اکثرأ د عدم تشدد مبارزې، د جګړې د حالت او ټولنې د بدلولو په اساس عمل کوي او مقابل لوری هر څه چې وغواړي نشي کولی. دغه بدلون دی چې درې نور میکانیزم(لارې چارې) تولیدوي:

روغي جوړې،بې تشدده اجبار اوتجزیه. دا چې کوم یو ددي درې میکانیزم نه پیښیږي د دیموکراسی په ګټه د نسبي او مطلق قدرت د انتقال د درجې پورې تړلی دی.

که موضوعات ډیر بنسټیز نه وي، د مخالفې لوري غوښتنې ډیر تهدیدونکې نه ګڼل کیږي، او د قوتونو رقابت د یوې اندازې پورې د قواوو اړیکې تبدیل کړی وي، او موجوده جنجال ښایي چې دیوې موافقې د لارې نه د اختلافاتو په نیمایي کولو یا د مصالحې د لارې لرې شي. دا میکانیزم ته روغه (سازش) وایي. ډیر اعتصابونه له دې لارې نه حل شوي، چې دواړه خواوې خپل ځیني هدفونو ته رسیږي او یو خوا هم خپل ټول هدفونه، نه تر لاسه کوي. یو حکومت شاید چې درک وکړي چې دارنګه روغه جوړه ځیني مثبتې ګټې لري لکه د تشنج کموالی، خلکو ته ځان د" انصاف خاوند" معرفي کول، یا د رژیم تصور بین المللي ټولنې ته

ښايسته ځلول. نو دا ډير مهم دي چې د هغو موضوعاتو په ټاکنې باندې ډير غور وشي چې د روغې(سازش) له لارې پرې فيصله د منلو وړ وي.

دا د ديکتاتورۍ د نسکورولو لار نه ده.

د عدم تشدد مبارزه کيدای شي چې د هغې نه ډير پياوړی وي چې د عقيدې د تغير او روغې جوړې د لارو چارو (ميکانيزم) سره ښودل شوی. ډله ئيزه همکاري نه کول او سر غړونه

ټولنيز او سياسي وضعيت داسې بدلولی شي، مخصوصاً د قدرت ارتباط، چې، د ديکتاتور

وړتيا چې اقتصادي، اجتماعي او سياسي جريان چې حکومت او ټولنه کنټرول کړي ترې آخستل کيږي. د مقابل لوری وسله وال قوتونه نور دا باور دلاسه ورکوي چې مقاومت کونکي به وټکوي.

که څه هم د مقابل لوری مشران په خپلو مقامونو کښې پاتې کيږي،او خپل هدفونه تعقيبوي، خو دهغوی قابليت چې په اغيزناکه توگه اقدام وکړي د هغوی نه آخستل شوی وي. دې ته د عدم تشدد اجبار وايي. چې ځينې فوق العاده وضعيتونو کښې، د عدم تشدد اجبار کوم حالات پيدا کوي نور هم پر مخ ځي. د مقابل لوری رهبر په حقيقت کښې خپل د عمل ټول قابليت دلاسه ورکوي او د قدرت ساختمان يې ړنگيږي. د مقاومت کونکو پر ځان باور،همکاري نه کول او سر غړونه دومره پرمختگ وکړي چې ديکتاتوري ډير لږ کنټرول هم پرې نشي لرلی. د مقابل لورې بيروکراسي د خپلې رهبري د اطاعت نه انکار کوي او دهغه پوليس او عسکر بغاوت ته لاس آچوي. د مقابل لوري عادي ملا تړ يا عوام خپل پخوانی رهبر ردوي او د حکومت کولو حق نه يي کاملاً انکارکوي. پس له دې د دوی پخواني مرسته او اطاعت له مينځه ځي.

د بدلون څلورم مکانيزم (لارې چارې) د مقابل لوري د سيستم ټوټې ټوټې کېدل دارنگه تکميل شوی وي، چې حتي هغوی اوس کافي قدرت د تسليميدلو لپاره هم نلري. رژيم په سادگۍ سره په ټوټوبيليږي.

د آزادی د ستراتيژي د طرح کولو په وخت کښې ښايي چې دا څلور ميکانيزم (لارې چارې)

په فکرکې ونيول شي. کله کله دوی ضرورتاً په تصادفي ډول عمل کوي. سره لدې، په يوې جگړې کښې د بدلون د ميکانيزم دپاره د دوی نه د يو يا ډيرو ټاکل دا به ممکنه وگرځوي چې مشخص او دوه اړخيزه تقويه کونکي ستراتيژي تنظيم شي. د مکاييزم يا ميکانيزمونو ټاکل په متعددو عواملو پورې اړه لري، په گډون د دښمنې ډلې مطلق او نسبتي قدرت، او د عدم تشدد د مبارزينو نظريات او هدفونو نه.

د سیاسي سر غړونې آزادي بخښونکې نتیجې

د تشدد د استعمال د مرکزي کونکې نتیجې په مقایسه، د عدم تشدد د مبارزې د اصول استعمال د سیاسي ټولنې په دیموکراتیکي کولو کښې د څو لارو نه کومک کوي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې یوه برخه منفي ده. لکه د نظامي وسیلو، دا اصول د یوه حکومت کونکې اقلیت د اداري لاندې، د ځپلو یوه وسیله نه پیداکوي چې د خلکو په ضد د دیکتاتورۍ د تاسیس او یا محافظې په مقصد استعمال شي. د سیاسي سرغړونې د نهضت رهبران پر خپلو پیروانو باندې تاثیر او فشار آچولی شي خو کله چې دوی بل رهبر انتخاب کړي هغوی بندي کولی یا اعدامولی نشي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې بله برخه مثبت دی. چې د عدم تشدد د مبارزې خلک د مقاومت د وسیلو سره سمبالوي چې د هغې سره خلک آزادۍ ته ورسیږي، او هم د اوسني او راتلونکې دیکتاتور په مقابل کښې د هغې نه دفاع وکړي.

د دیموکراسۍ کولو څو مثبتې نتیجې په لاندې ډول کېدلی شي:

- د عدم تشدد د مبارزې د پکار آچولو تجربه به خلکو کښې پر ځان باور پیداکړي، چې د رژیم تهدید او د زور په واسطه د ځپلو ظرفیت یې د گواښ لاندې راولي.

- د عدم تشدد مبارزه، د عدم همکاري او سر غړونې وسایل برابروي چې خلک کولی شي د هغې په واسطه د دیکتاتورۍ ډلې له خوا د غیر دیموکراتیک کنترول په مقابل کښې مقاومت وکړي.

- د عدم تشدد مبارزه،د دیموکراتیک آزادۍ د عملي کولو نه لکه د بیان آزادي، د مطبوعاتو آزادي، د سیاسي ډلو آزادي، د راتولېدلو آزادي نه د ځپونکې کنترول په مقابل کښې دفاع کوي.

- د عدم تشدد مبارزې په ټولنه کښې د مستقلو ډلو، مؤسساتو چې مخکښې مو یاد کړل د ژوندي پاتې کیدلو او یا بیا راپیداکولو او تقویه کولو کښې غټه مرسته کوي. مستقلې ډلې او مؤسسې د دیموکراسۍ لپاره ځکه مهمې دي چې دوی دخلکو د قدرت د سمبالولو او د هر راتلونکې دیکتاتورپه آغیزمن قدرت باندې تحدید آچولی شي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه وسایل برابروي چې خلک د ظالم پولیس او عسکري عملیاتو په مقابل کښې قدرت ښه پکار آچوي چې د یو دیکتاتور حکومت لخوا اجراکیږي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه لارې برابروي چې خلک او خپلواکه مؤسسات د هغې په واسطه د دیموکراسۍ په ګټه د حاکم اقلیت نه د قدرت منابع محدودوي او یا یې قطع کوي، او دارنګه د هغه د حاکمیت ادامه په خطر کښې آچوي.

د عدم تشدد د مبارزې پېچلتیا:

څرنګه چې پدې بحث کښې مو وکتل، د عدم تشدد مبارزه د ټولنیز عمل یو پیچلی لاره ده چې پکښې ډېر شمیر اصولونه، د بدلون پراخې لارې چارې، او د مشخصو کړو وړو ایجابول شامل دي. خصوصاً ، د سیاسي سرغړونې لارې په یو دیکتاتور باندې آغیزمن کېدل په ډېر احتیاط سره د پلان جوړول او چمتووالی ایجاب کوي. راتلونکي ګډون کونکي ضرورت لري چې باید پوه شي چې د هغوی نه څه غوښتل کیږي. منابع باید د استفادې لپاره موجود شي. او طراحانو باید تحلیل وکړي چې د عدم تشدد مبارزه څرنګه په آغیزمنه توګه پکار واچول شي. اوس مونږ خپله پاملرنه وروستنۍ ډېر مهم موضوع (ستراتیژیکي پلان جوړولو اړتیا ته) ته آړوو.

شپږم فصل

ستراتیژیکي پلان جوړولو ته اړتیا

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د سیاسي سر غړونې مبارزه کیدای شي چې په رنګارنګو ډولونو پیل شي. پخوا دا مبارزه تقریباً تل بي له پلانه او اساساً به په تصادفي توګه شروع کیده .هغه مشخص شکایتونه چې د پخوانیو مبارزو د پیلیدلو سبب شوي دي ډیر پراخ توپیرونه ئې سره درلودل، خو ډیر ځلې یې نوي ظلمونه لکه ، د یو ډیر مهم شخصیت بندي کول او یا وژل،یو نوی ظالمانه تګ لاره یا حکم جاري کول، د غذایي موادو کموالی، د دیني عقایدو په وړاندې بې حرمتي، یا د یوې ډیرې مهمې واقعې د نمانځلو نه به پیل شو. کله د دیکتاتورۍ له خوا نه یو مخصوص اقدام دومره خلک په قهر کړي چې بې له دې نه چې وپوهیږي چې د دوی پاځون څرنګه پای ته رسي دوی به اقدام ته لاس پورې کول. بل وخت یو ډیر زړور شخص او یا یو وړوکې ډله یو اقدام باندې لاس پورې کوي چې بیا وروسته د خلکو له خوا نه حمایه کیږي. یو ځانګړی شکایت ښایي چې د نورو له خوا نه لکه د اولنۍ ډلې درک،او دوی هم به په مبارزې کښې ګډ شي. ځینې وختونه د مقاومت لپاره یوه مشخصه چیغه د یو ورکوټې ډلې یا شخص له خوا نه کیدای شي چې د انتظار نه ډیر زیات پلویان راټول کړي.

که څه هم خپل سري ځینې مثبت اړخونه لري،خو ډیر ځلي زیانونه هم را اړولي دي. اکثراً، آزادي غوښتونکي د دیکتاتورۍ د شدید عکس العمل په انتظار نه وي او څرنګه چې دوی سخت وځپل شي نو بیا مقاومت له مینځه ځي. ځینې وختونه د دیموکراتیکو ډلو له خوا نه د پلان نه جوړول مهم تصمیمونه تصادف ته پریږدي چې تباه کونکي نتیجې مینځ ته راوړي. حتي وروسته د ظالم رژیم د نسکوریدلو نه د انتقالي دورې لپاره د پلان نشتوالی د یوې نوې دیکتاتورۍ د راپیداکیدلو لپاره مرسته کوي.

پر واقعیت ولاړ پلان جوړونه

په راتلونکي کښې، بې له شکه، د خلکو عمومي اقدام چې سم پلان شوی نه وي د دیکتاتورۍ سره د مقابلې پر ضد به اغیزه وکړي. سره له دې، اوس ممکنه ده چې د ټولونه اغیزمنې لارې د دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره پیدا کړو ،خو که مونږ سیاسي وضعیت او د خلکود فکري حالت چمتووالی تشخیص او د مبارزې د پیل څرنګوا لی سم غوره کړو. د وضعیت د واقعي غور او پاملرنې په اساس په ډیر احتیاط سره فکر کول، او د خلکو قابلیت ته اړتیاده چې آغیزمنې لارې انتخاب شي تر څو چې په دارنګه شرایطو کښې آزادي تر لاسه شي.

که څوک غواړي چې یو کار تر سره کړي، نو دا د عقله سره سم دی چې باید ورته یو پلان جوړ کړي چې څرنګه یې باید ترسره کړي. هر څومره چې هدف مهم وي یا د ناکامی عواقب

خطرناکه وي په همغه اندازه د پلان جوړوني اهمیت ډیریږي. ستراتیژیکي پلان جوړونه د ټولو موجودو منابعو سمبالول او په کار آچول په اغیزمنه توګه تامینوي. د پلان جوړولو اهمیت د داسي یو دیموکراتیک تحریک لپاره په خاصه توګه مهمه ده چي محدود مادي منابع ولري او وغواړي چي یوه زورروره دیکتاتوري نسکوره کړي او د غټ خطر لاندې وي. برخلاف، دیکتاتوري معمولأ به ډیر زیات مادي منابعو ته لاس رسي،تشکیلاتي پیاوړتیا به ولري، او د بې رحمیو په عملي کولو باندې به پوره واکمن وي.

"د یوې ستراتیژۍ طرح کول" دلته دا معني ورکوي، چې هغسي یو طرز د حرکت وسنجوو چې دا ډیر محتمل کړي، چې د اوسني حالت نه هغه مطلوبې راتلونکې ته ورسیږو. یعني چې د یوې دیکتاتورۍ نه یوې راتلونکې دیموکراتیکي سیستم ته. کوم پلان چې هغې هدف ته ورسیږي معمو لأ د څو مرحلئیزو مبارزو د سلسلي او نورو منظمو فعالیتونو نه جوړ شوی وي، چې هدف يې د ځپل شوو خلکو او ټولنې تقویه کول او د دیکتاتورۍ کمزوره کول وي. دلته باید په یاد ولرو چې هدف دا ندی چې په ساده ډول موجوده دیکتاتوري ویجاړکړو، بلکه ښایي چې د یوې دیموکراسۍ سره يې تعویض کړو. هغه لویه ستراتیژي چې خپل هدف یواځې د موجوده دیکتاتوري د نسکورولو لپاره محدودوي د بلې دیکتاتورۍ د راپیدا کولو غټ خطر رامینځ ته کوي.

د پلان جوړولو په مقابل کښې موانع

د آزادۍ ځینې مدافعین، د نړۍ په ډیرو برخو کښې خپل ټول زور آزادۍ ته د رسیدلو لپاره پکار نه آچوي. دا مدافعین ډیر لږ وختونه، په غور سره د ستراتیژیک پلان د جوړولو په پوره اهمیت مخکښې لدې نه چې په اقدام لاس پورې کړي پوهیږي. په پای کښې، دا پلان جوړونه هیڅکله نه تر سره کیږي.

ولې هغه خلک چې دارنګه ارمان لري چې خپلو خلکو ته سیاسي آزادي وګټي په ډیر ندرت سره دا بصارت لري چې یو جامع ستراتیژیکي پلان تیار کړي چې دې هدف ته يې ورسوي؟ له بده مرغه،اکثرأ ډیر خلک په دیموکراتیکي ډلو کښې د ستراتیژیکي پلان د ضرورت په اهمیت باندې نه پوهیږي، یا ورسره آشنا نه وي او یا داسې ندي روزل شوي چې ستراتیژیکي فکر وکړي.

دا یوه سخته دنده ده. پر له پسې، د دیکتاتورۍ له خوا نه آزاریدل، او د نږدې مسئولیتونو سره د ځان په ورکولو ، د مقاومت لاربښونکي ډیر ځل لازم وخت او امنیتي ماحول نشي پیدا کولی چې خپل ستراتیژیکي فکر کولو ته انکشاف ورکړي.

په ځای ددې، دا یوه کلي نمونه ګرځي چې د دیکتاتور د ابتکار په مقابل کښې دوی یواځې عکس العمل وښیې. نو مخالفین تل د مدافعې په حال کښې د محدودو آزدیو په لټه کښې او یا د

خپلو موضع ګانو په ساتلو بخت وي. دوی يواځې د ديکتاتوری د کنترول پرمختګ ورو کوي او يا د رژيم د نوو پاليسيو لپاره مشکلات پيدا کوي.

ځيني اشخاص او يا ډلې ښايي چې د آزادۍ د يو نهضت ته د اوږدې مودې لپاره د يو جامع پلان جوړولو ته اړتيا ونه ويني. ددې پر ځای ، په ساده توب سره به دوی فکر وکړي، چې د پلان جوړولو پر ځای که دوی خپل هدف په زوره کلکه او په کافي اندازه دوامداره د تاثير لاندې ونيسي ،نودوی به ديوې لارې نه برياليتوب ته ورسي. نور فرض کوي چې که دوی خپلو اصولو او عقيدو سره سم يواځې د مشکلاتو په مقابل کښې ولاړ پاتې شي، هغوی ټول هغه تر سره کړي چې ديموکراسۍ ته د رسيدلو لپاره دوی کولی شوای. د بشري اهدافو حمايت، او عقايدو ته وفاداري د ستاينې وړ دي،خو دا يواځې د ديکتاتورۍ د پای ته رسولو او آزادۍ ته د رسيدلو لپاره کافي نه ده.

د ديکتاتورۍ نور مخالفين ښايي چې په سادګۍ سره فکر وکړي چې که دوی يواځې په کافي اندازه تشدد پکار واچوي آزادي به وګټي.لاکن څرنګه چې مخکښې وويل شو تشدد د برياليتوب ضامن نه دی. د آزادۍ پر ځای، کيدای شي چې په ماتې، لوی غم، او يا دواړو تمام شي. په اکثرو حالاتو کښې ديکتاتورۍ تشددي مبارزې ته د هر چا نه ډير تيار وي، او نظامي واقعيت په ندرت سره هم که کله پيښ شي آزادي غوښتونکې پر خوا درېږي.

همدارنګه يو شمېر فعالين شته چې خپل عمل هلته متمرکز کوي چيرته چې دوی يې لازم ګڼي.

دا لارې که څه هم نه يواځې چې په ځان غوښتنې ولاړ دی، بلکه دوی د آزادی لپاره د يوې لويې ستراتيژۍ د انکشاف ورکولو لپاره هم کومه لارښودنه نه وړاندې کوي. هغه اقدام چې د يوې"ځلاندې مفکورې" پر اساس يې څوک لري هم محدود دی. د هغه پر ځای " راتلونکې ګامونه" ضرورت دي چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو د يوې دقيقې محاسبې پر اساس واخيستل شي.

بې له ستراتيژيکي تحليل نه،د مقاومت رهبران اکثرأ به پوه نشي چې په بل ګام کې به څه عمل تر سره کړي، ځکه چې دوی په احتياط سره د راتلونکو مشخصو ګامونو په برخه کې چې د برياليتوب لپاره ضرور دي فکر نه دي کړي. خلاقيت او ځلاندې مفکورې ډير مهم دي، خو د هغوی نه ښايي چې د آزادي غوښتونکو قوتونو د ستراتيژيکي دريز د لوړولو په مقصد ګټه واخيستل شي.

په زيرکۍ سره د رنګارنګو اقداماتو نه چې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې آخيستل کيږي اطلاع لرل او توان نه لرل چې معلوم کړي چې د کوم ځي نه بايد پيل کړي، ځيني خلک مشوره ورکوي چې " هر شی همزمانه وکړه." کيدای شي چې دا ګټور وي، خو البته دا ممکنه نه ده،خصوصأ نسبتأ د يو ضعيف تحريک لپاره. بر سيره پر دې، دا رنګه د حل طرز لار نه

ښيي چې مقابله د کوم ځي نه باید پیل شي، چیرته باید مساعي متمرکز شي او اکثراً هغه محدود امکانات چې موجود دي څرنګه پکار واچول شي.

نور اشخاص او ډلې، ښايي چې د پلان جوړولو ضرورت احساس کړي، خو يواځې دوی به وتوانیدای شي چې د لنډ مهالې يا د تکتیکي اساس د شرایطو لاندې پرې غور وکړي. ښايي

چې دوی د اوږد مهالې پلان جوړولو په ضرورت او ممکنوالی هیڅ پوه نشي. ځینې وختونه

به دوی ونشي کولی چې په ستراتیژیکي ډول تحلیل او تجزیه وکړي، او اجازه ورکوي چې نسبتاً په وړو خبرو، پر له پسې د اصلي هدف نه منحرف شي. اکثراً ، ددې پر ځای چې د عمل ابتکارد دیموکراتیک مقاومت لپاره په لاس ونیسي، دوی د مقابل لوری حرکتونو ته ځواب ورکوي.

څرنګه چې ډیر زیات انرژي لنډ مهال فعالیتونو ته وقف کوي، دا مشران(لار ښودان) اکثراً پاتې راځي چې د يو شمير د حرکت احتمالي طرزونو نه ګټه واخلي کوم چې د ټولې مساعی لارښودنه کولی شي او هدف ته پر له پسې پرې حمله کیدای شي.

دا هم فقط ممکن دی چې ځینې آزادي غوښتونکي نهضتونه د یوې پراخې ستراتیژۍ پلان چې

دیکتاتوري نسکوره کړي، نه جوړوي او پر ځای يې په نژدې او عادي مسایلو باندې خپل کوښښونه راټولوي ځکه دوی په رښتیا سره فکر کوي چې دیکتاتوري ددوی په هلو ځلو

پای ته نه رسیږي. نو د دې غیر ممکن د تر سره کولو لپاره پلان جوړول به د وخت يو خوشې ضایع کول او يابه يو چټي تمرین وي.

خلک چې د يو ظالم ځای پر ځای شوي دیکتاتورۍ په مقابل کښې د آزادۍ لپاره مبارزه کوي اکثراً دا رنګه يو زیات عسکري او پولیس قوت سره مخامخیږي چې داسې ور ځرګند شي چې دیکتاتوري هر څه چې وغواړي کولی شي. د يو حقیقي امید د نشتوالي له کبله دا خلک سره لدې به د دیکتاتورۍ نه په دلیل د رښتینوالي يا ښايي تاریخي هیڅکله سر غړونه ونکړي. که څه هم دوی به هیڅکله دا ونه مني او هم ښايي په شعوري توګه درک هم ونه کړي. د هغوی اقدامات به ورته نا امیده کونکی ښکاره شي. نو لدې کبله دوی ته اوږد مهالې هر اړخیزه ستراتیژیکي پلان جوړول کومه معني نلري.

د ستراتیژیکي پلان جوړولو نه د مخ اړولو نتیجې اکثراً خورا آغیز ناکه وي: د نهضت قدرت تیتیږي، اقدامات يې بې آغیزې کیږي، قدرت يې په کوچني مسایلو باندې ضایع کیږي، د تفوقونونه ګټه نه آخستل کیږي، او سر ښیندنې بې ارزښه کیږي. که آزادي غوښتونکي په ستراتیژیکي ډول پلان جوړ نکړي نو ډیر احتمال لري چې خپل هدف ته په رسیدلو ناکامه شي. نیمګړی پلان جوړونه او د مختلفو اقداماتو تصادفي ګډونه د مقاومت يو عمومي نهضت

به وړاندې وړنسي، او ددې پر ځای ډیر احتمال لري چې دیکتاتورۍ ته اجازه ورکړي چې خپل قدرت او کنترول لاپسې زیات کړي.

له بده مرغه، څرنګه چې د آزادۍ لپاره هر اړخیزه ستراتیژیک پلان ډیر لږ که کله هم صورت ونیسي بشپړیږي نو دیکتاتورۍ له هغې نه چې په حقیقت کښې دی ډیر زیات پاتې کیدونکی ښکاري، او په کلونو یا لسیزو د خپل د نسکوریدو له وخت نه ډیر عمر کوي.

په ستراتیژیکي پلان جوړولو کښې څلور مهم اصطلاحات

ددې لپاره چې مونږ سره مرسته وکړي چې په ستراتیژیکي اساس فکر او خپل فعالیتونه تنظیم کړو، نو د څلورو اساسي اصطلاحاتو د معنی توضیحات مهم دي.

- پراخه (لویه) ستراتیژي، د هغه مفهوم څخه عبارت دی چې د یوې ډلې، کوم چې د خپل هدف د لاس ته راوړلو لپاره په یوې جګړې کښې مبارزه کوي ، ټول منا سب موجوده منابع(اقتصادي، بشري، اخلاقي، سیاسي، تشکیلاتي، او نور،) استعمال، هم آهنګ او اداره کړي.

پراخه ستراتیژي، د پاملرنې ډیره برخه د مبارزه کونکي ډلې پر اهداف او منابع متمرکز وي اود عملیاتو ډیر مناسب طرز (لکه د عسکري عادي جګړې یا د عدم تشدد مبارزه) چې په مبارزه کښې ترې کار واخیستل شي تعینوي. د پراخې ستراتیژۍ په پلان جوړولو کښې د مقاومت رهبران باید وڅیري چې پر دښمن باندې کوم رنګ زور او آغیزه واچول شي. برسیره پر دې، په پراخه ستراتیژۍ کښې هغه تصمیمونه هم باید ځای کړي شي چې په مناسبو شرایطو او وختونو د مقاومت ړومبنۍ او راتلونکي مبارزه به پیل شي.

پراخه ستراتیژي، د مبارزې، د پیل کولو لپاره د نورو محدودو ستراتیژیو د ټاکلو لپاره چوکاټ برابروي. همدارنګه عمومي وظایف خاصو ګروپونو ته محول کوي او هم موجوده منابع چې په مبارزې کښې ترې کار آخیستل کیږي پر دوی ویشي.

- ستراتیژي: د هغې مفکورې نه عبارت دی چې په یوې مبارزې کښې تعینوي چې یو خاص هدف ته چې د یوې پراخې ستراتیژۍ په حدودو کښې شامل وي څرنګه په ډیره آسانه لاره رسیدلی‌شو. ستراتیژي تعینوي چې کله، او څرنګه جګړه پر مخ بیوړل شي، او هم د یو معین هدف د لاس ته راوړلو لپاره څرنګه اعظمي ضربه واردولی شو. ستراتیژي دیو هنر مند د مفکورې سره، په داسې حال کښې، چې د ستراتیژي پلان د معمار د نقشې سره مقایسه کېدلی شي.

هغه هلې ځلې هم ښایي چې ستراتیژۍ کښې شامل شي چې دارنګه ستراتیژیکي حالت ته انکشاف ورکړي، چې د آزادي غوښتونکو خورا په ګټه وي او چې مقابل لورى ته وښیي چې مخامخ جګړه محققاً به د دوی د ماتې سبب وګرځي او له دې کبله به بې د ښکاره جګړې نه

تسلیم شي. او که نه نو، ددې هلو ځلو په واسطه د مناسبې ستراتیژیکي حالت راتګ به د آزادي غوښتونکو بریالیتوب محقق وګرځوي. د لاس ته راوړل شوو کامیابیو نه سمه ګټه آخیستل هم د ستراتیژۍ وظیفه ګڼل کیږي

. د مبارزې د جریان مطابق، ستراتیژیکي پلان د یوې جګړې د پر مخ بیولو اساسي مفکوره ده چې څرنګه جګړه پر مخ ولاړ شي او هم څرنګه ئي ځانګړي اجزاوې ښایي چې سره یو ځای کړي، تر څو هدف ته د رسېدلو لپاره په ډیره ګټوره توګه مرسته وکړي. دا د مخصوصو عملیاتو ګروپونه په کوچني عملیاتو کښې په مهارت سره په کار آچوي. د یوې سیمې ستراتیژیکي پلان ښایي چې د بریالیتوب ایجابات په عملیاتو کښې د مبارزې د یو ټاکل شوي اصول په اساس په نظر کښې ونیسي. مختلف اصولونه به مختلف ایجابات ولري. یواځې د " ایجاباتو" تر سره کول البته د بریالیتوب د تحقق لپاره کافي نه ده، او نورو اسبابو ته به هم اړتیا وي.

د ستراتیژۍ د طرح کولو په وخت کښې دیموکراتان ښایي چې خپل هدفونه په روښانتیا سره تعریف،او تعین کړي چې څرنګه د هلو ځلو مؤثریت، دې هدفونو ته د رسیدلو لپاره متوافق کړي.

دا تعریف او تحلیل ستراتیژستانو ته اجازه ورکوي چې دقیق اړتیاوې د هر ټاکل شوي هدف د ترلاسه کولو لپاره تشخیص کړي. روښانتیا او تعریف ته لکه چې په ستراتیژۍ کښې ورته ضرورت دی په تکتیکي پلان جوړولو کښې هم یو رنګ ورته اړتیا ده.

تکتیک او د فعالیت میتودونه د ستراتیژۍ د عملي کولو لپاره په کار آچول کیږي.

په یو محدود وضعیت کښې په ډیر مهارت سره د خپلو قوتونو پکار آچول تکتیک بلل کیږي. تکتیک یو لنډ عملیات دی چې یو محدود هدف ته د رسیدلو لپاره په کار آچول کیږي. د تکتیک وظیفه د هغې مفکورې په اساس اداره کیږي چې څرنګه د جګړې په یوه محدوده مرحله کښې د ستراتیژۍ د تر سره کولو لپاره د جګړې موجوده وسیلې په کار واچوو.

د ډیر زیات آغیزمنتوب لپاره، تکتیک او میتودونه د ستراتیژیکي هدفونو ته د رسیدلو په مقصد باید په دوامداره پاملرنه انتخاب او په کار واچول شي. تکتیکي لاس ته راوړنې چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته نه کوي، په پای کښې به یوه ضایع شوي انرژي ثابت شي.

نو تکتیک د پراخې ستراتیژۍ یوه برخه جوړوي. تکتیک تل دمبارزې سره کار لري په داسې حال کښې چې ستراتیژي د پراخو ملاحظاتو(کتنو) سره اړیکې نیسي. یو خاص تکتیک، د یوې جګړې یا مبارزې د ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه ګڼل کیدای شي. تکتیک نظر و ستراتیژۍ ته د لنډې مودې لپاره یا د کوچني سیمې(جغرافیایي، مؤسسې او نور ...) ، یا د

محدود شمېر خلکو یا ډیر محدودو اهدافو لپاره په کار آچول کیږي. د عدم تشدد په عملیاتو کښې، د یو تکتیکي او ستراتیژیکي هدفونو تر مینځ توپیر به قسماً دارنګه وښودل شي چې یو هدف کوچنی دی او یا که لوی. تعرضي تکتیکي جګړه ځکه انتخابیږي چي د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته وکړي. تکتیکي محاربې د ستراتیژستانو لپاره داسې وسیلې دي چې د هغوی سره داسې حالات را مینځ ته کوي چې پر دښمن باندې قاطع حمله اجرا کړي. لدې کبله، ډیر مهم دی هغه کسان چې د تکتیکي عملیاتو د پلان جوړولو او اجرا کولو مسؤ لیت لري د وضعیت د محاکمه کولو او ددې لپاره د ټولو نه د مناسب میتود د انتخابولو پوره مهارت و لري. هغه کسان چې په عملیاتو کښې برخه نیسي باید چې د ټاکل شوې تکتیک او مشخص میتود په استعمال کښې تربیه شوي وي.

- میتود، مشخصې وسلې او یا د عملیاتو وسیلو ته اشاره کوي. د عدم تشدد د مبارزې په اصولونو کښې یو ډیر زیات شمیر د عملیاتو شکلونه شامل دي (لکه د اعتصابونو ډیر ډولونه، تحریمونه او سیاسي عدم همکاري او نور...) چې په پنځم فصل کښې بیان شوي دي.(ضمیمه هم وګورئ) . د عدم تشدد د مبارزې لپاره د اعتبار وړ او اغیزناکه ستراتیژیکي پلان ته انکشاف ورکول په احتیاط سره د لویي ستراتیژۍ، ستراتیژي، تکتیک، او میتود په تنظیم او ټاکلو پورې اړه لري.

دا بحث مونږ ته راښیي چې د انسان د فهم یو محاسبه شوي استعمال په کار دی چې ددیکتاتورۍ نه د خلاصولو لپاره په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلانجوړولو کښې ترې نه کار واخیستل شي. په هوښیارۍ سره پلان نه جوړول د تباهۍ د مینځ ته راتللو سره مرسته کوي،په داسې حال کښې چې په اغیزناکه توګه د خپل عقلي ظرفیت په کار آچول یو داسې ستراتیژیکي تګ لاره برابروي چې په منطقي ډول موجوده منابع په کار آچوي چې ټولنه د آزادۍ او دیموکراسۍ د هدف خوا ته ویسي.

اوم فصل

د پلان جوړولو ستراتیژي

د بریالیتوب د احتمال د زیاتولو لپاره، د مقاومت مشران به ضرورت ولري چې د عملیاتو یو داسې هر اړخیزه پلان تنظیم کړي چې د مظلومو او ځپل شوو خلکو موقف پیاوړی، دیکتاتوری کمزورې او په پای کې یې نسکوره کړي. او پر ځای یې یو دوام لرونکې دیموکراسي تاسیس کړي. د داسې مؤثرو عملیاتو د پلان جوړولو لپاره په غور سره د وضعیت محاکمه، او د احتمالي طرز د حرکت, د امکاناتو تدقیق ته ډیره اړتیا ده. ددداسې دقیق تحلیل نه هم یوه لویه ستراتیژي، او هم دیوې مشخصې مبارزې ستراتیژي دواړه لاس ته راتلای شي. که څه هم سره نژدې اړه لري ، خو د لو ئي ستراتیژئ او د مبارزې ستراتیژي تکمیلول دوې جلا مرحلې او جریانونه دي. یواځې وروسته له دې نه چې لویه ستراتیژي تکمیل شي، نو بیا د مبارزې یا جګړې مشخصه ستراتیژي تکمیلیدلای شي. د جګړې ستراتیژي باید داسې طرحه شي چې د لوئې ستراتیژئ هدفونه لاس ته راولي او هم ئې پیاوړی کړي. د مقاومت د ستراتیژئ انکشاف ورکول ایجاب کوي چې ډیرو مسایلو او وظیفو ته پاملرنه وشي. دلته باید ځینې مهم عوامل چې ښایي تر کتنې لاندې ونیول شي ، که د لوېې ستراتیژئ په سطح وي یا د مبارزې د ستراتیژئ په سطح، باید تشخیص او وپیژندل شي. ټول ستراتیژیکي پلان جوړونې ایجاب کوي چې د مقاومت پلان جوړونکي باید د جګړې

دټول وضعیت نه بنستیزه پوهه ولري. چې په دې کښې پاملرنې فیزیکي، تاریخي، حکومتي، نظامي ، کلتوري،اجتماعي، سیاسي، سیکالوژیکي،اقتصادي او بین المللي فکتورنوته شامل دي. ستراتیژئ یواځې د یوې خاصې مبارزې په چوکات او سوابقو کښې انکشاف موندلی شي. د دیموکراسی د لاربښونکو او د ستراتیژئ د مبارزې د هدفونو او د مقصد اهمیت، پلان جوړونکو ته د څېړنې لپاره اساسي اهمیت لري. آیا دا هدفونه په یوې عمده مبارزې ارزي ، او ولې؟ دا خورا مهم دی چې د مبارزې حقیقي مقصد تعین کړو.مونږ دلته بحث وکړو چې د اوسني دیکتاتور نسکورول او یا لرې کول کافي نه ده. د دغو مبارزو هدف باید د یوې آزادې ټولنې تاسیس د یو دیموکراتیکي سیستم د حکومت سره وي. ددې موضوع روښانتیا به د لوئې ستراتیژئ او د نورو مشخصو ستراتیژیو تکمیلولو باندې سمه آغیزه ولري.

خصوصاً د ستراتیژئ پوهانو باید لاندني اساسي سوالونو ته ځواب ورکړي:

- آزادئ ته د رسیدلو په لاره کښې کوم اساسي موانع شته دي؟

- کوم عوامل به آزادئ ته رسیدل آسانه کړي؟

- د ديکتاتورۍ اصلي زور او قوت د کومو عواملو نه دي؟

- د ديکتاتورۍ مختلفې کمزورتياوې کوم دي؟

- د قدرت منابع په کومې درجې د ديکتاتورۍ لپاره زيان منونکي دي؟

- د ديموکراتيکي قوتونو او د عمومي خلکو زور او قوت کوم دي؟

- د ديموکراتيکي قوتونو کمزورتيا کوم دي او څرنګه سميدلی شي؟

- د دريمګړي ډلو وضعيت چې اوس په مبارزې کښې ګډ نه دي، کومه ډله اوس او يا وروسته د ديکتاتورۍ او يا دديموکراسۍ د نهضت مرسته کړي او يا به وکړي؟

د وسايلو انتخابول

د لويې ستراتيژۍ په سطح پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې اصلي وسايل چې په راتلونکي جګړې کښې په کار لويږي انتخاب کړي. ګټې او نقصانونه بايد د څو احتمالي د حرکت طرزونه چې په مبارزې کښې په کار آچول کيږي، لکه معمولي عسکري محاربې، ګوريلائي جګړې، سياسي سر غړونې او نور وڅيړل شي.

ددې انتخاب لپاره، ستراتيژي جوړونکي بايد لاندني سوالونو په پام کښې ونيسي:

- آيا د مبارزې غوره شوي ډول د آزادي غوښتونکو په توان کښې دی؟

- آيا انتخاب شوي لارې چارې (تکنيک) ، هدف د ديکتاتورۍ کمزوري ځايونه دي او يا يې په خورا غښتلې برخې ګوزار کوي.

- آيا وسايل آزادي غوښتونکو سره مرسته کوي چې پر ځان متکي وي او يا دريمې ډلې، يا باندني مرسته کونکي ته اړتياده؟

- د انتخاب شوو وسايلو د په کار آچولو سوابق(ريکارډ) د ديکتاتورۍ د نسکورولو په برخه کښې.

- آيا دا وسايل، تلفات او تخريبات چې په راتلونکې جګړې کښې راپيښيږي ډيروي ئې او يا ئې لږوي.

- فرض کوو چې مبارزه د ديکتاتورۍ په ويجاړولو کښې بريالۍ شوه، انتخاب شوي وسايل به په طرز د هغه حکومت چې ددې مبارزې د شا نه راولاړيږي څرنګه وي.

هغه اقدام چې بې ګټې وي بايد د لويې ستراتيژۍ نه وايستل شي.

په پخواني فصل کښې مو وويل چې سياسي سر غړونه د مبارزې په نورو ډولونو باندې د پاملرنې وړ نسبتي ښيګڼې لري. ستراتيژي جوړونکي بايد د خپلې جګړې مخصوص وضعيت وازمايي، او تعين کړي چې سياسي سر غړونه پورتني سوالونو ته مثبت ځواب برابرولی شي او که نه.

د ديموکراسی(آزادی) لپاره پلان جوړول

بايد په ياد وساتل شي چې د ديکتاتوری پر ضد د لوی ستراتيژی هدف يواځې د ديکتاتورانو نسکورول نه ، بلکه د يو ديموکراتيک سيستم ځای پر ځای کول دي چې د بلې ديکتاتوری

راپاڅيدل غير ممکن(ناشوني) وګرځوي. ددې اهدافو تر سره کولو لپاره, دمبارزې د وسايلو انتخاب بايد په ټولنې کښې د مؤثر قدرت د ويش د تغير سره کومک وکړي. معمولاً د ديکتاتوری لاندې خلک او د ټولنې مؤسسات ډير کمزوري او حکومت ډير زورور وي. تر څو چې دا بې انډولي له مينځه لاړ نه شي، د اداره کونکو يوه نوې ډله، که دوی وغواړي کيدلی شي چې کټ مټ لکه د پخوانی ډلې ديکتاتور و اوسي. د " شاهي قصر انقلاب" او يا نظامي کودتا په کار نه ده.

څرنګه چې په پنځم فصل کښې وڅيړل شو، سياسي سر غړونه په برابره توګه د ديکتاتوری په مقابل کښې د ټولنې د سمبالولو د لارې، د مؤثر قدرت د ويش سره مرسته کوي. دا مراحل په څو لارو واقع کيږي. د عدم تشدد د مبارزې د ظرفيت انکشاف دا معني لري چې د ديکتاتوری د تشدد کونکې مخ نيوی استعداد او ظرفيت نور داسې په آسانی سره د خلکو په زړونو کښې ډار اود تسليميدلو روحيه توليد نکړي. خلک به په خپل لاس کښې زورور وسايل ولري چې د ديکتاتور د زور آچولو سره مقابله وکړي او ځينې وختونه يي د زور د په کار آچولو مخه ونيسي. بر سيره پر دې، د خلکو د عمومي قدرت سمبالول د سياسي سر غړونې د لارې نه به د ټولنې آزاد مؤسسات پياوړی کړي.

دقدرت د مؤثر په کار آچولو تجربه ژر نه هيريږي. هغه پوهه او تجربه چې خلکو د مبارزې نه آخيستی دی، د دوی تابع کول راتلونکې ديکتاتورانو ته لږ محتمل کوي. د قدرت په تناسب کښې دا انتقال به په پای کښې د يوې تلپاتې ديموکراتيکې ټولنې راجوړيدل به ډير محتمل وګرځوي.

خارجي مرستې

د لويي ستراتيژی د يوې برخې د احضارولو په حيث ضرور دی چې د ديکتاتوری د ټو ټې ټوټې کولو د پاره د کورنی مقاومت او بهرنی فشار نسبتي نقش وڅيړل شي. پدې تحليل کښې مونږ وويل چې د مبارزې اصلي قوتونه د هيواد د داخل نه بايد را ولاړ شوی وی. تر دې حده پورې که نړيواله مرسته هم راورسيږي، بايد د کورنی مبارزې له خوا نه تحريک شوی

وي. د ديکتاتورۍ پر ضد پە انساني، معنوي او مذهبي احساسات د نړيوالې عمومي عقيدې د راپاروڵو لپاره هلې ځلې کيداى شي چې د آزادي غوښتنې د نهضت لړ ملاتړ وکړي.
همدارنګه هلې ځلې کيداى شي چې د ديکتاتورۍ پە مقابل کښې د ديپلوماتيکي، سياسي ، او اقتصادي بنديزونه د حکومتونو او نړيوالې ټولنې نه لاس ته راوړل شي. دا بنديزونه کېداى شي چې د اقتصادي او نظامي وسلو باندې توقيف، د ديپلوماتيکي پېژندنې د سطحې ټيټول، او يا د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول، د اقتصادي مرستو بندول، پە ديکتاتوري هيواد کښې د پانګې آچولو ممنوعيت، او د ديکتاتوري حکومت اخراج د مختلفو نړيوالو مؤسسو او ملګري ملتونو د تشکيل نه، شامل وي.

برسيره پر دې، نړيوالې مرستې لکه د مالي او ارتباطاتو کومکونه کيدلى شي چې نيغ پە نېغه

آزادي غوښتونکو ته ورکړل شي.

دلويې ستراتيژۍ تنظيمول

وروسته د وضعيت د محاکمې نه ، د وسايلو د انتخاب او بهرني کومکونو د نقش د تعينولو نه د لويې ستراتيژۍ طرح کونکي به ضرورت ولري چې پە غټو ټکو طرح وکړي چې جګړه څرنګه بايد پر مخ ويوړل شي. دا جامع نقشه به د موجوده وخت نه تر راتلونکي آزادۍ پورې پە نظر کښې نيسي. د لويې ستراتيژۍ د تنظيمولو پە وخت کښې، پلان جوړونکي بايد له ځانه رازراز پوښتنې وکړي. لاندنې پوښتنې مطرح کيږي(د پخوا نه پە ډير مشخص ډول) د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره کله چې لويه ستراتيژي جوړيږي کوم کارونه بايد اجرا شي:

څرنګه د اوږدې مودې مبارزه پە ډير ګټور ډول پيل کېدلى شي؟ څرنګه کېدلى شي چې کړېدلي خلک پە کافي اندازه پر ځان باور او زور پيداکړي ، چې ديکتاتورۍ ته ګواښ وکړي، که څه هم د لنډې مودې لپاره وي؟ څرنګه کېدلى شي چې د خلکو همکاري نه کولو او سياسي سر غړونې ظرفيت د وخت پە تيريدلو او تجربې سره لوړشي؟ د يوې سلسلې محدودو عملياتو هدفونه به څه وي چې د ديموکراتيک کنترول او د ديکتاتورۍ د محدودولو لپاره اجراکيږي؟

آيا خپلواکې مؤسسې شته چې د ديکتاتورۍ نه روغ پاتې شوې وي او د آزادۍ د ګټلو لپاره پە کار واچول شي؟ د ديکتاتور د کنترول نه د ټولنې کوم مؤسسات بيرته آخستل کېداى شي، او آياآزادي غوښتونکي نوي مؤسسې پە وجود راوړلى شي چې هغو ضرورتونو ته ځواب ورکړي او د ديموکراسۍ ساحه(ماحول) مينځ ته راولي، که څه هم ديکتاتورۍ لاهم خپلې ادارې ته دوام ورکړي؟

څرنګه په مقاومتي قوتونو کښي تشکيلاتي قوت زياتولی شو؟ ګډون کونکي څرنګه روزل کېدلی شي؟ کوم منابع(مالي، تجهيزات، او نور) به د مبارزې په جريان کښې ضرورت وي؟ د خلکو د سمبالولو لپاره کومې علامې او ښودنې به د ټولو نه مؤثر وي؟

د کوم رنګ اخ او ډب سره ، او په کومې مرحلې کښې د ديکتاتور د قدرت منابع په زياتيدونکې توګه کمزوری او پرېکېدلی شي؟ څرنګه مقاومت کونکي خلک په عين وخت کښې خپلې سر غړونې ته دوام ورکولی شي او هم خپل د عدم تشدد انضباط (دسپلين) ساتلی شي؟ څرنګه ټولنه کولی شي چې خپل اساسي ضرورتونه د مبارزې په دوام کښې رفع کړي؟ څرنګه د جګړې په دوام کښې ټولنيز نظم ساتل کېدلی شي؟ کله چې بريالیتوب رانږدې کيږي ،آزادي غوښتونکي څرنګه مقاومت کولی شي چې د ديکتاتوری نه وروسته مؤسساتي بنسټ جوړ کړي تر څو انتقالي دوره څومره چې امکان و لري په آرامۍ سره تېره شي؟ بايد په ياد ولرل شي چې هيڅ داسې يواځينی نقشه وجود نلري او جوړېدلی نشي چې د هر آزادي غوښتونکي نهضت لپاره د ديکتاتوری په مقابل کښې ستراتيژيکي پلان په توګه کار ورکړي. هره مبارزه چې پکښې ديکتاتوري نسکوره کيږي او پر ځای يې ديموکراسي جوړيږي تر يوې اندازې توپير لري. دوه وضعيتونه هيڅکله کټ مټ يو رنګ نه وي، هره ديکتاتوري به خپل ځانګړي خاصيتونه لري، او هم د آزادي غوښتونکو خلکو زور او ظرفيت هم فرق لري. د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به يو اساسي پوهې ته نه يواځې د خپل مشخص جګړئيز حالت ته اړ دي، بلکه خپل د جګړې د انتخاب شوو وسايلو نه هم بايد پوره او اساسي پېژندنه ولري.

کله چې د مبارزې لويه ستراتيژي په احتيا ط سره طرح شوه،د سمو دلايلو په اساس دا بايد په پراخه ډول خلکو ته وښودل شي. هغه لوی شمېر خلک چې بايد په مبارزه کې ګډون وکړي ډير به وغواړي او توان به ولري چې مبارزه وکړي، په هغه صورت کې که په عمومي مفکورې او مشخصو تعليماتو باندې پوه شي. معلومات به احتمالأ د هغوی په مورال،دګډون کولو غوښتنه، او مناسب عمل کولو باندې به يو مثبت آغيزه ولري. د يوې ستراتيژۍ غټې ټکي به ديکتاتور ته هم په هر حا لت معلوم شي او د هغه د کيفيت نه پوهيدل به احتمالأ د دوی دځپلو شدت کم کړي،ځکه چې دوی به پوه شي چې په سياسي توګه دا به د دوی پر ضد را ګرځيدلی شي.

د لويې ستراتيژۍ په مخصوصو خاصيتونو پوهيدل د ديکتاتور د پلويانو تر مينځ به د ناراضيتوب او تېښتې سره مرسته وکړي.

کله چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو او د يو ديموکراتيک سيستم د تاسيسولو لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان قبول شو،نو د ديموکراسۍ د پلويانو لپاره خورا مهمه ده چې يې په کار آچولو باندې ټينګار وکړي. يواځې په ډيرو نادرو حالاتو کښې مبارزه کيدای شي چې د لويې ستراتيژۍ نه منحرف شي. يو دا چې ډير شواهد موجود وي چې ټاکل شوې لويه ستراتيژي د

غلطو مفکورو په اساس احضار شوی وي، او یا د مبارزې څرنګوالی په اساسي توګه بدل شوی وي. نو پلان جوړونکي کولی شي چې لويي ستراتيژۍ ته تغير ورکړي. حتي په دې حالت کښې هم ، دا تغير يوائې وروسته د يو اساسي بيا ځېړني او د يوې مناسب نوي لويې ستراتيژيکي پلان د پراختيا ورکولو او تعديلولو نه صورت نيسي.

د مبارزو د ستراتيژيو طرح کول

د ديکتاتورۍ د خاتمه ورکولو او د ديموکراسۍ د ځای پر ځای کولو لپاره که لويه ستراتيژي هر څومره معقوله او اميد بخښونکی هم وي بيا هم پخپله ځان نشي عملي کولی. په خاصه توګه، ستراتيژي بايد داسې پراختيا ورکړل شي چې د هغه عمده جګړو لار ښوونې وکړي چې د ديکتاتور د قدرت د راپرزولو ته متوجه شوی وي.

دا ستراتيژي پخپل وار سره يو ځای او يو سلسله تکتيکي جګړې به هدايت کړي چې ديکتاتوري رژيم ته متوجه او ورته قاطعه ګذار ورکړي. تکتيکونه او د عملياتو مشخص ميتودونه بايد په احتياط سره انتخاب شي، دارنګه چې د هرې مخصوصې ستراتيژۍ هدف ته د رسيدلو لپاره بايد مرسته وکړي. دلته بحث منحصراً په سمه توګه د ستراتيژۍ په سطح متمر کز کيږي.

ستراتيژي چلونکي چې عمده جګړې طرح کوي، لکه د لوئې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې د ټاکل شوي اصول په څرنګوالي او طريقه د عملياتو په دقت سره پوه شي.

عيناً چې يو نظامي افسر بايد دخپل د قوتونو تشکيلات، تکتيک، لوژستيک، جبه خانه ، د اراضي تاثير او نور عواملو باندې د نظامي ستراتيژۍ د طرح کولو لپاره پوه شي، همدارنګه د سياسي سر غړونې پلان جوړونکي هم بايد د عدم تشدد د مبارزې په ستراتيژيکي اصولونو او څرنګوالي باندې پوره معلومات ولري. سره لدې، چې حتي د عدم تشدد په برخه کې پوهه يوائې ددې کتاب نظرياتو ته په پاملرنې سره او د هغو سوالونو د ځواب ورکولو سره چې دلته طرح شوي ستراتيژي مينځ ته نشي راتلای. د مبارزې لپاره د ستراتيژۍ تنظيمول لاهم يو بصيرت لرونکې خلاقيت ته ضرورت لري.

د يو مشخص ټاکل شوي مقاومت د مبارزې ستراتيژي لپاره پلان جوړول او د اوږد مهالې آزادي غوښتونکي جګړې لپاره ئې ورته پراختيا ورکول د سياسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکو به ضرورت ولري چې مختلف موضوعات او مسايل وڅيري،چې په لاندني ډول دي:

- د مبارزې لپاره مشخص هدفونه او د لويې ستراتيژۍ په تطبيق کولو کښې د هغوی مرسته کول.

-هغو مشخصو میتودونو او یا سیاسي وسلو ته پاملرنې کول، کوم چې د ټاکل شوي ستراتیژۍ د تطبیق لپاره په ډیره ګټوره توګه په کاریدلی شي. د هرې ستراتیژیکي مبارزې په عمومي پلان کښې دا به ضرور وي چې معلوم کړو کوم ورکوټې تکتیکي پلان او د عملیاتو میتود باید استعمال شي چې د دیکتاتور د قدرت منبع محدود او تر فشار لاندې ئې ونیسي. باید په یاد ولرو چې عمده هدفونو ته رسیدل د مشخصو کوچنیو ګامونو په احتیاط سره د آخیستلو د نتیجې نه لاس ته راځي.

- باید معلوم کړو چې آیا اقتصادي مسایل ښایي چې د اصلي سیاسي مبارزې سره ارتباط ورکړل شي. که چیرې اقتصادي مسایل په مبارزې کښې مهم وي، نو توجه لازم دی چې اقتصادي شکایتونه به وروسته د دیکتاتورۍ نه پای ته ورسیږي. که دیموکراتیکي ټولنې ته د انتقالي دورې په وخت کښې اقتصادي ستونزو ته کوم چټک حل پیدا نه شي نو په خلکو کښې ناراضي توب او زړه سوړوا لی به له سره پیل شي. دارنګه ناراضیتوب کېدای شي چې د دیکتاتورۍ د بیا راتللو لپاره چې د اقتصادي ستونزو د لیرې کولو وعده ورکوي سبب وګرځي.

- له مخکښې نه تعینول چې د مشرتوب کوم ډول بڼه او د ارتباط سیستم د مقاومت د مبارزې د پیل کولو لپاره ډیر ښه کار ورکوي. د تصمیم نیولو او ارتباط کومې وسیلې به ممکن وي چې د مبارزې په جریان کښې مقاومت کونکو او عمومي خلکو ته دوامداره لار ښودنه تامین کړي.

- د مقاومت کونکو د خبرونو د رسولو طریقه عمومي خلکو ، د دیکتاتور قوتونه، او نړیوالې مطبوعاتو ته. ادعاګانې او راپورونه باید تل په کلکه ربښتیا وي، ځکه چې مبالغې او بې اساسه

ادعاګانې به د مقاومت اعتبار ته ضرر ورسوي.

- پر ځان باندې متکي او جوړونکې ټولنیز، ښوني او روزنې، اقتصادي او سیاسي فعلیتونو لپاره پلانونه جوړول چې خپل خلک پر ځان ډاډه او د راتلونکې مبارزې لپاره د هغوی اړتیاوې لرې کړي. دارنګه پروژې د هغو خلکو له خوا نه اداره کېدلی شي چې مستقیماً د مقاومت په فعالیتونو کښې لاس ونه لري.

- باید تعین شي چې کوم ډول بهرنۍ مرستې د مشخصو جګړو او یا د آزادۍ د عمومي مبارزې د حمایې لپاره پکار دی. باندنې مرستې څرنګه په ډیره ښه بڼه د استفادې لپاره تیاریدلی شي بې له دې نه چې کورنۍ مبارزه د باندنی مبهمو عواملو سره وتړو؟ پاملرنه باید وشي چې کوم خارجي ډله ډیر احتمال لري او ډیر مناسب دی چې مرسته وکړي، لکه غیر حکومتي تشکیلات (ټولنیز نهضتونه، مذهبي یا سیاسي ډلې، کارګري اتحادیې او نور) حکومتونه یا ملګري ملتونه او د هغې مختلفې څانګې.

برسیره پر دي ، د مقاومت پلان جوړونکي باید تدابیر ونیسي چې نظم خوندي وساتي، او د خپلو قوتونو سره ټولنیز اړتیاوې د دیکتاتورۍ د کنترول په مقابل کښې د کتلوي مقاومت په وخت کښې لرې کړي. دا اقدام نه یوائې بل مستقل دیموکراتیک ساختمان جوړوي او اساسي ضروریات لرې کوي بلکه همدارنګه د هغې ادعاګانې اعتبار او ارزښت به لږ کړي چې وایي بې رحمه ځپلو ته ضرورت دی چې ګډ وډې او بې قانوني ودروي.

د همکاري نه کولو عقیدې خپرول

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې بریالی سیاسي سر غړونه، ضرورت لري چې خلک د همکاري نه کولو پر عقیدې باید پوه شي. څرنګه چې د "بیزوګانو د خاوند" په کیسې کښې (دریم فصل)

وښودل شو اساسي مفکوره ساده ده: که د مادونانو کافي شمېر د کافي مودې لپاره د ځپل کېدلو د پاسه هم د ظالم رژیم د همکارۍ نه مخ واړوي، نو نا روا سیستم به کمزوری او په پای کښې به دړې وړې شي.

هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي، ښایي همدا اوس به د مختلفو منابعو نه دې مفکورې سره آشنا وي. تر دې ځایه پورې چې دیموکراتیکي قوتونه باید قصداً په (لوی لاس) د همکارۍ نه کولو عقیده خپره او د خلکو په مینځ کې رواج کړي. د "بیزوګانو د خاوند کیسه" او یا بله مشابه کیسه کیدای شي چې په ټولنه کې خپره شي. دا رنګه کیسه ډېر په آسانۍ سره پوهول کیدای شي. یو ځل چې د همکارۍ نه کولو عمومي مفکوره درک شوه خلک به وکولی شي چې په راتلونکي کې د همکاري نه کولو د غوښتنې په اړوند چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې تر سره کړي پوه شي. همدارنګه دوی به وکولی شي چې پخپله د همکاري نه کولو مشخص شکلونه د نوې وضعیتونو لپاره په ډېر شمیر سره ډېر ژر جوړ کړي.

سره له دې، چې د دیکتاتورۍ لاندې دارنګه هڅې، چې عقاید ، اخبار، او د مقاومت تعلیمات مراجعو ته لېږل سخت او خطرناکه ده، خو دیموکراتانو ډیر ځل په اثبات رسولي چې دا کار ممکن دی. حتي د نازي جرمني او کمونیستي ادارې لاندې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکنه وه چې نه یوائې د نورو اشخاصو سره، بلکه د یو لوی عوامو اوریدونکو او لیدونکو سره د غیر قانوني اخبارخپرونې، کتابونه او په وروستیو کلونو کې د غږ او تصویر د کسیتونو په واسطه اړیکي ټینګې کړي.

د مخکېني ستراتیژیکي پلان په مرستې، عمومي لار ښودنې د مقاومت لپاره تیاریدلی او توزیع کیدلی شي. دا لار ښودنې به خلکو ته مسئلې او حالتونه وښیي چې دوی کله پروټست او یا خپله همکاري د دیکتاتورۍ سره بند کړي او څرنګه یې اجرا کړي. وروسته، حتي که د دیموکرات مشرۍ نه ارتباط پرې هم شي او ځینې تعلیمات صادر نه شول او یا ونه رسېدل نو بیا هم خلک به وپوهیږي چې د معینو مهمو مسایلو په برخه کښې څرنګه ګام واخلي. دا

لاربښودنې، په عین حال کښې مقاومت کونکو ته معلومات هم ورکوي چې هغه جعلي او غلط " د مقاومت کونکو تعلیمات" تشخیص کړي چې د سیاسي پولیسو له خوا نه صادریږي او د دوی لپاره طرح شوی وي چې د بدنامه کونکو اعمالو تر سره کول تحریک کړي.

ځپل او مقابل اقدام

ستراتیژیکي پلان جوړونکي باید چې د دیکتاتوری احتمالي ځواب او ځپل وڅیړي،مخصوصاً د دیکتاتور د تشدد سویه د دیموکراتیک مقاومت د عملیاتو په مقابل کې. ډیر ضرور دی چې تعین شي چې څرنګه د ځپلو په مقابل کې مقاومت او عکس العمل وښودل شي او یا بې له تسلیمیدلو ور نه مخ نیوی وشي. اصولاً ، په مخصوصو حالاتو کې، د دیکتاتور د احتمالي ځپلو په برخه کې د خلکو او مقاومت کونکو لپاره د لازمو اخطارونو صادرول ضرور وي، تر څو دوی د ګډون کولو په خطر له مخکې نه پوه وي. کیداي شي چې ځپل ډیر سخت وي نو د ژوبل شوي مقاومت کونکو لپاره د طبي مرستو تیاري هم ضرور دی.

د ځپلو پیش بیني (مخکې لید) ، به ستراتیژي جوړونکي په ښه ډول وړ وګرځوي چې له مخکې نه د هغو تکتیکونو او میتودونو استعمال د نظر لاندې ونیسي چې د جګړې کوم ځانګړې هدف یا د آزادی د لاس ته راوستلو سره مرسته کوي، ولې د بې رحمیو او ځپلو احتمال کموي او یا یې امکان لږوي. د مثال په توګه،د سرکونو مظاهرې او رسم ګذشتونه د سختې دیکتاتوری په وړاندې کیدای شي چې د زرهاؤ مړه مظاهره کونکو سبب وګرځي. د مظاهره کونکو لوړ تاوان(ضایعات) ښائي چې په واقعیت کې دیکتاتور باندې دومره زور ور نه وړي لکه چې که هر څوک د اعتصاب په ډول او یا د ملکي کار کونکو له خوا نه د ډله ئیزو همکاري نه کولو په شکل په خپلو کورونو کې پاتې شي.

که چیرې وړاندیز شوی وي چې د یو ستراتیژیکي هدف لپاره تحریک کونکي مقاومتي عملیات د ډیرو تلفاتو سره مخامخ کیږي، نو باید چې په دې حالت کې تلفات او احتمالي لاس ته راړنه په احتیاط سره وڅیرل شي. آیا خلک او مقاومت کونکي به د عملیاتو په دوران کې دسپلین او عدم تشدد احتمالاً مراعات کړي؟ آیا دوی به تشدد ته د تحریکیدلو په مقابل کې مقاومت وکولی شي؟

پلان جوړونکي ښائي په نظر کې ونیسي چې کوم تدبیرونه باید ونیول شي چې هم د عدم تشدد انضباط او هم مقاومت، د بې رحمو ځپلو سره سره وساتي. آیا دارنګه تدبیرونه لکه وعدې، د کړنلارې بیان،د انضباط د تطبیقولو ورقې،د مظاهراتو د کنترول آمر، او د تشدد د پلوي اشخاصواو ګروپونو تحریم به ممکن او مؤثر وي؟ مشران باید تل ویښ وي چې د مبارزینو په مینځ کښې ددیکتاتوری لمسونکي استازي چې د هغوی وظیفه په مظاهراتو کښې د تشدد تحریکول وي وپیژني.

د ستراتیژیکي پلان عملي کول

کله چې یو سم ستراتیژیکي پلان تکمیل شو، نو دیموکراتیک قوتونه باید د دیکتاتور د کوچنیو حرکاتو نه چې ښائي دوی ته شک واچوي، چې د لوئې ستراتیژۍ او یا دیوې جګړې د مخصوصې ستراتیژۍ نه لرې شي او د دوی توجه د مهمو عملیاتو نه غیر مهمو مسیلو ته واړوي منحرف نه شي. او هم د وخت حساسیت لکه د دیکتاتور نوي بې رحمۍ، باید آزادي غوښتونکي مقاومت د خپل لوئې ستراتیژۍ او یا د مبارزې د ستراتیژۍ نه بلې خوا ته ونه ګرځوي. دا بې رحمي ښائي چې په ځیرتوب(دقت) سره په بد نیت ترتیب شوی وي چې دیموکراتیک قوتونه تحریک کړي چې خپل ښه مرتب پلان خوشې کړي او حتي تشدد ته لاس پورې کړي، ددې لپاره چې بیا دیکتاتور وکولی شي چې ډیر په آسانۍ سره دوی مات کړي.

کله چې اساسي تحلیل ومنل شو، د دیموکراسي غوښتونکو قوتونو وظیفه باید پړاو په پړاو مخ په وړاندې ویوړل شي. البته، په تکتیک او منځنی هدفونو کښې تغیرات پیښ شي، او یو ښه لار ښود به تل چمتو وي چې د فرصتونو نه ګټه واخلي. دا تنظیمونې باید د لویې ستراتیژۍ او یا د مشخصې مبارزې د هدف سره اشتباه نه شي. په احتیاط سره د ټاکل شوي لوئې ستراتیژۍ او ستراتیژۍ تطبیقول د یو ځانګړي مبارزې لپاره به ډیر زیات بریالیتوب سره مرسته وکړي.

اتم فصل

د سیاسي سر غړونې پکار آچول

په هغو حالاتو کښې چې خلک ځانونه بې وسې فکرکوي او ډاریږي، دا مهمه ده چې د دوی لپاره ړومبنی وظیفه، لږ خطره او پخپل ځان د باور د پیداکولو لپاره وي. دا رنګه عملیات، لکه په غیر معمولي توګه د جامو آغوستل، په ډاګه د یوې ناموافقې عقیدې لیکل،او د خلکو لپاره دارنګه فرصت برابرول چې په ډیر شمیر ناموافقې عملیاتو کښې ګډون وکړي. په نورو حالاتو کښې نسبتأ یو کوچنی(په ظاهر صورت) یو غیر سیاسي موضوع(لکه د اوبود تدارکاتود امنیت تأمینول) کیدلی شي چې د ډله ئیز عمل لپاره د پاملرنې مرکز وګرځول شي. ستراتیژستانو ښائي چې داسې موضوع وټاکي چې په عمومي توګه تائید شي او ردول یې ګران وي. په داسې محدودو مبارزو کښې بریالیتوب، نه یواځې مشخص شکایتونه لرې کیږي بلکه خلکو ته قناعت ورکول کیږي چې دوی د قدرت خاوندان دي.

دمبارزې اکثرې ستراتیژۍ په اوږد مهالي جګړې کښې باید د دیکتاتورۍ فوري مکمل نسکوریدل خپل هدف ونه ګرځوي بلکه د محدودوهدفونو تر لاسه کولو ته ئې متوجه کړي. او هم هره مبارزه د ټولنې د ټولو برخو ګډون ته اړتیا نلري.

د یو سلسله مشخصو مبارزو په هکله چې په کښې یوه لویه ستراتیژي تطبیق کیږي،د سر غړونې ستراتیژي جوړونکي باید وپوهیږي چې څرنګه د مبارزې مختلف پړاوونه په شروع، مینځ او پای ته نژدې یو له بله توپیر ولري.

ټاکل شوي مقاومت

د مبارزې په اولنۍ مرحلې کښې، منفردې جګړې د مختلفو مشخصو هدفونو سره کیدای شي چې ډیر ګټور وي. دارنګه انتخاب شوي مبارزې ښایې چې یو د بل پسې اجرا شي . کله کله کیدای شي چې دوه یا درې د دوی په یو وخت کښې مخې ته راشي.

کله چې د "انتخاب شوي مقاومت" لپاره ستراتیژي جوړیږي ضرور دی چې ځانګړي محدود مسایل او یا عمومي شکایتونه چې د دیکتاتورۍ ظلم په ډاګه کوي تشخیص کړو.

دا رنګه مسایل کیدلی شي چې د مبارزې د اداره کولو لپاره چې وسطي ستراتیژیکي هدفونه،د عمومي لویې ستراتیژۍ په چوکاټ کښې تر لاسه کړي ډیر مناسب هدف وي.

وسطي ستراتيژيکي هدفونه بايد د آزادي غوښتونکو په موجود قوت يا طرح شوي ظرفيت

باندې لاس ته راوړل شي. دا ديو سلسله برياليتوبونو په يقيني کولو کښې مرسته کوي کوم چې د موراڵ د پاره ګټور او هم د اوږد مهالې مبارزې لپاره په ګټوره توګه د قواوو د مناسبت سره کومک کوي.

د مقاومت انتخاب شوې ستراتيژي بايد لومړئ په مشخصو ټولنيز، اقتصادي او سياسي مسايلو متمرکز شي. ښائي چې دا ددې لپاره انتخاب شوی وي، چې د ټولنيز او سياسي سيستم

ځيني برخې د ديکتاتور د کنترول نه د باندې وساتل شي، ځيني برخې چې اوس د د ديکتاتور د اداري لاندې دي د هغې کنترول بيا لاسته راوستل شي، يا ديکتاتور د يو خاص هدف نه محروم وګرځول شي. که ممکن وي، د ټاکل شوي مقاومت مبارزه بايد پر يوې ضعيفې نقطې، يا د ديکتاتورۍ په ډيرو نقطو ځرنګه چې بحث وشو ضربه وارد کړي. په دې وسيلې، آزادي غوښتونکي کولی شي چې د خپل د قوت په موجوده ظرفيت په ممکنه مقياس پر دښمن ډير زيات ضربه وارد کړي.

ستراتيژي جوړونکي بايد ډير د وخته، لږ تر لږه د اولني جګړې پلان جوړ کړي.

چې ددې پوښتنو ځواب ورکړي: ددې مبارزې محدود هدفونه به کوم وي؟ ځرنګه به دا د لوئې ستراتيژۍ په تر سره کولو کښې مرسته وکړي؟ که ممکن وي دا ډير معقول کار دی چې لږ تر لږه د دوهمې او که ممکن وي د دريمې جګړې لپاره د ستراتيژيو عمده مطلبونه تنظيم شي. ټول دا ستراتيژۍ بايد انتخاب شوي لويه ستراتيژي انجام ته ورسوي او د هغه د عمومي لارښودنې په چوکاټ کښې فعاليت وکړي.

علامتي(سمبوليک) زور آچونه

د ديکتاتورۍ د ورانولو د وسايلو د برابرولو د نوي

مبارزې په پيل کښې،اولني سياسي ښکاره عمليات کيدلی شي چې په خپلو حدودو کښې محدود وي. دا عمليات بايد داسې طرح شوی وي چې قسمأ د خلکو وضعيت و ازمايي او د تاثير لاندې راولي، او دوی د دوام لرونکې مبارزې لپاره د همکاري نه کولو او سياسي سر غړونې د لارې نه چمتو کړي.

اولنی اقدام، احتمال لري چې د علامتي احتجاج او يا کيدای شي چې د علامتي محدود اقدام او يا مؤقتي همکاري نه کولو په بڼه وي. که د هغو خلکو شمير چې غواړي عمل وکړي لږ وي ، نو مقدماتي اقدام، د مثال په توګه به د ګلانو ايښودل په داسې ځای کښې وي چې علامتي(سمبوليک) اهميت لري. د بلې خوا نه، که د خلکو شمېر چې وغواړي په عملياتو

کښې ګډون وکړي ډېر زيات وي،نو په ټولو فعاليتونو باندې د پنځو دقيقود پاره توقف او يا څو دقيقې چپوالی ښايي چې عملي شي.

په نورو حالاتو کښې ،يو څو کسان ښايي چې د لوږې پر اعتصاب لاس پورې کړي يا په يو ځای کښې چې علامتي اهميت ولري ويښ چپ کښېني، يا د زده کونکو له خوا صنفونو ته د تللو لنډ تحريم، او يا په يو مهم دفتر کښې موقتي کښيناستل وي. ديوې ديکتاتورۍ لاندې دارنګه زړورتوب ښايي چې د ډېر سخت ځپلو سره مخامخ شي. ځينې علامتي اقدامونه، لکه د ديکتاتور د هستوګنې د ځای او يا د سياسي پوليسو د قرارګاه مخه اشغالول ښايي چې ډېر خطر ولري او لدې کبله دا د يوې مبارزې د شروع کولو لپاره د توصيې وړ اقدام نه دی.

مقدماتي علامتي اعتصابي عمليات ځينې وختونه ډېر مهم ملي او بين المللي پاملرنه پاروي لکه د کوڅې ډله ئيزه مظاهرات په کال ١٩٨٨ په برما کښې،يا د زده کونکو اشغالول او د لوږې اعتصاب په ١٩٨٩ کال د تيانمن په ميدان بې جين کښې. په دې دواړو حالاتو کښې د تلفاتو ډېروالی ښئي چې ستراتيژي جوړونکي بايد د جګړو د پلان جوړولو په وخت کښې د ډېر احتياط نه کار واخلي. که څه هم دارنګه عمليات ډېر زيات معنوي او سايکالوژيکي تاثير آچوي، خو دارنګه اقدامونه پخپله ډېر لږ احتمال لري چې ديکتاتورۍ ړنګ کړي، ځکه چې تر ډېر ځايه يواځې علامتي وي او د ديکتاتور د قدرت موضع نه تغيروي. معمولاً ممکنه ده چې د مبارزې په پيل کښې د ديکتاتور د قدرت منبع په بشپړه توګه او چټک ترې نه پرې کړو. حقيقتاً دا ايجاب کوي چې ټول خلک او نژدې د ټولنې ټول مؤسسات چې پخوا رژيم ته تابع وواوس په مطلق ډول ئې ترديد او ناځاپه ورنه د ډله ئيزې همکارۍ نه کولو په واسطه سر غړونه وکړي. او دا تر اوسه پورې نه دی واقع شوی او ورته رسيدل به هم ډېر ګران وي. نو په ډېرو حالاتو کښې د پوره همکارۍ نه کولو او سر غړونې چټکه مبارزه د نهضت په پيل کښې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې به سم نه وي.

د مسؤليت وېشل

د يو انتخاب شوي مقاومتي جګړې په وخت کښې د مبارزې فشار تر يو وخته پورې د يوې برخې او يا د خلکو د ډېرو برخو پر شا وړل کيږي. په بلې مبارزې کښې د يو بل هدف لپاره د مبارزې بار دخلکو ديوې بلې ډلې وړو ته ور نقل شي. د مثال په توګه، زده کونکي به اعتصاب د يوې تعليمي موضوع لپاره کوي، ديني مشران او معتقدين به ئې د مذهبي آزاديو د موضوع لپاره کوي، د اور ګاډي کارکونکي به امنيتي تدابير دومره دقيق پر ځای کوي چې د اور ګادي د ترانسپورت سيستم به ډېر ورو کوي، ژورنالستان به سانسور نه د سر غړونې لپاره اخبارونو د تشو ځايونو سره چيرته چې ممنوعه مضامين به نشر شوی وای نشر کړي، يا پوليس به مکرراً ناکامه پاتې شي چې آزادي غوښتونکي مخالفين پيدا او بندي کړي. د مقاومت مبارزه د موضوعاتو او د خلکو د ګروپونو له مخې په مرحلو بيلول،به د ټولنې يوې برخې ته د استراحت لپاره موقع ورکړي،کله چې مقاومت د بلې برخې له خوا دوام مومي.

انتخاب شوي مقاومت په خاصه توګه مهم دی چې د مستقلو اجتماعي،اقېصادي او سیاسي ډلو او مؤسسو آزادئ او موجودیت نه دفاع وکړي چې د دیکتاتورئ د کنترول نه د باندې دی او مخکښې په لنډه توګه بیان شو. د قدرت دا مرکزونه مؤسساتي بنسټونه جوړوي چې د هغی نه خلک پر استبداد فشار(زور) آچولی شي او یا د دیکتاتورئ د اولینیو هدفونو په مینځ کښې وي.

د دیکتاتور قدرت په نخښه کول

کله چې اوږد مهاله مبارزه د ابتدایي ستراتیژئ نه تیر او مخ په وړاندې د پر مخ تللی مرحلې ته لاړ شي، نو ستراتیژي جوړونکي باید محاسبه وکړي چې څرنګه د دیکتاتور د قدرت منابع محدود کیدلی شي. هدف به د عمومي همکاري نه کول په کار آچول وي، چې د آزادي غوښتونکو قوتونو لپاره یو نوې ستراتیژیکي برلاسي خلق کړي.

کله چې آزادي غوښتونکي مقاومت زور ونیو، ستراتیژي جوړونکي د دیکتاتورئ د قدرت د منابعو د قطع کولو په مقصد د همکاري نه کولو او سر غړوني لپاره نور مهم هدفونه د نقشې لاندې راولي چې د زیاتیدونکي سیاسي کمزورتیا او په پای کښې د دیکتاتورئ د ټوټې ټوټې کیدلو سبب وګرځي.

دا به ضرور وي چې په احتیاط سره په پلان کښې راوستل شي چې آزادي غوښتونکې قوتونه څرنګه کولی شي چې د خلکو او ډلو حمایه چې مخکښې ئې دیکتاتورئ ته ورکول کمزورې کړي.

آیا د دوی حمایه به د رژیم د ظلمونو د څرګندولو په واسطه، د رژیم د اقتصادي چلند له امله د هغه د اقتصادي مصیبتونو نتیجې په ډاګه کول،او یا د یو نوي معلومات په واسطه چې دیکتاتوري پای ته رسیدونکې دی کمزورئ شي؟ د دیکتاتور حمایه کونکي باید لږ تر لږه مجبور کړئ شي چې په خپلو فعالیتونو کښې"بې طرفه" ("سیلانیان") یا ترجیحاً د دیموکراسئ د نهضت فعاله حمایه کونکي وګرځي.

د سیاسي سر غړوني او د همکارئ نه کولو د تطبیق په وخت کښې ډیر مهم دی چې د دیکتاتورټول اصلي حامیان او معاونینو ته، په ګډون د هغه داخلي ډله، سیاسي حزب،پولیس، او لوړ رتبه مامورین خصوصاً پوځ ته ئې ډیره نژدې پاملرنه وشي.

دیکتاتورئ ته د عسکري قوتونو د وفادارئ درجه، د دواړو افرادو او صاحب منصبانو، باید په ډیر احتیاط وڅیړل شي،او باید تعین شي چې آیا عسکري قوتونه کیدای شي د دیموکراسئ د څواکونو له خوا د تاثیر لاندې راشي؟ آیا کیدلی شي چې عادي عسکران ناراضه او ډاریدلي جلبیان وي؟ آیا ډیر عسکران او صاحب منصبان د رژیم نه د شخصي، فامیلي یا سیاسي

دليلونو له کبله بيګانه شوي دي. کوم نور عوامل کولی شي چې عسکران او صاحب منصبان د آزادي غوښتونکي لمسونو ته زيان منونکي کړي.

د آزادۍ د مبارزې په اولو برخو کې يو مخصوص ستراتيژي بايد جوړ شي چې د ديکتاتور د قطعاتو اوعاملينو سره تفاهم وکړي. د الفاظو، علايمو او اقداماتو په واسطه ديموکراتيک قوتونه به قطعا تو ته خبر ورکړي چې آزادي بخښونکي مبارزه به قوي،مصمم اودوامداره وي. قطعات بايد پوه شي چې مبارزه به يو مخصوص اخلاق ولري،او دارنګه طرح شوی وي چې ديکتاتوري به ويجاړ کړي خو ددوی ژوند ته به هيڅ رنګ خطر نه وي. دا رنګه هلې ځلې به په پای کې د ديکتاتور د قطعاتو د مورال خرابولو ته متوجه او په نهايت کښې د هغوی وفاداری او اطاعت به د ديموکراتيک نهضت مرستې ته ور وګرځوي.

د ديکتاتورۍ د وسله والو قوتونو همدردي لاس ته راوستل او په پای کښې هغوی بې اطاعتۍ ته مجبورول بايد داسې تعبير نشي چې دوی ته جرئت ورکړل شي چې ديکتاتورۍ د يو چټک نظامي عملياتو په واسطه پای ته ورسوي. دارنګه يوه صحنه جوړول احتمال نلري چې يو عملي ديموکراسي ځای پر ځای کړي(څرنګه چې مونږ بيان کړو) کودتا ډير لږ د قواوو د بې اندولۍ اړيکې د خلکو او اداره کونکي تر مينځ اصلاح کوي. نو دا به لازم وي چې پلان جوړ کړو چې څرنګه همدرده عسکري صاحب منصباب پوه کړو، چې نظامي کودتا او کورنۍ جګړه دواړه د ديکتاتور په مقابل کې پکار او مطلوب نه دي.

خواخوږي صاحب منصبان په آزادي غوښتونکي مبارزه کې خورا مهم نقش، لکه په عسکري قواوو کې د ناراضي توب او همکاري نه کولو روحيه خپرول، قصدي بې کفايتي تشويقول

او اوامرو ته غوږ نه نيول او د خلکو د ځپلو نه د سر غړولو سره لوبولی شي.

نظامي افراد، ديموکراتيک نهضت سره رنګارنګ د عدم تشدد کومکونه، په ګډون د خوشې کول، اطلاع ورکول، د خوراک او دوا او نور مرستې کولی شي.

پوځ د ديکتاتور د قدرت د منابعو د ډلې نه ډير مهم منبع دی،ځکه چې د هغه د انضباط لرونکې عسکري قطعات او وسلې مستقيمأ په بې اطا عتو خلکو باندې د حملې او مجازات کولو په مقصد استعمالولی شي. د سر غړونې ستراتيژي جوړونکي بايد په ياد ولري چې دا به په استثنائي توګه

سخت او يا غير ممکن وي چې ديکتاتوري ټو ټې ټو ټې شي که پوليس، جګ رتبه مامورين،او نظامي قوتونه په بشپړ توګه د ديکتاتورۍ حاميان پاتې شي او د اوامرو په اجراکولو کښې اطاعت وکړي. هغه ستراتيژي چې د ديکتاتوري د قوتونو وفاداري يې په نخښه کړي، بايد د آزادي غوښتونکو د ستراتيژي جوړونکو له خوا لوړ تقدم ورکړل شي.

ديموکراتيک قوتونه بايد په ياد ولري چې نا رضايتي او بې اطاعتي د عسکري قوتونو او پوليس تر مينځ کيدای شي چې د هغو گروپونو او غړو ته ډير زيات خطرناک اوسي. دوی به د بې اطاعتي هر عمل ته بايد د سختي سزا او د بغاوت عمل ته د اعدام د سزا انتظار ولري. آزادي غوښتونکي قوتونه بايد د عسکرانو او صاحب منصبانو نه ونه غواړي چې دوی د همدا اوس بغاوت وکړي. د هغه پر ځای تر څو چې ارتباط ممکن وي دا بايد هغوی ته څرگند شي چې ډيرې مصئونې لارې شته چې دوی په ابتدايي مر حلو کې انتخاب او د آزادۍ د مبارزينو سره مرسته وکړي.

د مثال په توگه، پوليس او عسکر کولی شي چې د خلکو د ځپلو امرونه په نيمگړي توگه پر ځای کړي، د هغو کسانو د اوسيدلو ځای پيدا نکړي چې د حکومت له خوا غوښتل شوي، مقاومت کونکي د ځپلو، نيولو، او يا تبعيد کولو نه خبر کړي او هم مهم معلوماتونه خپل آمرانو ته ور نکړي. همدارنگه ناراضه صاحب منصبان کولی شي چې د خلکود ځپلو اوامر په سلسله د مراتبولاندني قدمو ته خبر ورنکړي.عسکران کولی شي چې د مظاهره کونکو د سرونو د پاسه فير وکړي. همدارنگه ملکي مامورين پخپله برخه کې کولی شي چې دوسيې او تعليمات ورک کړي، سم کار ونه کړي،ځان "ناجوړه" واچوي او تر څو چې "جوړ" شي په خپل کور کښې پاتې شي.

په ستراتيژۍ کښې بدلون:

د سياسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکي، بايد دوامداره وڅيري چې څرنگه لويه ستراتيژي او د مشخصې مبارزې ستراتيژۍ په کار آچول شوی دی. د مثال په توگه، دا ممکن دی چې مبارزه هغسې چې انتظار کيده ښه وړاندې لاړ نشي. په هغه صورت کښې دا ضرور دی چې محاسبه وشي چې کوم ډول بدلون به په ستراتيژۍ کښې لازم وي. څه کيدلی شي چې د نهضت قدرت زياد او ابتکار بيا لاس ته راوستل شي. په دارنگه حالت کښې ضرور دی چې مشکل تشخيص،او په يو ستراتيژۍ باندې له سره بيا غور وکړو، ممکن د مبارزې مسئوليت د خلکو يو بل گروپ ته نقل، د قدرت يو بل منبع سمبال او د حرکت د يو بل طرز نه گټه واخيستل شي. کله چې دا کارونه تر سره شول، نوی پلان بايد فوراً تطبيق شي.

بر خلاف که مبارزه د انتظار نه ډير ښه پر مختګ کړی وي او ديکتاتوري د هغې نه چې محاسبه شوي وه مخکښې نسکور شو، نو څرنگه آزادي غوښتونکي قوتونه د غير منتظره بريالیتوب نه گټه آخيستلای او د ديکتاتورۍ د فلج کولو لپاره مخ په وړاندې تللای شي؟

مونږ به دا سوال په راتلونکي فصل کښې وڅيړو.

نـهم فصل

د ديکتاتورۍ تجزيه کول

د ښې اداره شوي او بريالۍ سياسي سر غړونې مبارزې راتولې شوي آغيزې به مقاومت غښتلی او د ټولنې هغې برخې ته چې ديکتاتوري هلته آغيزناکه کنترولولو کښې تحديد سره مخامخ دی خپله اداره تاسيس او پراخوي. دا مبارزه به مهمې تجربې هم راټولې کړي چې څرنګه همکاري بنده کړو او سياسي سر غړونه پکار واچوو. دا تجربې کله چې د همکاري نه کولو او سر غړونې وخت په لوی مقياس لاس ته راځي خورا ډير کومک به وکړي.
څرنګه چې په دريم فصل کښې پرې بحث وشو،که چيرې ديکتاتوران پياوړي وي، اطاعت، همکاري او تسليمي ضرور ده.

بې د سياسي قدرت منابعو ته د لاس رسی نه، د ديکتاتور قدرت کمزوری او په پای کښې منحل کيږي. نو د حمايي بندول د ديکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کولو لپاره يو لازم عمده کار دی. دا به ډير ګټور وي چې د نظر نه يې تير کړو چې د سياسي سر غړونې د لارې، څرنګه د قدرت منابع د تاثير لاندې راوستلی شي.

علامتي انکار او سر غړونه د موجودو وسايلو نه شمېرل کيږي چې د هغوی په واسطه د رژيم معنويات او سياسي قدرت او حقانيت تخريبوي. هر څومره چې د رژيم قدرت ډير وي په همغې اندازه يې اطاعت او همکاري چې ورته رسيږي ډير او د باور وړ وي. ددې لپاره چې ديکتاتوري په جدي توګه د تهديد لاندې راوستل شي د هغې اخلاقي مذمت بايد عملاً وښودل شي. د همکارۍ او اطاعت بندول ضرور دی چې د رژيم نه د قدرت نور منابع وشکوي. د مثال په توګه، که ملکي مامورين د خپل عادي وړتيا سره سم کار ونه کړي، او يا حتي خپلو کورونو کښې پاتې شي نو پر اداري دستګا به شديداً تاثير وکړي.

همدارنګه، که د همکاري نه کونکو اشخاصو يا ډلو کښې دا رنګه کسان موجود وي چې پخواني تخصصي او علمي مهارتونه يې برابرول نو ديکتاتورانو به وګوري چې د دوی د همکاري نه کولو له امله د خپل د مقصدونو په عملي کولو کښې ډير کمزوري شوي دي.حتي د ديکتاتورانو وړتيا چې مناسب تصميمونه ونيسي او يا اغيزناکه کړنلاري ته پراختيا ورکړي هم به په جدي توګه لړشي.

که سيکالوژيکي او عقيدوي اغيزې چې ورته غير محسوس عوامل وائي او معمولاً خلک مجبوروي چې د حاکمانو سره مرسته او ورته اطاعت وکړي ضعيف او يا معکوس شوی وي، خلک به ډير تمايل ولري چې د ظالم رژيم نه اطاعت ونه کړي او هم خپله همکاري پرې بند کړي.

د دیکتاتورانو لاس رسي مادي منابعو ته هم مستقیماً د دوی قدرت باندې تاثیر آچوي. د مالي منابعو کنترول،اقتصادي سیستم،املاکات، طبعي منابع، نقلیات، او د نقلیاتو وسایل،او د ارتباطو وسایلو سره چې د رژیم د واقعي او یا احتمالي دښمن لاس ته ور شي، د هغوی د قدرت نور منابع زیان منونکی کیږي یا له مینځه ځی. اعتصابونه تحریمونه او زیاتیدونکي آزادي په اقتصاد،ارتباطات،او نقلیاتو کښې به رژیم کمزوری کړي.

څرنګه چې مخکښې وڅیړل شو، د دیکتاتور قدرت چې سرکښ، بې اطاعته، او همکاري نه کونکي ډله د خلکو په جریمې تهدید او یا جریمه کړي، د دیکتاتور د قدرت مرکزي منبع دي.

د قدرت دا منبع په دوو لارو کمزوری کېدلی شي.اول، که خلک سختو عواقبو ته د سر غړونې لپاره حاضر وي لکه په یو جنګ کښې نو د موجوده جریمې اغیزه به په مؤثره توګه لږوالی ومومي (د دیکتاتور ځېل به مطلوب تسلیمېدل تامین نکړي.) دوهم، که پولیس او عسکري قوتونه ناراضي شي، نو هغوی به په انفرادي او یا ډله ئیزه توګه د مقاومت کونکو د نیولو، وهلو او یا ویشتلو نه مخ واړوي او یا په څرګنده ډول د امر نه سر غړونه وکړي. که دیکتاتوران نور نه شي کولی چې په پولیسو او عسکري قوتونو باندې د خلکو د ځپلو لپاره ډاډه اوسي نو په دې حالت کښې دیکتاتوري ډیر زیات د تهدید لاندې دی.

لنډه ئې دا چې، د یو ځای پر ځای شوي دیکتاتور باندې بریالی کېدل ایجاب کوي چې همکاري نه کول او سر غړونه، د رژیم د قدرت منابع کموي او له مینځه یې وړي. که په دوامداره ډول د قدرت ضروري منابع بیا جبیره نه شي نو دیکتاتوري به کمزوری او په پای کښې به ټوټې ټوټې شي. نو د دیکتاتورۍ په مقابل پیاوړی ستراتیژیکي پلان جوړول باید د دیکتاتور د ټولو نه مهم د قدرت منابع په نخښه کړي.

د آزادۍ خپرول

د سیاسي سر غړونې سره یو ځای، د انتخابي مقاومت په مرحلې کښې،د مستقلو اجتماعي،

اقتصادي، کلتوري، او سیاسي مؤسساتوجوړول په دوامداره توګه د ټولنې "دیموکراتیکي ساحه" پراخوي او د دیکتاتورۍ د کنترول ساحه ورکوټی کوي. کله چې د ټولنې ملکي مؤسسات د دیکتاتورۍ په مقابل کې غښتلی شي، بیا نو،بې له دې نه چې د دیکتاتورانو غوښتنې ته پاملرنه وکړي، خلک په بیړې د هغوی د کنترول نه د باندې یوه خپلواکه ټولنه جوړوي.

کله چې دیکتاتوري ددې " خپریدونکي آزادۍ" د درولو لپاره مداخله کوي، په مقابل کښې ئې عدم تشدد ددې نوي ساحې د دفاع لپاره پکار آچول کیږي او دیکتاتوري به په جګړه کې یوې بلې "جبهې" سره مخامخ شي.

په هغه وخت کې، مقاومت او د مؤسساتوجوړونه، په ګډه حالات یوه واقعي آزادۍ خوا ته وړي. ددیکتاتورۍ ړنګیدل او د دیموکراتیک سیستم رسمي ځای پر ځای کېدل یو انکار نه کیدونکی واقعیت ګرځي. ځکه چې په ټولنه کې د قدرت اړیکې په اساسي ډول تغیر وموند.

په کال ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ کې پولیند، د مقاومت د لارې د ټولني د فعالیتونو او د مؤسساتو د بیا را ژوندي کولو په برخه کې یوه روښانه مثال جوړوي. د پولیند کاتولیک کلیسا د حکومت له خوا آزار او تعقیب شوه، خو هیڅکله د کمیونیست بشپړ اداري لاندې رانغی.په کال ۱۹۷۶، کې ځیني روشن فکرانو او کارګرانو، وړې ډلې ئې لکه د کارګرانو دفاعي کمیټې جوړې کړې چې خپلې سیاسي مفکورې پر مخ بوزي. د پیوستون د کارګري اتحادیې ډله د مؤثرو مظاهرو په زور ځان یې په ۱۹۸۰ کال کې قانوني کړ.

بزګران، زده کونکي، او ډیر نور ګروپونه هم خپل مستقل تشکیلات جوړ کړل. کله چې کمونستان پوه شول، چې دا ډلې د قدرت اړیکې ئې بدلې کړې، نو د پیوستون ډله بیا بند او کمونستانو نظامي اداري ته ئې لاس واچول. حتي د نظامي حکومت لاندې سره له ډیرو بندي کولو او سخت آزار او تعقیب سره د ټولنې نوي آزاد مؤسسات خپلو فعالیتونو ته به ئې دوام ورکول. د مثال په توګه، په لسهاوو غیر قانوني ورځپاڼې خپریدې. غیر قانوني کتاب خرڅولو مرکزونه هر کال به په سلهاووکتابونه خپرول،پداسې حال کښې چې مشهورو لیکوالانو کمیونست خپروني او د کتاب خپرولو مرکزونه ئې تحریم کړل. همدارنګه فعالیتونه د ټولنې په نورو برخو کښې صورت ونیول.

د یاروزوسکي عسکري رژیم لاندې،عسکري کمونست حکومت باندې اطلاق کیده چې د ټولنې د پاسه ټوپونه وهي. د حکومت کار کونکي اوس هم د حکومت دفترونه او ودانۍ ئې نیولي. رژیم اوس هم په ټولنې باندې په سزا ورکولو، بندي کولو، بندیخانو ته آچولو،د چاپ شوي مواد په ضبطولو او نور قدرت لري. خو سره لدې، دیکتاتورۍ ټولنه نه شي اداره کولی. لدې ځایه نور به دا یو وخته پورې ځنډ وي چې ټولنه رژیم په بشپړه توګه نسکور کړي.

حتي په داسې حال کې چې دیکتاتورۍ د حکومت مقامونه اشغال کړی هم وي په ځینې حالاتو کښې ممکن دی چې یو دیموکراتیک "موازي حکومت" تشکیل شي. دا به ډیر زیات د یو مخالف حکومت په څیر فعالیت وکړي او د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو وفاداري، قبلونه، او همکاري به ورسره وي.

په نتیجه کې به دیکتاتوري په زیاتیدونکې توګه د حکومت ددې اختصاصي صفت نه بې برخې شي. په پای کې به دا دیموکراتیکي موازي حکومت په بشپړ توګه د دیکتاتورۍ رژیم ځای دیموکراتیکي سیستم ته د انتقال د یوې برخې په څیر ونیسي. په مناسب وخت کې، به یو اساسي قانون جوړ او د انتقال د یوې برخې په څیر به انتخابات وشي.

د ديکتاتورۍ ماتول: کله چې د ټولنې مؤسساتي بدلون مخ په وړاندې ځي، د سر غړونې او همکاري نه کولو تحريک کيدای شي چې شدت ومومي. د آزادي غوښتونکو قوتونو ستراتيژي جوړونکي بايد د وخته انتظار ولري چې داسې وخت به راشي چې آزادي غوښتونکي قوتونه کولی شي چې د انتخاب شوي مقاومت نه وړاندې لاړ شي، او کتلوي سر غړونه په کار واچوي. په ډيرو حالاتو کې د مقاومت د قدرت خلق کول، تيارول، يا د مقاومت امکانات پراخه کول وخت او زمان ته به ضرورت ولري او د کتلوي سر غړونې انکشاف ورکول به وروسته د څو کلونو نه صورت ونيسي. ددې عبوري دورې په وخت کې د انتخابي مقاومت مبارزه بايد د زياتيدونکي مهمو سياسي هدفونو باندې دوام وکړي. دخلکو لويه برخه د ټولنې په ټولې سطحې کې بايد په مبارزې کې ګډون وکړي. د فعاليتونو په دې زور آخيستلو کې ټينګ او با انضباطه سياسي سر غړونه پر مخ وړل، احتمال لري چې د ديکتاتورۍ داخلي کمزورتيا به په زياتيدونکي ډول ښکاره کړي . د پياوړي سياسي سر غړونې او د مستقلو مؤسساتو جوړول، دواړه، احتمال لري چې د آزادي غوښتونکو په ګټه پراخه نړيواله پاملرنه راوګرځوي. همداسې احتمال لري چې دا نړيواله

ديپلوماتيکي محکوميتونه، تحريمونه، بنديزونه،د آزادي غوښتونکو په پلوي توليد کړي.

(څرنګه چې په پولينډ کې ئې وکړ)

ستراتيژي جوړونکي بايد پوه وي چې په ځينو حالاتو کې د ديکتاتورۍ ړنګيدل ښايي چې په ډير زيات چټکتيا سره تر سره شي لکه چې په کال ۱۹۸۹ کښې په ختيز المان کې وشو. دا هغه وخت پيښيدلی شي چې د قدرت منابع په کتلوي ډول د ټولو خلکو د مخ اړولو له کبله د ديکتاتورۍ نه پرې(غوڅ) شي. دا مثال دومره معمول نه دی، ښه دی چې د اوږد مهالې مبارزې لپاره پلان جوړ کړو(خو د لنډ مهالي لپاره چمتو اوسو).

د آزادی غوښتلو په وخت کې، برياليتوبونه که په محدود مقياس هم وي بايد ونمانځل شي. هغه کسان چې دا برياليتوبونه ئې ګټلي بايد تقدير شي.

په احتياط سره د برياليتوبونو نمانځل د مبارزو د راتلونکې مرحلو لپاره د معنوياتو د لوړ ساتلولپاره مرسته کوي.

په مسؤليت سره د برياليتوبونو اداره کول

د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي بايد د مخکښې نه يو ممکن او غوره لاره وسنجوي چې مبارزه پرې په ښه توګه نتيجې ته ورسيږي. ددې لپاره چې د يوې نوې ديکتاتورۍ د راجګيدلو نه مخ نيوی او په تدريجي ډول د يو تلپاتې ديموکراسي جوړيدل يقيني کړي.

ديموکراتان بايد وسنجوي چې د مبارزې په پای کې انتقال د ديکتاتورۍ نه لنډ مهالې حکومت ته څرنگه اداره شي. دا په زړه پورې دیچې په هغه وخت کې په چټکۍ سره يو فعال حکومت تاسيس شي. خو دا بايد هغه زوړ حکومت د نوي کسانو سره نه وي. دا ضرور دی چې بايد وسنجول شي د پخواني حکومت کومه برخه (لکه سياسي پوليس) په بشپړ توگه د خپل د ديموکراسی د ضدوالي له کبله له مينځه ولاړ شي او کومه برخه ئي وروسته د ديموکراسي کيدلو هلو ځلو ته تابع وگرځول شي. ديو مکمل حکومتي نشتوالی(خلا) لاره به اړدوړ او يا نوي ديکتاتورۍ ته خلاصه کړي.

د مخکښې نه بايد فکر وشي، چې د رژيم د ورانيدلو نه وروسته، د ديکتاتوري رژيم د لوړ رتبه مامورينو سره څرنگه چلند وشي. د مثال په توگه، آيا ديکتاتوران به محکمې ته د محاکمې لپاره راوستل شي؟ نورې کومې لارې شته چې د سياسي سرغړونې سره برابر دی، د هيواد بيا جوړونه، او د بريالیتوب نه وروسته د ديموکراسی جوړونه؟ وينې توئيدنې نه، چې د راتلونکي ديموکراتيکي سيستم پر امکاناتو باندې به اساسي اغيزه ولري بايد مخنيوی وشي.

کله چې ديکتاتورۍ کمزوری او يا نسکوريږي، د انتقال دورې لپاره بايد مشخص پلانونه د

تطبيق لپاره چمتو وي. دارنگه پلانونه به د بل گروپ نه مخنيوی وکړي چې د دولت قدرت د

کودتا د لارې نه ونيسي. د ديموکراتيک قانوني حکومت د تاسيس لپاره د بشپړ سياسي او شخصي آزاديو پلانونه هم ضرور دي. هغه تغيرات چې د لويو سر شيندونو په قيمت لاس ته راغلي بايد د بې پلانۍ نه د لاسه ونه وځي.

کله چې د زياتيدونکي متعهد شوي ټولنې سره او د آزادو ديموکراتيکو گروپونو او مؤسساتو چې ديکتاتورۍ يې نه شي کنترولولي مخامخ شي، نو ديکتاتوران به پوه شي چې د دوی ټول د د خطر قبلونې بې گټې دي. د ټولنې ډله ئيز تعطيلات، عمومي اعتصابونه، په ډله ئيزه توگه په کور کښې پاتې کيدل، بې پروا لار وهنې، او داسې نور عملياتونه به په زياتيدونکې ډول د ديکتاتور خپل تشکيلات او مربوط موسسات کمزوری کړي. ددې سر غړونې او همکاري نه کولو له امله چې په معقوله اوډله ئيزه توگه پرله پسې اجرا شوي، ديکتاتور به کمزوری شي او آزادي غوښتونکي به بې له تشدده بريالی شي او ديکتاتوري به د سرغړونکي خلکو په وړاندې ټوټې ټوټې شي.

هيڅکله به هم دا رنگه هلې ځلې بريالی نشي، خصوصاً په ډيره آسانی سره، او په نادراتو کې په ډيره چټکۍ سره. بايد په ياد وساتل شي، چې هومره نظامي جنگونه چې گټل شوي هومره بايلودل شوي هم دي. سره له دې سياسي سر غړونه د بري حقيقي امکانات وړاندې کوي. څرنگه چې مخکښې بيان شو،دا امکانات به ډير زيات د لويي ستراتيژۍ په معقول انکشاف ورکولو، په احتياط سره د ستراتيژيکي پلان جوړولو،زيار ايستلو، او با انضباطه زړه ورې مبارزې سره زيات شي.

لسم فصل

د دوام لرونکې (تلپاتې) دیموکراسۍ بنسټ

د دیکتاتورۍ ورانیدل به یقیناً د لویو جشنونو سبب شي. هغه خلکو چې د اوږدې مودې لپاره رنځیدلي او په غټ تاوان ئې مبارزه کړې د خوشحالۍ، تفریح او قدردانۍ وړ دي. دوی باید پخپله او ټول هغه کسان چې دوی سره ئې د سیاسي آزادۍ د ګټلو لپاره مبارزه کړې وياړ وکړي . افسوس چې ټول هغه کسان به ژوندي پاتې نه وي چې دا ورځ وګوري.ژوندي او مړه چې د خپل هیواد د خپلواکۍ د تاریخ په جوړولو کې ئې مرستې کړې باید د اتلانو په څير په یاد وساتل شي.

له بده مرغه، دا د احتیاط او بیدارۍ د کمولو وخت نه دی. حتي د سیاسي سر غړونې په واسطه د دیکتاتورۍ د بریالۍ ورانیدلو په صورت کې، په احتیاط سره باید تدابیر ونیول شي چې د یو نوي ظالم رژیم د راجګیډلو نه چې د زاړه رژیم د ورانیدلو د ګډ وډۍ نه وروسته پیدا کیږي مخ نیوی وکړي. د دیمو کراسۍ د پلوي کونکې قوتونو مشران باید له مخکښې نه دیموکراسۍ ته د یو منظم انتقال لپاره تیارۍ نیولی وي. د دیکتاتورۍ مانۍ باید ورانه شي. د اساسي قانون او حقوقي بنسټونه او د یو دوام لرونکي دیموکراسۍ لپاره د کړو وړو معیار باید جوړ شي.

هیڅوک باید داسې فکر ونکړي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو سره به یو د هیلو سره سمه ټولنه سمدلاسه راڅرګند شي. د دیکتاتورۍ دا ورانیدل په ساده ډول د شروع ټکی د زیاتو آزادیو سره د اوږد مهالې هلو ځلو لپاره برابروي چې ټولنه پر مخ ویوړل شي او انساني احتیاجات به نور هم په بشپړ توګه رفع شي.

جدي سیاسي، اقتصادي او ټولنیز مشکلات به په کلونو دوام وکړي، او د هلو ځلو لپاره ئې د ډیرو خلکو او ډلو همکاري په کار وي. نوي سیاسي سیستم باید د مختلفو نظریو خلکو ته موقع برابره کړي او د هغو اقداماتو مرسته وکړي چې جوړونکي فعالیتونو او کړنلارو جوړولو ته دوام ورکړي تر څو چې د راتلونکو ستونزو سره مقابله وکړي.

د نوي دیکتاتورۍ د راپورته کیدلو ګواښ

ډیر پخوا ارسطو اخطار ورکړی چې "..........استبداد هم په استبدا بدلیدلی شي.........." ډیر تاریخي شواهد ، لکه د فرانسې نه(ژاکوبینونه او ناپلیون) ، د روسیې نه (بالشویکان) ، د

ایران نه (آیت الله) ، د برمه نه (سلورک) ، او نور ځایونه شته، چې د یو ظالم رژیم ړنګېدل به ځینو کسانو او یا ډلو ته یواځې یو فرصت ښکاره شي چې د نوي بادارانو په توګه صحنې ته ورودانګي. د هغوی محرک ښایي چې توپیر ولري، خو نتیجه به ئې ډېر ځلې تقریباً یو رنګ وي. نوې دیکتاتوری کېدلی شي چې د پخواني نه په خپل کنترول کښې ډېر ظالم او مطلق العنان وي.

حتي د دیکتاتوری د ورانېدلو نه مخکښې د پخواني رژیم غړي به قصد وکړي چې د سر غړونې مبارزه د دیموکراسۍ لپاره د یوې کودتا په واسطه مخکښې د وخت نه قطع کړي. کودتا په دې نیت طرح شوی وي چې د دیموکراسۍ دپاره د مبارزې بریالیتوب شنډ کړي.

دا نوي دیکتاتوري به دعوا وکړي چې پخواني دیکتاتوری ئې د قدرت نه لرې کړی، خو په حقیقت کې غواړي چې یو بل، د سره رنګ شوی ډول، د زاړه ماډل په خلکو تحمیل کړي.

د کودتا وو نه مخنیوی

د نوي آزاد شوو ټولنو په مقابل کښې د کودتا ګانو د ماتې ورکولو لپاره لارې شته دي. د مدافعې د هغه ظرفیت نه له مخکښې نه خبر درلودل ښائي ځینې اوقات کافي وي چې د کودتا د قصد مانع وګرځي .

چمتووا لی ئې مخنیوی کولی شي.

د کودتا د شروع نه وروسته ژر ، فوراً کودتا کونکي حقانیت ته ضرورت لري، یعنې په اخلاقي او سیاسي لحاظ دوی د هیواد د اداره کولو حق لري؟ نو لمړی اساسي اصول د کودتا پر ضد، کودتا کونکو ته د حقانیت د ورکولو نه سر غړول دي.

کودتا کونکي همدارنګه غواړي چې ملکي رهبران او عوام د دوی ملاتړ وکړي یا د فکر په ګډوډۍ آخته شي او یا منفي موقف ونیسي. ددې لپاره چې خپل کنترول په ټولنې باندې ټینګ کړي نو کودتا کونکي د متخصصینو او مشاورینو، لوړ رتبه مامورینو، او ملکي مامورینو ، اداره کونکو او قاضیانو همکارۍ ته ضرورت لري. کودتا کونکي همدارنګه مختلفو خلکو نه چې سیاسي سیستم، د ټولنې مؤسسات،اقتصاد، پولیس او عسکري قوا اداره کوي، غواړي چې دوی ته په منفي توګه تسلیم شي او خپلې وظیفې لکه د معمول څرنګه چې د کودتا کونکو اوامرو او کړنلارو په واسطه تغیر ورکړل شوي اجرا کړي.

د کودتا ضد دوهم اساسي پرنسیب د مدافعې، کودتا کونکو په مقابل کښې مقاومت کول دی د همکاري نه کولو او سر غړولو په واسطه. هغه همکارۍ او مرستې ئې چې پکار وي باید ور نه کړل شي. د مبارزې عین وسایل چې د دیکتاتوری په مقابل کې استعمال شوي وو د نوي خطر په مقابل کې هم پکاریدلی شي، خو فوراً باید استعمال شي. که دواړه ، حقانیت او

همکاري د کودتا کونکو نه ایسار شي، نو کودتا به د سیاسي ولړې نه مړ او د دیموکراتیکې ټولنې د جوړولو فرصت بیا لاس ته راشي.

د اساسي قانون مسوده (ړومبی لیک)

نوی دیموکراتیک سیستم به یو اساسي قانون ته ضرورت ولري چې د دیموکراتیک حکومت د مطلوب چوکاټ بنسټ کښیږدي. اساسي قانون به د حکومت مقصدونه د حکومتي صلاحیتونو حدود، د انتخاباتو په نظر نیول او وخت چې پکښې حکومتي کسان او قانون جوړونکي انتخابیږي، د خلکو اساسي حقوق، اود ملي او محلي حکومتونو په مینځ کې ارتباط تعین کړي. د مرکزي حکومت د ننه، که په نظر کې وي چې دیموکراتیک پاتې شي، د صلاحیت او قدرت یو واضح تقسیم(ویش) د حکومت د دریو څانګو یعنې باید د اجرائي، عدلي، او مقننه قواوو تر مینځ تاسیس شي. د پولیس، استخباراتو،او عسکري په فعالیتونو باندې قوی تحدیدات باید وضع شي چې قانوني سیاسي مداخله باید ممنوع کړي.

د دیموکراتیکي سیستم د ساتلو او د دیکتاتوري تمایلاتو او دسیسو د مخنیوي په ګټه اساسي قانون باید د داسې یو فیدرال سیستم تاسیسولو ته ترجیح ورکړي چې په کې د منطقوي ولایتي او محلي حکومتونو خاص امتیازات ساتل شوی وي. په ځینې حالاتو کې د سویس د بلاک سیستم کیدای شي چې د توجه وړ وګرځي چې پکښې یو کوچنی منطقه عمده امتیازات لرلی شي او هم د ټول هیواد د یوې برخې په توګه پاتې کیدلی شي.

که یو اساسي قانون د ډیرو داسې شکلونو سره پخوا د آزاد شوي هیواد په تاریخ کې موجود ؤ نو دا به معقوله وي چې آسانه بیا په کار واچول شي، او څرنګه چې لازم او مطلوب ښکاري اصلاح شي. که یو موافق اساسي قانون موجود نه وي نو دا به ضرور وي چې د یوه انتقالي اساسي قانون په لار ښودنې عمل وکړو.که نه نو، یو نوي اساسي قانون تیارولو ته به ضرورت وي. د نوي اساسي قانون جوړول به پوره اندازه وخت او فکر کول ونیسي. پدې مراحلو کې د خلکو عمومي ګډون د نوي قانون د متن د تائید او اصلاح د پاره غوره او ضروري دی. باید ډیر احتیاط وشي چې په اساسي قانون کې داسې وعدې ونشي چې وروسته ئې عملي کول ناممکن ثابت شي، او یا داسې مقررات په اساسي قانون کې واچول شي چې د یو ډیر قوي مرکزي حکومت ایجاب وکړي، ځکه چې دواړه د یوې نوي دیکتاتوری لپاره لاره اواروي.

د اساسي قانون متن باید د خلکو د اکثریت لپاره قابل د پوهیدلو وي.یو اساسي قانون باید دومره پیچلی او مغلق نه وي چې یواځې قانون پوهان او د ټولنې لوړه طبقه دعوا وکولی شي چې پرې پوهیږي.

ديموكراتيكي دفاعي کړنلاره

يو آزاد شوي هيواد هم کيداى شي چې باندني خطر (تهديد) سره چې د يو دفاعي ظرفيت ايجاب وکړي مخامخ شي.هيواد ته ښائي باندني خطر چې وغواړي دلته اقتصادي، سياسي يا نظامي تسلط تاسيس کړي متوجه وي.

د داخلي ديموکراسی د ساتلو په ګڼه. د ملي دفاع دضرورتونو لپاره د سياسي سر غړونې د اساسي پرنسيپونو استعمال ته بايد جدي پاملرنه وشي. د مقاومت ظرفيت مستقيماً د هيواد د خلکو لاس ته ورکول، په نوي آزاد شوي ملکونو کې هيوادونه د لويې عسکري لګښت نه بچوي. غټ عسکري قوت له يوې خوا خپله ديموکراسی ته خطر وي له بلې خوا غټ اقتصادي منابع پکښې په مصرف رسيږي، چې د هيواد ورته په نورو برخو کې سخته اړتيا وي.

دا بايد په ياد وساتل شي،چې ځينې ګروپونه به د اساسي قانون د مقرراتو نه سترګې پټې کړي، او هڅې به وکړي چې ځان د نوي ديکتاتور په توګه ځاى پر ځاى کړي. نو لدې کبله د خلکو لپاره يوه دائمي وظيفه شته چې سياسي سر غړونه او همکاري نه کول د احتمالي ديکتاتورانو په مقابل کې پکار واچوي او ديموکراتيکي جوړښت،حقوق او تعاملات خوندي وساتي.

يوه غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې آغيزه يواځې د ديکتاتورانو د کمزوري کول او د اقتدار نه نسکورول نه ، بلکه د ځپل شوو پرګنو تقويه کول هم دی. دا لارې چارې هغو خلکو ته قدرت بخښي چې پخوا يې ځانونه د لاس آلې او يا ښکار بلل، خو اوس مستقيماً خپل قدرت پکار آچوي چې خپلو هلو ځلو باندې ډيره آزادي او عدالت تر لاسه کړي. د مبارزې داتجربه ډير مهم روحي نتيجه لري، دارنګه چې په پخواني کمزورو کې عزت النفس او پر ځان باور زياتوي.

يو بل مهم اوږد مهاله ګټوره نتيجه د عدم تشدد د مبارزې د ديموکراتيک حکومت د جوړولو لپاره داده چې ټولنه به د راتلونکې مشکلاتو سره د معامله کولو لپاره به نور هم وړتيا پيدا کړي.

راتلونکي مشکلات کېداى شي چې د حکومت ناوړه ګټه آخيستنه او فساد، بد رفتاري د يوې خاصې ډلې سره اقتصادي بې عدالتي، او د سياسي سيستم په ديموکراتيکي کيفيت کښې د تحديدونو په بڼه وي. هغه خلک چې د سياسي سر غړونې تجربه تر لاسه کړي ډير لږ احتمال لري چې د راتونکي ديکتاتوريو په مقابل کښې کمزورتيا وښيي.

وروسته له آزادۍ نه، د عدم تشدد د مبارزې سره آشنائي به لارې پیدا کړي چې د دیموکراسۍ، مدني آزادیو، د اقلیتونو د حقوقو نه او د منطقوي، ولایتي او محلي حکومتونو او غیر حکومتي مؤسساتو نه دفاع وشي. د عدم تشدد سره آشنایي، همدارنګه داسي لارې پیدا کوي چې خلک او ډلي کولی شي د داسي سختو تنازعاتو سوله ئیزه مظاهرې وکړي چې مخالفو ډلو د هغو لپاره ځینې وختونه تروریزم او یا ګوریلایي جګړو ته لاس آچول.

د سیاسي سر غړوني او یا د عدم تشدد د مبارزې مفکوره په دې بحث کښې دادی چې ټولو هغو کسانو او ډلو سره مرسته وشي چې غواړي د خپلو خلکو نه د دیکتاتورۍ استبداد وچت او یوه داسې دوامداره دیماکراتیکي سیستم جوړ کړي، چې بشري آزادي او ملي فیصلو ته احترام وکړي، تر څو چې ټولنه مخ په وړاندې بوځي.

هغه مفکوره چې دلته طرح شوی درې عمده نتیجې ترې آخستل کیږي:

- د دیکتاتورۍ نه آزادي ممکنه ده.

- ډیر په احتیاط سره فکر کول،او ستراتیژیکي پلان جوړول لازم دی چې کامیابي ترې لاس ته راشي او- په احتیاط، زیار ایستنې او انضباط سره مبارزه کول چې یې په نظر کې نه نیول، اکثراً په غټه بیه تمامیږي.

دا ډیر تکراریدونکی نقل د قول چې " آزادي وړیا نه ده " رښتیا ده. هیڅ باندني قوت نه راځي

چې ځپل شوي خلکو ته آزادي چې دوی ورته ډیر لیواله دي وګټي. خلک باید پخپله زده کړي چې دوی څنګه آزادي تر لاسه کړي. البته دا کار به آسانه نه وي.

که خلک پوه شي چې د دوی د آزادۍ لپاره څه ضرورت دی، دوی خپل د حرکت طرز نقشه کولی شي، چې وروسته د ډیرو کړاونو نه په پای کې دوی ته خپله آزادي راوړي. وروسته د زیار او کوښښ سره دوی یوه نوي دیموکراتیکي نظم جوړولی او د مدافعي لپاره ئې تیاریدلی شي. هغه آزادي چې د داسي مبارزې سره لاس ته راځي کیدای شي چې دوامداره وي. دا د هغو کلکو خلکو په تعهد باندې دوام مومي چې یې د ساتلو او پراختیا ورکولو لپاره ئې کړي دي.

د عدم تشدد د مبارزې۱۹۸ میتودونه

د عدم تشدد د اعتراض او قناعت ورکولو میتودونه:

رسمي بیانیې:

۱. عمومي خطابې
۲. د مخالفت یا موافقت لیکونه
۳. د تشکیلاتو یا مؤسساتو له خوا اعلامیې
٤. لاسلیک شوي عمومي بیانیې
٥. د شکایت یا غوښتنې لیکلی بیان
٦. ډله ئیزې او یا مجموعي غوښتنې

پراخو پرګنو ته پیغام رسول:

۷. شعارونه کاریکاتورونه او اعلامیې
۸. بیرغونه،پوسټرونه او نور تصویري ابلاغیې
۹. ورقونه رسالې او کتابونه
۱۰ . اخبار او مجلې
۱۱ریکاردونه، رادیو او تلویزیون
۱۲. پر ځمکې او یا هوا لیکنې

ډله ئیزاستازیتوب:

۱۳. د استازو هیئت یو لوړ رسمي مقتدر مقام ته لیږل
۱٤. د استهزا لپاره جایزې ورکول
۱٥. په ډله ئیزه توګه د لایحود تائید لپاره زیار ایستل
۱٦. خلکو ته د یو عمل په نه کولو قناعت ورکول
۱۷. د درواغو انتخابات

د علامتي(سمبولیک) عمومي اقداماتو تر سره کول

۱۸. د بیرغونو او نور علامتي رنګونو ښودل

۱۹. د علایمو آغوستل
۲۰. دعاګانې او عبادتونه
۲۱. د علامتي شیانو توزیع کول(لکه بیرغونه او نور)
۲۲. د اعتراض لپاره ځان لوڅول
۲۳. د خپل شخصي جایداد ورانول
۲٤. د علامتي چراغونو روښانول
۲۵. د عکسونو زوړندول
۲٦. پر عکسونو باندې د پروټسټ لپاره رنګ آچول
۲۷. نوې علامې او نومونه
۲۸. د سمبولیک غږونو پورته کول(لکه الله اکبر)
۲۹. د علامتي شیانو احیا کول
۳۰. بې ادبه حرکات تر سره کول

پر اشخاصو باندې زور آچول او یا دهغوی تنګول:

۳۱. د څورولو لپاره د رسمي اشخاصو تعقیبول
۳۲. د رسمي خلکو رټل
۳۳. د ورورولۍ د تشکیلاتو جوړول
۳٤. شوګیر کول(پر یو ځای یا د یو رسمي شخص د کور په مخکې)

موسیقي او ډرامه:

۳۵. خندالرونکي ټوکې او مسخرې
۳٦. موزیک غږول او لوبې تمثیلول
۳۷. بدلې ویل

ډله ئیز حرکتونه:

۳۸. رفتارونه
۳۹. رسم ګذشتونه
٤۰. دیني راټولېدنې
٤۱. زیارت کول
٤۲. د موټر سایکلونو سپرلي

د مړو نمانځل:

۴۳. سیاسي ویر
۴۴. د ټوکو جنازې
۴۵. نمایشي جنازې
۴۶. د قبرونو زیارت کول

عمومي ټولنې

۴۷. د اعتراض او یا تائید لپاره راټولېدل
۴۸. د اعتراض لپاره جلسې کول
۴۹. د پروټسټ ستروا خفا شوې اجتماع
۵۰. په یوه مشخص وخت کې د یوه خاص شي زده کول

په شا تګ او تقبیح کول:

۵۱. وتل
۵۲. چوپتیا
۵۳. د مکافاتونو نه قبلول
۵۴. شا اړول

د ټولینیزې همکارۍ نه کولو میتودونه

د اشخاصو تجریدول او د اجتماعي حقونو نه یې بې برخې کول:

۵۵. اجتماعي تحریم
۵۶. انتخاب شوی اجتماعي تحریم
۵۷. جنسي امتناع کول
۵۸. تکفیرول
۵۹. بې برخې کول

په ټولینیزو مراسمو، رواجونو او مؤسساتو کې همکاري نه کول:

۶۰. د اجتماعي او سپورتي فعالیتونو ځنډول
۶۱. د اجتماعي امورو تحریم
۶۲. د زده کونکو اعتصاب

٦٣. اجتماعي نافرماني(لکه تيکرى نه په سرول)
٦٤. د اجتماعي مؤسساتونه ځان ايستل

له اجتماعي سيستم نه پر شا تلل:

٦٥. په کور کې پاتې کيدل
٦٦. په ځانګړي ډول همکاري نه کول
٦٧. د کار ګرانو د کار نه تښتيدل
٦٨. پناه وړل
٦٩. ډله ئيزترى تم کيدل
٧٠. د اعتراض لپاره هجرت

اقتصادي ميتودونه
د همکاري نه کولو اقتصادي تحريک
د مستهلکينو له خوا اقدام:

٧١. د مستهلکينو له خوا تحريم
٧٢. د تحريم شوو شيانو مصرف نه کول
٧٣. د هوسايني د لوازماتود استعمال نه سر غړونه
٧٤. د کرايو نه ورکول
٧٥. د کرايې نيولو نه ډډه کول
٧٦. ددښمن هيواد او يا د ټولو باندنيو هيوادونو د توليداتو او خدماتو د آخستلو نه امتناع کول
٧٧. د څو هيوادونو له خوانه د يوه هيواد د توليداتود يوه شکايت له امله همزمانه تحريم.

د کارګرانو او توليد کوونکو له خوا اقدام:

٧٨. د کارګرانو تحريم
٧٩. د توليد کونکو تحريم

د دلالانو(عمده خرڅونکو) اقدام:

٨٠. د تهيه کونکو او خرڅونکو تحريم

د مالکانو او اداري له خوا اقدام:

٨١. د تجارانو له خوا تحریم
٨٢. د جایدادونو د اجاره ورکولو او یا خرڅولو نه ډډه کول
٨٣. د فابریکو قلپول
٨٤. د صنعتي مرسته کولو نه ډډه کول
٨٥. د تجارانو "عمومي اعتصاب"

د مالي منابعو د متصدیانو له خوا اقدام:

٨٦. د بانکونو نه خپلي پیسې را ایستل
٨٧. د حق الزحمو، قرضونو او مالیاتو د ورکولو نه ډډه کول
٨٨. د قرضونو او سودونو د ورکولو نه ډډه کول
٨٩. د کریدتونو او پانګو تفکیک
٩٠. د مالیاتو نه ورکول
٩١. د حکومت د پیسو د آخیستلو نه ډډه کول

د حکومتونو له خوا اقدام:

٩٢. داخلي بندیز(لکه په امریکي کې د کیوبا پر تولیداتو بندیز)
٩٣. په تور لست کې د سوداګرانو نومونه لیکل
٩٤.د بین المللي خرڅونکو بندیز
٩٥. د بین المللي آخیستونکو بندیز
٩٦. د بین المللي تجارت بندیز

د اقتصادي همکاري نه کولو میتودونه

علامتي(سمبولیک) اعتصاب:

٩٧. اعتراضي اعتصاب
٩٨. لنډ مهاله اعتصاب

زراعتي اعتصاب

٩٩. د بزګرانو اعتصاب
١٠٠. د فارمونو د کارګرانو اعتصاب

د ځانګړو ډلو له خوانه اعتصاب:

۱۰۱. د جبري کار(بېګار) نه سر غړول
۱۰۲. د بندیانو اعتصاب
۱۰۳. د کسبګرو اعتصاب
۱۰٤. د حرفوي ډلو اعتصاب

صنعتي عادي اعتصابونه:

۱۰۵. د مؤسسو اعتصاب (لکه د مکتبونو اعتصاب)
۱۰٦. صنفي اعتصاب(لکه د بوټ جوړونکو اعتصاب)
۱۰۷. د خوا خوږو ډلو اعتصاب
۱۰۸. په تدریج سره دکارګرانو کمېدل او په پای کې هیڅوک کار ته نه حاضریدل
۱۰۹. په وار سره د فابریکو د کار بندول
۱۱۰. د ورو کار کولو اعتصاب
۱۱۱. په کار کې د مقرراتوډیر مراعات کول تر هغه پورې چې د کار سرعت ډیر لږ کړي
۱۱۲. د ځان ناروغه آچولو اعتصاب
۱۱۳. اعتصاب د استغنا سره
۱۱٤. محدود اعتصاب
۱۱۵. انتخاب شوي اعتصاب

د متعددو صنعتونو اعتصابونه:

۱۱٦. عام کړې شوې اعتصابونه
۱۱۷عمومي اعتصابونه

له اقتصادي اړیکو سره یو ځای اعتصابونه کول:

۱۱۸. د یوې سیمې اقتصادي حرکت په داوطلبانه توګه موقتاً أ درول.د پروټست یو هندوستاني ډول دی، چې هړتال هم ورته ویل کیږي

۱۱۹. د اقتصادي فعالیتونو بندول

د سیاسي همکارۍ نه کولو میتودونه

د صلاحيت ردول:

۱۲۰. د وفادارۍ ايسارول او يا بيرته آخستل
۱۲۱. د عمومي مرستو نه قبلول
۱۲۲. ليکنې او ويناوې چې مقاومت تشويقوي

له حکومت سره د اتباعو همکاري نه کول:

۱۲۳. د تقنيني مؤسساتو ردول
۱۲٤. د انتخاباتو تحريم
۱۲۵. د حکومت د وظايفو او مقامونو تحريم
۱۲٦. د حکومت د ځانګو، نمايندګيو او نورو برخو تحريم
۱۲۷. د حکومت د تعليمي مؤسساتو نه راوتل
۱۲۸. د حکومت له خوانه د حمايه شوو تشکيلاتو تحريم
۱۲۹. د قانون له تطبيق کونکو سره د مرستې نه مخ آړول
۱۳۰. د خپلو علايمو او دځای د نښو لرې کول(لکه دکور لمبر او نور..)
۱۳۱. د مقرر شوو مامورينو د قبلولو نه انکار کول
۱۳۲. د موجوده مؤسساتو منحل کيدل نه قبلول

د ديکتاتورۍ نه د اطاعت کولو پر ځای نورې لارې:

۱۳۳. بې پروايي او د اوامرو ورو قبلونه
۱۳٤. کله چې مستقيمه لارښودنه وجود ونه لري بې اطاعتي کول
۱۳۵. عامه بې اطاعتي(نافرماني)
۱۳٦. بې اطاعتي په تغير د بڼې لکه د زړه نه يو امر نه اجراکول
۱۳۷. د يو اجتماع او يا يو مجلس د پريښودلو نه امتناع
۱۳۸. کښيناستل
۱۳۹. د اخذ عسکر او تبعيد سره همکاري نه کول
۱٤۰. پټيدل، تښتيدل او يا غلط هويت پکارول
۱٤۱. د "نا حقو" قوانينو په مقابل کښې بې اطاعتي

د حکومت د منسوبينو له خوا اقدام:

۱٤۲. د حکومت د لوړ رتبه مقام له خوا د مرستې کولو نه امتناع
۱٤۳. د قومندې او اطلاعاتو د مجرا بندول
۱٤٤. ورو والی او ممانعت

١٤٥. عمومي اداري همکاري نه کول
١٤٦. قضايي همکاري نه کول
١٤٧. د قانون د تطبيقولو څانګو له خوا نه قصدآ بې کفايتي او انتخابي همکاري نه کول
١٤٨ بغاوت

کورنی حکومتي اقدام:

١٤٩. د لوړ مقام قانون، نظم يا د محکمې له فيصلې سره بې له مستقيمې سر غړونې نه قسمآ قانوني تجاهل او يا ځنډول
١٥٠. له مرکزي حکومت سره، د محلي،او ولايتي حکومتونو همکاري نه کول

بين المللي حکومتي اقدام:

١٥١. په ديپلوماتيکي او نورو نمايندګيوکې بدلون
١٥٢. په ديپلوماتيکي مراسمو کې ځنډ او يا لغو راوستل
١٥٣. ديپلوماتيکي په رسميت پيژندلو کې ځنډ راوستل
١٥٤. د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول
١٥٥. د بين المللي مؤسساتو نه ئې را ويستل
١٥٦. په بين المللي مؤسساتو کې ئې په غړيتوب نه قبلول
١٥٧. د بين المللي مؤسساتونه يې اخراجول

د عدم تشدد د مداخلې ميتودونه

سايکالوژيکي مداخلې:

١٥٨. ځان ديرې ګرمۍ او يا ډيرې يخنۍ ته معروضول
١٥٩. روژه

الف: د اخلاقي فشار روژه، چې خپل ځان او يا ژوند په خطر کې واچوي، او د بشري ټولنې احساسات راوپاروي
ب : د لوړې اعتصاب
ج : سيتياګراهيک روژه، چې مقابل لورى د خپل ځوريدلو نه و شرموي

١٦٠. معکوسه محاکمه، چې قانون باندې انتقاد او مقابل لورى محاکمې ته محول کړي
١٦١. د عدم تشدد ځورول

عملي(فزيکي) مداخله:

۱٦۲. کیناستل
۱٦۳. دریدل
۱٦٤. سپریدل
۱٦٥. په اوبو کې دریدل
۱٦٦. په آزاده فضاکي د عدم تشدد د فعالینو موقتي راټولیدل،چې د راټولیدلو ځای علامتي(سمبولیک) اهمیت ولري
۱٦٧. د دعا لپاره راټولیدل
۱٦٨. د عدم تشدد یرغل، د داوطلبو افرادو مارش یو مهم علامتي او یا ستراتیژیکي نقطې ته او بیا دهغې اشغال
۱٦٩. د دښمن فضایي قلمرو ته د آلوتکو په واسطه د پانو، خوراک او یا سوغاتونو د توزیع لپاره بې د تشدد د استعمال نه ننوتل.
۱٧۰. د عدم تشدد تجاوز
۱٧۱. د عدم تشدد غږ پورته کول(چیغې وهل)
۱٧۲. د عدم تشدد مخنیوانه(ممانعت)
۱٧۳. د عدم تشدد اشغال یا (په عدم تشدد سره د یو ځای نیول)

اجتماعي مداخله:

۱٧٤. د نوي اجتماعي نمونې تاسیسول
۱٧٥. په تسهیلاتو کې انډوخر جوړول
۱٧٦. د یوه رسمي مقام سره د خبرو اترو اوږدول او د هغه وخت ضایع کول
۱٧٧. په یوه اجلاس کې ننوتل او د خبرو په واسطه جلسه اخلالول
۱٧٨. په یو ازدحام کې خلکو ته چټک پیغام رسول او بیا تښتیدل
۱٧٩. تعویضي اجتماعي مؤسسې جوړول
۱٨۰. د تعویضي ارتباط سیستم جوړول

اقتصادي مداخله:

۱٨۱. سرچپه اعتصاب(چې کارګرانو ته وویل شي،کار ته مه راځئ او دوی بیا راشي)
۱٨۲. د کور نه د نه وتلو اعتصاب
۱٨۳. د ځمکي قبضه کول بې له تشدد نه
۱٨٤. د محاصرې نه سر غړول
۱٨٥. د سیاسي تحریک له امله جعلي اسعار جوړول
۱٨٦. د اجناسو د رانیولو نه ځان ساتل

۱۸۷. د شتمنیو قبضه کول
۱۸۸. موقتي ذخیره کول
۱۸۹. انتخابي ملاتړ کول
۱۹۰. تعویضي مارکیټونه
۱۹۱. د تعویضي انتقالاتو سیستمونه
۱۹۲. تعویضي اقتصادي مؤسسې جوړول

سیاسي مداخله:

۱۹۳. په اداري سیستم کې ازدحام جوړول
۱۹۴. د استخباراتي نمایندګانو د هویت افشا کول
۱۹۵. د بندي کېدلو غوښتنه
۱۹۶. د "بیطرفو" قوانینو نه عامه نافرماني
۱۹۷.بې له همکارۍ نه کار کول
۱۹۸. دوه حاکمیتونه او ورسره موازي حکومتونه جوړول

په ډیرو حالاتو کې هغو خلکو، چې د دیموکراتیکي حقوقو او عدالت لپاره مبارزه کوي، د عدم تشدد د مبارزې د میتودونو د پوره شمیر نه خبر نه وي. معقوله ستراتیژي، توجه د عدم تشدد لارو چارو(میکانیزم) ته، او په احتیاط سره د میتودونو انتخاب د یوې ډلې د بریالیتوب اتفاق زیاتولی شي.
جین شارپ،دا ۱۹۸میتودونه تدقیق او کتلاک کړی او په خپل کتاب کې
(The politics of nonviolent action)
چې په دریو ټوکو کې خپور شوی، ډیرانتخابونه یې د تاریخي مثالونو سره وړاندې کړي.

د لیکوال په اړه:

جین شارپ، د البرټ انشټاین په مؤسسه کښې، د امریکې د متحده ایالاتو، د مساچوست د ایالت د باستن په ښار کښې لوړ رتبه عالم دی. د کال ۱۹٦٥ نه ئې تقریباً د دیرشو کلونو لپاره د هاروارډ د پوهنتون د بین المللي چارو په مرکز کښې د تحقیق وظایف تر سره کړي. هغه د مساچوست د ډارت موت په پوهنتون کښې د سیاسي علومو اعزازي پوهاند هم دی.

ډاکټر شارپ، " د عدم تشدد د جګړو په کلازویچ " او " د عدم تشدد په ماکیاولي " باندې شهرت لري. هغه په ۱۹۸۳ کال کښې د البرټ انشټاین مؤسسه تاسیس کړ، چې د ستراتیژیکي عدم تشدد د مبارزې په موضوع باندې د دیکتاتورۍ،جنګ ، عامې وژنې او ظلم په مقابل کښې ، تحقیقات، د پالیسیو مطالعات ، ښونه او روزنه، تشویق او ترویج کړي.

جین شارپ، د اکسفورډ د پوهنتون نه د سیاسي تیورۍ د فلسفې په څانګه کښې د ډاکټرۍ درجه تر لاسه کړې (۱۹٦۸) ، او د اوهایو د ایالت د پوهنتون نه ئې د سو سیالوژۍ په څانګه کښې د ماسټرۍ درجه (۱۹٥۱)، او د سوسیال ساینس په څانګه کښې د لیسانس درجه (۱۹٤۹) لري.

هغوی دوه افتخاري ډاکټرۍ او نورې علمي ویاړنې هم تر لاسه کړي.

د لسو کلونو لپاره په ناروې او انګلستان کښې اوسیدلی دی، او د اکسفورډ په پوهنتون او ناروې کښې ئې پر مخ تللي مطالعات ئې تر سره کړی، او هم ئې د اوسلو په پوهنتون او د ناروې د اجتماعي تحقیقاتو په مؤسسې کښې په لوړو مقامونو کښې کار کړی دی.

ډاکټر شارپ ډیر کتابونه او نور اثرونه د عدم تشدد پر مبارزې، سیاسي قدرت، سیاسي مسایل، د آزادۍ د مبارزې، دیکتاتوري، او دفاعي پالیسی په برخه کې لیکلي دي. د هغوی آثار په ۳۲ ژبو ترجمه شوي. چې ځینې آثار یې دادي:

- د عدم تشدد د عملي کولو، تګ لاره.
- اروپا فتح نه کیدونکی ګرځول
- ملکي مقاومت
- اجتماعي قدرت او سیاسي آزادي
- ګاندي د سیاسي ستراتیژي پوه په حیث
- د عدم تشدد د مبارزې قدرت او اجرا کول. سریزه د تبت دیني رهبر دالای لامه له خوا.

- ګاندي د اخلاقي قواوو وسلې ښه په کار اچولی دي. (دا يې اولنی کتاب دی چې البرت انشټاين او د بهارتان کوماراپا، سريزې هم پکښې شاملې دي.

- د عدم تشدد د مبارزې په کار اچول

د شلمې پېړۍ عملي تجربه، او د يويشتمې پېړۍ لپاره د استعمال وړ. دا کتاب د ځينو د نظر خاوندانو له خوا يو شاهکار ګڼل شوی.

- د عدم تشدد د مبارزې او سياسي سر غړونې ډکشنري.

- مقاومت، سياست، او د امريکايانو مبارزه د آزادۍ لپاره،١٩٨٦ (ګډتاليف)

- عدم تشدد ته لاس آچول: يو تحقيقاتي لار ښود ،١٩٩٧ (ګډ تاليف)

د هغوی ځينې اوسني لنډې ليکنې عبارت دي له: ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته، چې په ٣٢ ژبو کښې شته ، د تشدد پر ځای نورې حقيقي لارې ، او د کودتا پر ضد (ګډ تاليف).

ډاکټر شارپ، آسان کړې شوې وړانديزونه ئې، د عدم تشدد د مبارزې په څرنګوالي او د هغه د استعمال په اړه، او هم د کودتا د مخنيوي په ارتباط حاضر کړی دی. مختلف ورکشاپونه ئې اداره کړي، او په نړيوالو سختو کړکيچنو حالاتو کښې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په برخه کښې ئې ارزښتناکې مشورې ورکړې.

هغه عقيده لري چې، عملي او ستراتيژيکي ښه پلان شوي د عدم تشدد مبارزه، کيدای شي چې په تصادماتو کښې د ظلم د لرې کولو لپاره د تشدد پر ځای په ډېره آغيزناکه توګه په کار واچول شي.